

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊ส
ในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

นายปองภพ สุกิตติวงศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

PROPOSED GUIDELINES FOR ORGANIZING MUSIC INSTRUCTION TO DEVELOP JAZZ
IMPROVISATION SKILLS IN BLUES FORM FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

Mr. Pongpob Sukittiwong

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Music Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อ
พัฒนาทักษะคีตปฏิบัติภาคดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของ
นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย

นายปองภพ สุกิตติวงศ์

สาขาวิชา

ดนตรีศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ บริบูรณ์วิริย์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ดนิญา อุทัยสุข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ บริบูรณ์วิริย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปองภพ สุกิตติวงศ์ : การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิด
ปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. (PROPOSED GUIDELINES
FOR ORGANIZING MUSIC INSTRUCTION TO DEVELOP JAZZ IMPROVISATION SKILLS IN
BLUES FORM FOR UNDERGRADUATE STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร.ณัฐฉิ
บริบูรณ์วิริย์, 172 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิด
ปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการ
สอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มี
ประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน 2) ชั้นเรียน
ปฏิบัติเครื่องมือนอกแจ๊ส 3) อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส 3 คน 4) ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส 3 คน 5) บัณฑิตที่จบ
การศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3 คน และ 6) นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3 คน เครื่องมือ
วิจัยได้แก่ 1) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน และ 3) แบบสัมภาษณ์สภาพ
และแนวทางการจัดการเรียนการสอน วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งตามลักษณะของข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลเชิง
ปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และตีความเชิงบรรยาย 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเภท เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างฐานความรู้และเชื่อมโยง
ฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์
ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามไม่ได้กำหนดระดับของการสร้างสรรค์ชัดเจน

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
ครอบคลุมด้านการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน
การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ และการพัฒนาต่อยอดความรู้ด้วย
ตนเอง 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ นอกเหนือจากเนื้อหาสาระดนตรี และทักษะดนตรีแล้ว ควรคำนึงถึงสาระ
ด้านทัศนคติ ทักษะและกระบวนการรับรู้ ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ 3)
การจัดกิจกรรมการสอนควรมุ่งเน้นการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานความรู้ รวมถึงการฟัง การลอกเลียนแบบ การ
ฝึกฝน การถอดเสียง การวิเคราะห์ การบรรเลง และการบรรเลงคีตปฏิภาณกลุ่ม 4) สื่อการสอน ประกอบด้วย
สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อผสม อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน และเครื่องดนตรี ด้านสภาพแวดล้อมควรคำนึงถึง บรรยากาศการ
สอน อุปกรณ์ ห้องเรียน อคูสติก การมีปฏิสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม 5) การวัดผลประเมินผล ควร
ครอบคลุมความถูกต้องของเนื้อหา ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ และ
การสอบถาม

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5583323227 : MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORDS: MUSIC INSTRUCTION / JAZZ IMPROVISATION / BLUES FORM / UNDERGRADUATE STUDENTS

PONGPOB SUKITTIWONG: PROPOSED GUIDELINES FOR ORGANIZING MUSIC INSTRUCTION TO DEVELOP JAZZ IMPROVISATION SKILLS IN BLUES FORM FOR UNDERGRADUATE STUDENTS. ADVISOR: NATTHAWUT BORIBOONVIREE, Ph.D., 172 pp.

The purposes of this research were 1) to study the authentic teaching environments of jazz improvisation skills in blues form for undergraduate students and 2) to propose guidelines for organizing effective music instruction to develop jazz improvisation skills in blues form for undergraduate students. The sample group were 1) course syllabus, textbooks and supplementary sheets 2) jazz major instrumental classes 3) 3 jazz teachers 4) 3 jazz artists 5) 3 graduates in jazz studies and 6) 3 students in jazz studies. The research tools were 1) data analysis forms 2) class observation forms and 3) interview forms on the state and guideline of instruction. Data analysis methods were 1) quantitative data were analyzed through frequency distribution and descriptive interpretation 2) qualitative data were analyzed through content analysis by classification comparison and inductive conclusion.

The result revealed that

1) In authentic teaching environments, attention was focused on constructing and connecting parts of knowledge bases in order to establish foundation of creativity, students tend to explore creativity in their own way, although the levels of creativity were not specifically described.

2) Instructional guidelines were divide into 5 aspects including 1) The objectives of instruction should aim at developing and increasing the foundation of students knowledge, connecting students knowledge, application of knowledge on improvisation, and the students abilities to develop themselves. 2) The contents should include not only musical contents and skills but also attitude, perceptual processes and skills, aptitudes for creative thinking, and states that encouraged improvisation. 3) The instructional activities should focus on developing and connecting knowledge through listening, imitating, training, transcribing, playing and group improvising. 4) The instructional media should include publishing media, multimedia, practicing tools and musical Instruments. The learning environment should focused on learning atmosphere, equipment, classrooms, acoustic, student interaction and social environment. 5) The assessments should comprise of contents, skills and creativity through behavior observation, examination and discussion.

Department: Art, 172 Education

Student's Signature

Advisor's Signature

Field of Study: Music Education

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีใช้ผลแห่งความอุตสาหพยายามของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว นับแต่แรงบันดาลใจ ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิภาวะ และการสนับสนุนทุกประการ ล้วนได้รับจากความรู้ของผู้มีพระคุณทุกท่าน ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้วิจัยจะสามารถระลึกถึงคุณความดีและแสดงความเคารพอน้อมต่อผู้มีพระคุณเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ บริบูรณ์วิริย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทุ่มเทและเสียสละในการอบรมบ่มเพาะผู้วิจัยอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยนับตั้งแต่ออกก่อนเข้าศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศินญา อุทัยสุข ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้โอกาสและเห็นคุณค่าในการพัฒนาตัวเองของผู้วิจัย ตลอดจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ในความกรุณาให้คำแนะนำแก่ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน อาจารย์ ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ อาจารย์ วุฒิชัย เลิศสถากิจ และอาจารย์ สมพล ผดุงแสง ที่สละเวลาตรวจแก้เครื่องมือวิจัยและแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ รวมทั้งยังเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้คำแนะนำที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ทุกท่าน อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยา ไส้ทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิวัฒน์ ปิตยานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชื่นชนก โควินท์ รองศาสตราจารย์ ดร.โชติกา ภาชีผล ที่อดทนและเสียสละในการอบรมสั่งสอนผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และนักศึกษา จากสถาบันการศึกษาทั้งสามแห่ง อันได้แก่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต และศิลปินด้านการแสดงดนตรีแจ๊สทั้งสามท่าน ที่สละเวลาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุภาวีชร และคุณแม่สมจิต สุกิตติวงศ์ ผู้ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณน้องจตุพร สุกิตติวงศ์ ผู้ช่วยในการถอดเสียงสัมภาษณ์ ขอขอบคุณพี่จันทร์ญา สมบัติศรี ที่ช่วยดูแลและสนับสนุนผู้วิจัย และขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวของผู้วิจัยทุกท่านที่มอบความรักความอบอุ่นตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้วิจัย โดยเฉพาะเพื่อนรุ่น 5 ที่ร่วมฝ่าฟันประสบการณ์การเรียน การทำงาน และร่วมทุกข์และสุขตลอด 2 ปีที่ผ่านมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ตอนที่ 1 หลักการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคិតปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณะบลูส์	7
ตอนที่ 2 การเรียนการสอนทักษะคิตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส.....	30
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย	40
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	45
ขั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล	56
ขั้นที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน	57
ขั้นที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์.....	58
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	59

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส ในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	59
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรี แจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	80
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	113
สรุปผลการวิจัย	114
อภิปรายผลการวิจัย	120
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	123
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	123
รายการอ้างอิง	125
ภาคผนวก.....	129
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย	130
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน.....	132
ภาคผนวก ค รายนามผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์	134
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	137
เอกสารอธิบายศัพท์และทฤษฎีประกอบการสัมภาษณ์	139
แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร.....	145
แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน	147
แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส	150
แบบสัมภาษณ์สำหรับศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส	156
แบบสัมภาษณ์สำหรับบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส	161
แบบสัมภาษณ์สำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส	167
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	172

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ความหมายของคีตปฏิภาณ.....	7
ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณ.....	19
ตารางที่ 2.3 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณที่ใช้ในงานวิจัย	21
ตารางที่ 2.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงที่มีคีตลักษณะบรูส์.....	28
ตารางที่ 2.5 สรุปองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบรูส์ที่ใช้ในงานวิจัย	30
ตารางที่ 2.6 การวิเคราะห์หลักการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส	38
ตารางที่ 2.7 สรุปหลักการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส.....	40
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณะบรูส์.....	46
ตารางที่ 3.2 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกแจ๊ส	48
ตารางที่ 3.3 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส.....	49
ตารางที่ 3.4 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส.....	51
ตารางที่ 3.5 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส	52
ตารางที่ 3.6 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส.....	53
ตารางที่ 3.7 ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน.....	56
ตารางที่ 4.1 รายงานความถี่ของการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง.....	60
ตารางที่ 4.2 รายงานความถี่ของผลการสังเกตชั้นเรียนด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง.....	61
ตารางที่ 4.3 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรีในสภาพจริง.....	63
ตารางที่ 4.4 รายงานความถี่ของสภาพการกำหนดเนื้อหาด้านทักษะดนตรี	67
ตารางที่ 4.5 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ในสภาพจริง	68
ตารางที่ 4.6 รายงานความถี่ของสภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์. 69	
ตารางที่ 4.7 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณในสภาพจริง	70

ตารางที่ 4.8 สภาพการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาณดนตรีแจ๊ส	72
ตารางที่ 4.9 วิธีการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระในสภาพจริง	73
ตารางที่ 4.10 สภาพการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระ.....	76
ตารางที่ 4.11 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน	81
ตารางที่ 4.12 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรี	83
ตารางที่ 4.13 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรี	87
ตารางที่ 4.14 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้.....	89
ตารางที่ 4.15 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	90
ตารางที่ 4.16 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมศตปัญญาณ.....	91
ตารางที่ 4.17 แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาณดนตรีแจ๊ส	93
ตารางที่ 4.18 แนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการจัดกิจกรรมการสอน	94
ตารางที่ 4.19 แนวทางการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระ	99
ตารางที่ 4.20 รายละเอียดของเนื้อหาสาระในหน่วยการเรียนรู้.....	108

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 โมเดลการคิดสร้างสรรค์ในดนตรี	11
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย	42
ภาพที่ 3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย	43

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำรงอยู่ของมนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่น อาจกล่าวได้ว่าลักษณะพฤติกรรมของสัตว์เกิดจากสัญชาตญาณและพันธุกรรม ในขณะที่ความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นการกระทำเพื่อบรรลุความประสงค์ที่มีความหมาย (Bandura, 1997) ซึ่งมนุษย์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และสร้างนวัตกรรมเพื่อบรรลุความประสงค์นั้น ในสังคมโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถาบันด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ของรัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของพลเมืองโลก เห็นได้ชัดจากการร่วมกำหนดกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำหนดให้ทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (The partnership for 21st century skills, 2009; วิจารณ์พานิช, 2555) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์กับคนไทยในทุกช่วงวัย เพื่อเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตราที่ 7 โดยให้จัดการเรียนรู้ที่ปลูกฝังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงของปัจเจกบุคคล และวัฒนธรรมของสังคม เมื่อบุคคลได้ค้นพบหรือสร้างสิ่งหนึ่งจนเป็นที่ยอมรับ สิ่งนั้นจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งจะถูกบันทึก และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง (Kim, 2007) ในบรรดาวัฒนธรรมการสร้างสรรคของมนุษย์ โสตศิลป์หรือดนตรีเป็นการสร้างสรรค์ที่มีความแตกต่างจากการสร้างสรรค์ทั่วไป คือ 1) มีจุดมุ่งหมายในเชิงสุนทรีย์ภาพ และสุนทรีย์ประสบการณ์ 2) มีคุณค่าตามเป้าหมายในตัวเอง 3) เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้อย่างมีสติปัญญา และความรู้สึกของมนุษย์ และ 4) ทำให้ชีวิตมนุษย์มีคุณค่า และมีความหมาย (Abeles, Hoffer, & Klotman, 1995: 122) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีจึงมีความสำคัญเนื่องจาก 1) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีของตนเอง 2) ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความพยายามอย่างมีความหมายของตน และ 3) ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ดนตรีได้ดีขึ้น (Abeles et al., 1995: 177-178)

คีตปฏิภาณเป็นองค์ประกอบสำคัญของดนตรีแจ๊ส กล่าวคือคีตปฏิภาณเกิดขึ้นโดยทั่วไปในวัฒนธรรมดนตรีแจ๊ส ซึ่งเป็นรากฐานและเป็นลักษณะธรรมชาติที่สามารถสร้างความประหลาดใจให้กับผู้เล่นและผู้ฟัง เป็นการทดลองสร้างสรรค์ของนักดนตรี และนำไปสู่การค้นพบสิ่งใหม่ (Kernfeld, 2001) ในปัจจุบันคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊สมีพัฒนาการอย่างมาก นักดนตรีต้องฝึกฝนอย่างเข้มงวดเป็นเวลานานทั้งการฝึกด้วยตนเอง และการฝึกอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่นในวง เพื่อเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในโครงสร้างดนตรี และประเพณีนิยมของดนตรีแจ๊สจนสามารถบรรเลงคีตปฏิภาณได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Sawyer, 2011) ด้วยลักษณะเฉพาะดังที่กล่าว ดนตรีแจ๊สจึงได้รับความนิยมในการฟัง และการศึกษาเรียนรู้ในหลายประเทศทั่วโลก

ในประเทศไทยความนิยมในการฟังดนตรีแจ๊สสามารถพบเห็นได้จากการจัดเทศกาล และการจัดการแสดงดนตรีแจ๊ส ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำโดยมีศิลปินนักดนตรีที่มีชื่อเสียงระดับโลกเดินทางมาร่วมแสดง นอกจากนี้มีนักดนตรีหลายท่านในประเทศไทยได้สร้างชื่อเสียงในวงการดนตรีแจ๊สระดับโลกอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหม่หันมาสนใจในการฟัง และศึกษาดนตรีแจ๊สมากขึ้น ทั้งเพื่อความสุนทรีย์ และการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นนักดนตรีอาชีพ ในด้านการศึกษาดนตรีแจ๊สในประเทศไทย สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งได้จัดหลักสูตรดนตรีแจ๊สขึ้นโดยเฉพาะในระดับปริญญาตรี ซึ่งมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีความเชี่ยวชาญในการแสดงดนตรีแจ๊ส (Fuangaugsorn, 2010)

ผู้ที่ศึกษาด้านดนตรีแจ๊สควรศึกษาบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์ด้วยเหตุผลสองประการ ได้แก่ 1) บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์เป็นสาระพื้นฐานที่ทำให้ผู้เล่นสามารถซึมซับและเข้าใจสำเนียงภาษาแจ๊ส (Lawn & Hellmer, 1996) กล่าวคือบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์มีวิวัฒนาการของโครงสร้างตั้งแต่เรียบง่ายไปจนถึงซับซ้อน ซึ่งโครงสร้างของทางเดินคอร์ดส่งอิทธิพลต่อรากฐานของดนตรีแจ๊สในทุกสไตล์ (Collier, 1991; Lawn & Hellmer, 1996; Shipton, 2007) ดังนั้นการเรียนรู้บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์จึงทำให้ผู้ที่ศึกษาสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจในสำเนียงภาษาแจ๊สจากง่ายไปสู่ซับซ้อนได้ดี 2) บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์เป็นสาระที่มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นฐานทักษะคีตปฏิภาณ กล่าวคือในการศึกษาเรียนรู้โดยทั่วไป นักดนตรีแจ๊สนิยมใช้บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณเพื่อไปสู่รูปแบบเพลงแจ๊สประเภทอื่น (Aebersold, 2010) ในระดับการศึกษาในระบบ สถาบันการศึกษาโดยทั่วไปนิยมใช้การบรรเลงเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์เป็นมาตรฐานในการวัดคุณภาพของคีตปฏิภาณ (Oliver, 2001) การศึกษาเรียนรู้ที่รากฐานสาระคีตลักษณะบลูส์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เล่นพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊สทั้งในด้านสำเนียงภาษาแจ๊ส และทักษะคีตปฏิภาณได้อย่างสมบูรณ์

จากการวิเคราะห์คู่มือการรับสมัครเข้าศึกษา และหลักสูตรในระดับปริญญาตรีสาขาวิชาดนตรีแจ๊สภายในประเทศไทยทำให้สรุปได้ว่า บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์เป็นสาระพื้นฐานที่ใช้ในการวัดมาตรฐานของผู้เรียนก่อนเข้าศึกษา และเป็นสาระพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อ

พัฒนาทักษะคิดปฏิภาณในระดับอุดมศึกษา (คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551, 2554, 2555; มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556; วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต, 2556) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของแต่ละสถาบัน มีจุดเด่นที่แตกต่างตามประสบการณ์ และกลวิธีที่อาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านเลือกใช้ ซึ่งยังไม่มีผู้ที่ศึกษารวบรวมและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนและความคิดเห็นในด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา บัณฑิตในระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และศิลปินในด้านการแสดงดนตรีแจ๊ส วิเคราะห์เอกสารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และร่วมสังเกตชั้นเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในเชิงหลักการการเลือกสรร และกำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยสามารถจำแนกลักษณะของงานวิจัยต่างประเทศได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส (Madura, 1996; May, 2003; Ward-Steinman, 2008) และ 2) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส (Smith, 2009) สำหรับงานวิจัยภายในประเทศไทยผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) งานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์คีตปฏิภาณในบทเพลงของศิลปิน (Inthanin, 2012; Sangiamsri, 2010; นพดล ธีรธราดล, 2544; สมพงษ์ ทองคำ, 2544) 2) งานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์วิธีการบรรเลงของศิลปินแจ๊ส (Booranapanitpan, 2008; Kajornvaekin, 2011) และ 3) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสอนทักษะคิดปฏิภาณในดนตรีทั่วไป (Tanchareon, 1993) อย่างไรก็ตามไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณโดยเฉพาะในบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ และบริบทของผู้เรียนในระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีลักษณะอย่างไร
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรีที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส ไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้แก่

- 1) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 2) คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 3) วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

2. ด้านยุคสมัยของบทเพลงผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในบทเพลงที่มีคีตลักษณ์ 12 ห้องบลูส์ โดยจำกัดขอบเขตของบทเพลงตั้งแต่ยุคสมัย นิวออลีนส์ สวิง จนถึงบีบ็อพ เนื่องจากดนตรีแจ๊สในยุคสมัยปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากพื้นฐานจากดนตรีแจ๊สในสามยุคดังกล่าว โดยเฉพาะในยุคบีบ็อพที่กล่าวได้ว่าเป็นยุคที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาระบบสำเนียงภาษาของดนตรีแจ๊ส นอกจากนี้ในหมู่นักดนตรีแจ๊สจะนิยมประเมิณผู้เล่นที่ฝึกหัดใหม่จากทักษะความสามารถในการเล่นแบบบีบ็อพ (Gridley, 1991)

นิยามศัพท์

ทักษะคีตปฏิภาณ หมายถึงทักษะในการแสดงดนตรีอย่างสร้างสรรค์ มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) เป็นการสร้างสรรค์โดยการแสดงดนตรี 2) เป็นการสร้างสรรค์โดยฉับพลันทันที 3) เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้บริบทและวัฒนธรรมดนตรี 4) เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ทั้งหมด หรือ

ปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ และ 5) เป็นการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าใจได้และน่าสนใจ (Ammer, 2004; Berkowitz, 2010; Kenny & Gellrich, 2002; Nettl, 2001) ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาคีตปัญญาด้วยเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงทำนองได้

แนวทางการจัดการเรียนการสอน หมายถึงแนวทางที่บรรยายถึงหลักการในการเลือกสรรและกำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน โดยในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปัญญาดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน)
2. ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปัญญาดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หลักการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศตปัญญาดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์

- 1.1 ความหมายของศตปัญญา
- 1.2 ปัจจัยและองค์ประกอบของศตปัญญา
- 1.3 บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์

ตอนที่ 2 การเรียนการสอนทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส

- 2.1 ความหมายของการเรียนการสอน
- 2.2 องค์ประกอบของการเรียนการสอน
- 2.3 หลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 หลักการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์

1.1 ความหมายของคีตปฏิภาณ

บรูโน เนทท์ (Bruno Nettl) ได้กล่าวถึงความหมายของคีตปฏิภาณใน *The New Grove Dictionary of Music and Musician* ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คีตปฏิภาณคือการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี หรือรูปร่างสุดท้ายของผลงานทางดนตรีที่เกิดขึ้นขณะกำลังแสดง อาจจะรวมถึงการประพันธ์ผลงานชิ้นใหม่ทันทีโดยนักดนตรี หรือผลงานที่เกิดจากการขยายหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดทางดนตรีที่มีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามระดับความหลากหลายของคีตปฏิภาณขึ้นอยู่กับช่วงเวลา สถานที่ และกรอบประเพณีนิยมหรือกฎที่ยอมรับร่วมกันโดยนัย (Nettl, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับ คริสติน แอมเมอร์ (Christine Ammer) ใน *The Facts of File Dictionary of Music* ที่กล่าวว่าคีตปฏิภาณหมายถึง การสร้างสรรค์ดนตรีที่เกิดขึ้นทันทีในขณะที่บรรเลงดนตรี อาจเป็นการประพันธ์ชิ้นใหม่ทั้งหมด การแปรเปลี่ยนจากอิม หรือการเล่นซ้ำของโน้ตประดับ (Ammer, 2004) แบรี เคนนี และมาร์ติน เกลริช เห็นว่า คีตปฏิภาณคือการตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ของผู้บรรเลงดนตรี ที่ถูกสร้างขึ้นภายในขอบเขตของเวลาปัจจุบัน (Kenny & Gellrich, 2002) นอกจากนี้อาร์รอน เบอโควิทซ์ (Aaron Berkowitz) ได้กล่าวเสริมว่า คีตปฏิภาณเป็นการแสดงดนตรีที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์อย่างทันที โดยการสร้างสรรค์นั้นมีข้อจำกัดหรือขอบเขตตามประเพณีนิยม หรือเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้โดยนัยตามประเพณีดนตรีนั้น ทั้งนี้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณต้องคำนึงถึงการจัดการองค์ประกอบในองค์รวมที่มีความน่าสนใจ และสามารถเข้าใจได้ (Berkowitz, 2010)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถวิเคราะห์ความหมายของคีตปฏิภาณโดยเปรียบเทียบจากแนวคิดของนักวิชาการแต่ละท่านได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ความหมายของคีตปฏิภาณ

ความหมาย	เนทท์ (Nettl, 2001)	แอมเมอร์ (Ammer, 2004)	เคนนี และเกลริช (Kenny & Gellrich, 2002)	เบอโควิทซ์ (Berkowitz, 2010)
1. เป็นการสร้างสรรค์โดยการแสดงดนตรี	✓	✓	✓	✓
2. เป็นการสร้างสรรค์โดยฉับพลันทันที	✓	✓	✓	✓
3. เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้บริบท และวัฒนธรรมดนตรี	✓			✓
4. เป็นการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ทั้งหมด หรือปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่	✓	✓		
5. เป็นการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าใจได้ และน่าสนใจ				✓

จากตารางพบว่ามีลักษณะสำคัญ 2 ประการที่นักวิชาการทุกท่านมีความเห็นตรงกัน ได้แก่ 1) คีตปฏิภาณเป็นการสร้างสรรค์โดยการแสดงดนตรี และ 2) คีตปฏิภาณเป็นการสร้างสรรค์โดยฉับพลันทันที กล่าวได้ว่าลักษณะทั้งสองประการเป็นความหมายหลักของคีตปฏิภาณ นอกจากนี้ เนทท์ แอมเมอร์ และเบอร์โควิทซ์ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกันว่า คีตปฏิภาณจะต้องเป็นการสร้างสรรค์ที่อยู่ภายใต้กรอบของบริบทและวัฒนธรรมดนตรี และอาจเป็นการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ทั้งหมด หรือปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ แสดงให้เห็นว่าคีตปฏิภาณจะต้องมีกรอบของประเพณีปฏิบัติ คล้ายกับการสื่อสารที่ต้องมีพื้นฐานของภาษาเพื่อให้ผู้สื่อสารเข้าใจความหมายร่วมกันได้ อีกทั้ง คีตปฏิภาณยังมีระดับของการสร้างสรรค์ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนจากองค์ประกอบของวัตถุดิบที่มีอยู่ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมาจากกรอบเดิม อย่างไรก็ตาม เบอร์โควิทซ์ ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่น่าสนใจว่า คีตปฏิภาณจะต้องสามารถเข้าใจได้ และมีความน่าสนใจ แสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ คีตปฏิภาณควรมีความเชื่อมโยงกับประเพณีปฏิบัติเพื่อให้สามารถเข้าใจได้ แต่ในขณะเดียวกันต้องเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อให้น่าสนใจ

สรุปได้ว่าคีตปฏิภาณมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) เป็นการสร้างสรรค์โดยการแสดงดนตรี 2) เป็นการสร้างสรรค์โดยฉับพลันทันที 3) เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้บริบทและวัฒนธรรมดนตรี 4) เป็นการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ทั้งหมด หรือปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ และ 5) เป็นการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าใจได้และน่าสนใจ

1.2 ปัจจัยและองค์ประกอบของคีตปฏิภาณ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบของคีตปฏิภาณมีมุมมองที่หลากหลาย จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้รวบรวมหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอแนวคิด และหลักการตามมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน แล้วจึงวิเคราะห์สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณในตอนท้าย

เจฟฟ์ เพรสซิ่ง (Jeff Pressing)

ในปี ค.ศ. 1998 เพรสซิ่ง ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณในหนังสือ *Generative Processes in Music: the psychology of performance, improvisation, and composition* ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 5 ด้าน คือ 1) ฐานความรู้ 2) ข้อมูลอ้างอิง 3) กระบวนการสร้างและประเมิน 4) ข้อจำกัดด้านสังคม และ 5) อารมณ์ความรู้สึก (Pressing, 1998) ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 เพรสซิ่งได้กล่าวถึงปัจจัยบางประการเพิ่มเติมในหนังสือ *In the Course of Performance: Studies in the world of Musical Improvisation* ประกอบด้วยปัจจัย 2 ด้าน คือ 1) การรู้อย่างฉับพลัน

และ 2) ความกดดันในการคิดสร้างสรรค์ (Pressing, 2000) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สรุป และนำเสนอ รายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ฐานความรู้ (Knowledge Base) หมายถึงฐานความรู้ขนาดใหญ่ของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ ที่เพิ่มพูนขึ้นจากการปฏิบัติ ฝึกฝน วิเคราะห์ เลือกฟัง และแสดง ซึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาและ กระบวนการ ทั้งที่ชัดเจน (Explicit) และเป็นนัย (Implicit) โดยทั้งหมดแล้วฐานความรู้ประกอบด้วย องค์ประกอบของดนตรี (Musical Materials and Excerpts) บทเพลง (Repertoire) ทักษะรอง (Sub skills) วิธีการรับรู้ (Perceptual Strategies) ทักษะการแก้ปัญหาตามปกติ (Problem-solving Routines) โครงสร้างและแผนผังของความจำที่เป็นลำดับขั้น (Hierarchical memory Structures and Schemas) โปรแกรมควบคุมกล้ามเนื้อทั่วไป (Generalized Motor Programs) และอื่น ๆ โดยการสร้าง บำรุงรักษา และเพิ่มพูนความเชื่อมโยงของฐานความรู้ไปสู่ระดับความจำระยะยาวจะส่งผล ให้คีตปฏิภาณมีความคล่องตัวมากขึ้น (Pressing, 1998)

2. ข้อมูลอ้างอิง (Referents) หมายถึงกลุ่มของการรับรู้ หรืออารมณ์ความรู้สึก (ขอบเขต) ที่นำทางหรือช่วยในการจัดเตรียมวัตถุดิบสำหรับการแปร (Variation) ที่ผู้เล่นต้องการใช้ในจำกัด ขอบเขตของการเลือกและสร้างสรรค์ ตัวอย่างข้อมูลอ้างอิงในดนตรีแจ๊ส เช่น คีตลักษณ์เพลง ทำนอง และคอร์ด เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อพื้นฐานการฟังของผู้เล่นและผู้ฟังเพื่อให้สามารถสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างเข้าใจ และส่งผลต่อการคงลักษณะเฉพาะของบทเพลงแม้จะถูกบรรเลงอย่าง แตกต่างกัน (Pressing, 1998)

3. กระบวนการสร้างและประเมิน (Generative and Evaluative Process) คือแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์คีตปฏิภาณที่แปรซึ่งสร้างขึ้น บนความสอดคล้องขององค์ประกอบ ที่สามารถจำแนกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ลักษณะ (Features) เช่น ความดังเบา 2) วัตถุดิบ (Objects) เช่น โหมทึฟ และ 3) กระบวนการ (Processes) เช่น การลำดับโหมทึฟ โดยมีความเชื่อมโยงกับ กระบวนการประเมินประสบการณ์ทางดนตรีที่มีอยู่เพื่อขึ้นไปสู่การสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ วัตถุดิบนั้น ถูกจำกัดด้วยการฝึกฝน ข้อมูลอ้างอิง ความจำ และฐานความรู้ที่เหมาะสม (Pressing, 1998)

4. ข้อจำกัดด้านสังคม (Cultural Constraints) หมายถึงประเพณีทางสังคมที่แวดล้อมบท เพลง ประกอบด้วย กระบวนแบบดนตรี (Musical Styles) บทเพลง (Repertoire) ผลกระทบของ สิ่งแวดล้อม (Effects of Media) โอกาสทางอาชีพ (Employment Opportunities) ประเภทและ การได้มาของเครื่องดนตรี (Instrument Types and Availabilities) สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนัก ดนตรี (Social Status of Musicians) และความเหมาะสมของดนตรีกับพิธีกรรมหรือเหตุการณ์ทาง สังคม (Pressing, 1998)

5. อารมณ์ความรู้สึก (Emotion) หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการฟังดนตรี ขึ้นอยู่ กับการตัดสินใจของผู้ฟังบนพื้นฐานของระดับความสามารถทางดนตรี (Musicianship) นอกจากนี้เมื่อ

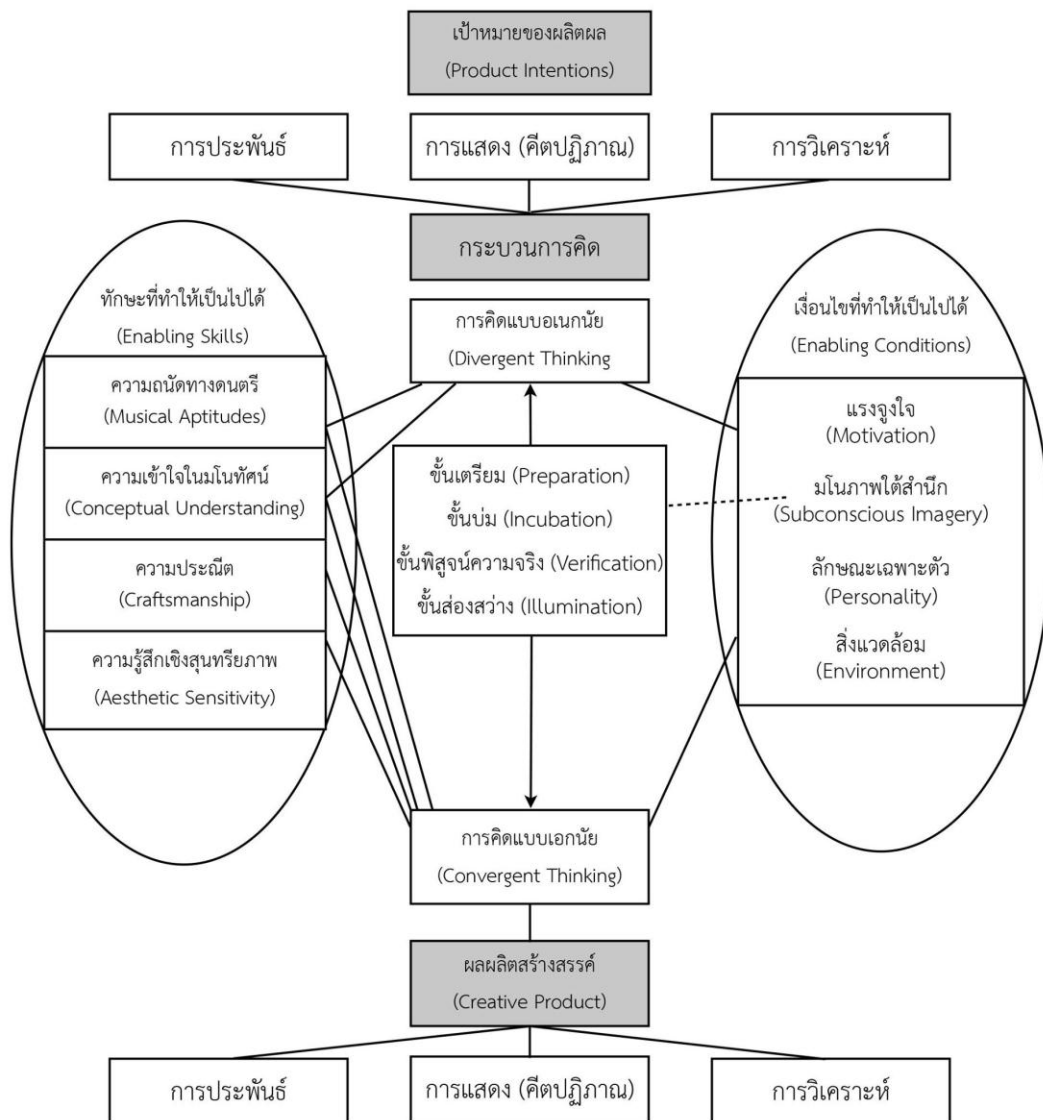
ผู้ฟังได้รับฟังการกระทำที่คาดหวังเช่น การเปลี่ยนท่วงเสียง (Key Modulations) หรือโน้ตที่ไม่ได้คาดคิดเป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะเมื่อผู้ฟังมีความเข้าใจภาษาของดนตรี (Musical Language) มากพอ (Pressing, 1998)

6. การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition) หมายถึงกระบวนการผสมรวมขององค์ประกอบที่มีอยู่ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นมีความเชื่อมโยงของอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน กลุ่มอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้มาจากการเข้ารหัสจดจำอย่างชัดเจน ซึ่งบ่อยครั้งมีความซ้ำซากของเหตุการณ์ที่แตกต่างในชีวิต (เช่น กิจกรรมทางปัญญา กริยาท่าทาง อารมณ์ เป็นต้น) โดยกระบวนการรู้อย่างฉับพลันส่งผลต่อบทบาทการเคลื่อนที่ (Dynamics) ในการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นเส้นทางคู่ขนานที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ (Pressing, 2000)

7. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เพรสซิง ได้นำเสนอแนวคิดความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด ซึ่งแบ่งความถนัดเป็น 6 ด้านคือ ความคล่องแคล่ว (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความเป็นต้นแบบ (Originality) ความละเอียดละออ (Elaboration) ความคิดนอกกรอบ (Redefinition) ความไวต่อปัญหา (Sensitivity to Problems) (Guildford, 1977 cited in Pressing, 2000: 149)

ปีเตอร์ เว็บบสเตอร์ (Peter Webster)

เว็บสเตอร์ ได้นำเสนอโมเดลจำลองกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Model of Creative Process) ซึ่งสามารถใช้พิจารณาเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ (Product Intentions) และผลผลิตสร้างสรรค์ (Creative Product) ของกระบวนการสร้างสรรค์ทางดนตรี ได้แก่ การประพันธ์ คีตปฏิภาณ และการวิเคราะห์ (การเขียน, การฟัง) โดยโมเดลจำลองกระบวนการคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย กระบวนการคิดแกนกลางทั้ง 4 ชั้น นอกจากนี้ต้องอาศัยทักษะ และเงื่อนไขที่ทำให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ (Webster, 1999: 89-92) ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 โมเดลการคิดสร้างสรรค์ในดนตรี

(Webster, 1999: 90)

กระบวนการคิดแกนกลาง

คือกระบวนการคิดที่เชื่อมโยงระหว่างการคิดแบบเอกนัยและการคิดแบบเอนกนัยเข้าด้วยกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้องใช้เวลาอย่างเพียงพอในการสอนดนตรี เพื่อให้การคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น โดยกระบวนการคิดสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ

1. ขั้นเตรียม (Preparation) หมายถึงช่วงเวลาที่เล่นอยู่กับความคิด
2. ขั้นบ่ม (Incubation) หมายถึงช่วงเวลาที่ห่างออกไปจากการคิด
3. ขั้นส่องสว่าง (Illumination) หมายถึงช่วงเวลาที่สร้างทางออกด้วยความคิด
4. ขั้นพิสูจน์ความจริง (Verification) หมายถึงหลังจากทางออกได้รับการเสนอ

ทักษะที่ทำให้เป็นไปได้ (Enabling Skills)

หมายถึงกลุ่มของทักษะที่ทำให้กระบวนการคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของความฉลาด และปฏิสัมพันธ์ทางดนตรี ประกอบด้วย

1. ความถนัดทางดนตรี (Musical Aptitudes) ประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking Skills) ได้แก่ ทักษะในการจดจำและจำแนกจังหวะ รูปแบบทำนอง และรูปแบบประโยคหรือไวยากรณ์ทางดนตรี 2) ทักษะการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking Skills) ได้แก่ ความไวในการสร้างสรรค์ดนตรี (Musical Extensiveness) ความยืดหยุ่น (Flexibility) และความเป็นต้นฉบับ (Originality)

2. ความเข้าใจในมโนทัศน์ (Conceptual Understanding) คือทักษะในการเข้าใจข้อเท็จจริงต่าง ๆ หมายรวมถึงการเข้าใจในแก่นสาระของดนตรี

3. ความประณีต (Craftsmanship) หมายถึงทักษะในการประยุกต์ความรู้ข้อเท็จจริงในการสร้างผลงานทางดนตรีที่ซับซ้อน

4. ความรู้สึกเชิงสุนทรียภาพ (Aesthetic Sensitivity) หมายถึงความสามารถในการเก็บบันทึกโครงสร้างของเสียงไปสู่การเกิดสุนทรียของความรู้สึกเบื้องต้นในบุคคล

เงื่อนไขที่ทำให้เป็นไปได้ (Enabling Conditions)

คือตัวแปรนอกเหนือจากดนตรีที่มีความหลากหลาย ส่งอิทธิพลต่อบุคคล และผสมรวมกับทักษะทางดนตรีอย่างละเอียดอ่อนและซับซ้อน ประกอบด้วย

1. แรงจูงใจ (Motivation) หมายถึงแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ผู้บรรเลงคิดปฏิญาณพยายามสร้างผลงาน

2. มโนภาพใต้สำนึก (Subconscious Imagery) หมายถึงสภาวะหนึ่งของกิจกรรมในจิตใจที่เกิดขึ้นอย่างแยกออกจากจิตสำนึก และส่งผลต่อกระบวนการสร้างสรรค์ในขณะที่ผู้สร้างสรรค์กำลังยุ่งอยู่กับสิ่งอื่นๆ

3. ลักษณะเฉพาะตัว (Personality) ประกอบด้วย การเสี่ยง (Risk-taking) ความเป็นธรรมชาติ (Spontaneity) ความตรงไปตรงมา (Openness) ปัญญาเฉียบแหลม (Perspicacity) อารมณ์ขัน (Sense of Humor) และความชื่นชอบที่ซับซ้อน (Preferences for Complexity)

4. สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึงลักษณะพิเศษของสิ่งแวดล้อมที่จำกัดเงื่อนไข และสนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านการเงิน สถานะของครอบครัว เครื่องดนตรี การได้ยินเสียง (Acoustics) สื่อ ความคาดหวังของสังคม อิทธิพลจากบุคคลรอบข้าง และอื่นๆ มากมาย

แบร์รี เคนนี่ และ มาร์ติน เกลริช (Barry Kenny and Martin Gellrich)

เคนนี่ และเกลริช ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อคิตปฏิภาณ โดยแบ่งเป็นปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน (Kenny & Gellrich, 2002: 117-123) ดังนี้

ปัจจัยภายนอก (Externally)

หมายถึงปัจจัยเชิงสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และปัจจัยที่ส่งผลขณะแสดงดนตรี ประกอบด้วย 1) ข้อมูลอ้างอิง และ 2) ตัวแปรขณะแสดง ดังนี้

1. ข้อมูลอ้างอิง (Referents) คือรูปแบบที่เกิดจากวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดแนวคิดในการบรรเลงคิตปฏิภาณ ประกอบด้วย ขอบเขตของเสียงดนตรี และสิ่งทีนอกเหนือจากเสียงดนตรี เป็นสิ่งเร้าซึ่งฝังอยู่ในเบื้องลึกของวัตถุคิตที่ใช้ในการบรรเลงคิตปฏิภาณ สำหรับในดนตรีแจ๊ส ตัวอย่างเช่น คีตลักษณ์ของบทเพลง ทางเดินคอร์ด ลักษณะของจังหวะเป็นต้น ข้อมูลอ้างอิงนับเป็นส่วนสำคัญในการจำกัดขอบเขตตัวเลือกของคิตปฏิภาณ และมีบทบาทในการสร้างแม่แบบเพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้อย่างเข้าใจ (Pressing, 1998 cited in Kenny & Gellrich, 2002)

2. ตัวแปรขณะแสดง (Performance Variables) หมายถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคิตปฏิภาณในระหว่างแสดงดนตรี เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ชม (Audience Participation) การได้ยินเสียง (Acoustic) และปฏิสัมพันธ์และการสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกในวง

ปัจจัยภายใน (Internally)

หมายถึงปัจจัยในเชิงจิตวิทยาที่ส่งผลต่อข้อจำกัดของคิตปฏิภาณ เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ (Cognitive) และสรีรวิทยา (Physiological) ประกอบด้วย 1) ฐานความรู้ 2) สภาวะคล่อง 3) การเสี่ยง 4) ทักษะการเคลื่อนไหว 5) สุนทรียภาพ และ 6) อารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี ดังนี้

1. ฐานความรู้ (Knowledge Base) หมายถึงคลังข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ที่ผู้บรรเลงคิตปฏิภาณได้เรียนรู้มาในอดีต และนำมาใช้ในการบรรเลงคิตปฏิภาณ โดยเคนนี่ และเกลริช ได้อ้างถึงแนวคิดของเพรสซิง (Pressing, 1998 cited in Kenny and Gellrich, 2002: 118)

2. สภาวะลื่นไหล (Flow States) หมายถึงสภาวะปิติที่เกิดขึ้นในจิตใจขณะที่ผู้บรรเลงคิตปฏิภาณถูกห้อมล้อมไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ในช่วงขณะนั้น ซึ่งช่วยให้ผู้บรรเลงคิตปฏิภาณสามารถอยู่เหนือข้อจำกัดของกระบวนการรับรู้ นอกจากนี้สภาวะที่คล้ายการใช้สารเสพติดนี้ (Quasi-narcotic) น่าจะเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการกระตุ้นการสร้างสรรค์ของผู้บรรเลงคิตปฏิภาณ อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้าม สภาวะลื่นไหลถูกสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขเช่น เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีต ผู้เล่นเริ่มไม่ใส่ใจและลืมปัญหาส่วนตัว เลิกจับผิดตนเอง เลิกใส่ใจเวลา (Lose track of time) และเลิกตัดสินใจคุณค่าวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำ

3. การเสี่ยง (Risk Taking) เคนนี่ และเกลริช กล่าวถึงการค้นพบของ ซัดนาว (Sudnow) ที่กล่าวว่า เมื่อคิตปฏิภาณถูกเล่นด้วยการวางแผนอย่างตั้งใจโดยใช้ฐานความรู้ จะเกิดผลลัพธ์ที่เรียกว่า

“Frantic Playing” หรือการเล่นที่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ กล่าวคือเมื่อบรรเลงคีตปฏิภาณตามแผนการที่เตรียมไว้อาจจะถูกลวงด้วยบางคอร์ดขณะบรรเลง ทำให้แผนที่เตรียมมาไม่เหมาะสมกับบริบทผลลัพธ์คือแผนกลยุทธ์ทั้งหมดที่เตรียมไว้จะไม่สามารถใช้ได้กับคอร์ดถัด ๆ ไป วิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหานี้ได้คือ การทิ้งความคิดและแผนการจากฐานความรู้ ปล่อยให้มือและหูนำทางไปสู่การตอบสนองทางดนตรีที่ต้องการ กล่าวได้ว่าเป็นการบรรเลงคีตปฏิภาณด้วยการเสี่ยง (Sudnow, 1978 cited in Kenny and Gellrich, 2002: 120)

4. ทักษะการเคลื่อนไหว (Kinesthesia) คือการเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับคีตปฏิภาณซึ่งประกอบด้วย 1) การเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย 2) การควบคุมเครื่องดนตรี และ 3) ความเข้าใจในดนตรีของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ ทำให้ผู้เล่นสามารถถ่ายทอดดนตรีได้โดยตรง และมีความหมายด้วยเทคนิคที่เป็นธรรมชาติ

5. สุนทรียภาพ (Aesthetic) ส่งผลต่อการตัดสินใจบรรเลงคีตปฏิภาณ เป็นการประเมินสิ่งที่จะบรรเลงคีตปฏิภาณ กับข้อมูลอ้างอิง ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกโน้ตที่เหมาะสม

6. อารมณ์ทางดนตรี (Musical Emotion) หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้คีตปฏิภาณของผู้ฟัง เมื่อได้ฟังคีตปฏิภาณผู้ฟังมีมาตรฐานที่คาดหวังจากข้อมูลอ้างอิงของดนตรีหนึ่งอยู่ อารมณ์ความรู้สึกจะเกิดจากความพึงพอใจ หรือไม่พอใจในการฟังดนตรี ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการคาดหวังระหว่างรูปแบบการประพันธ์ที่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐาน กับบุคลิกของเสียงดนตรีที่มีความไม่แน่นอน และการคาดหวังจากดนตรีที่ฟังลึกในตัวเองผู้ฟังตามวัฒนธรรมดนตรีหนึ่งโดยไม่รู้ตัว

อาร์รอน เบอโควิทซ์ (Aaron Berkowitz)

เบอโควิทซ์ กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ปัจจัยด้านดนตรี และ 2) ปัจจัยด้านการแสดงและผู้แสดง ดังนี้ (Berkowitz, 2010)

1. ปัจจัยด้านดนตรี หมายถึงกระบวนการของดนตรี กล่าวคือ ดนตรีที่เกิดจากคีตปฏิภาณสามารถระบุกระบวนการดนตรีได้จากการฟัง ซึ่งกระบวนการดนตรีเป็นกรอบหรือข้อจำกัดที่สร้างขอบเขตของความเป็นไปได้ในคีตปฏิภาณเปรียบเหมือนภาษาที่มีขอบเขตของคำ และโครงสร้างไวยากรณ์ที่จำกัดความเป็นไปได้ในการสร้างประโยค อย่างไรก็ตามในดนตรีและภาษา ขอบเขตดังกล่าวได้สร้างพื้นฐานในการสื่อสารระหว่างผู้เล่นและผู้ฟัง หรือระหว่างผู้พูดและผู้ฟังให้สามารถเข้าใจกันได้ ซึ่ง เบอโควิทซ์ อ้างถึงความหมายของกระบวนการจากแนวคิดของ ลีโอนาร์ด เมเยอร์ (Leonard Meyer) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ *Style and Music: Theory, History, and Ideology* ว่า “กระบวนการคือ แบบแผนพฤติกรรมมนุษย์ หรือผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นชุดของตัวเลือกที่สร้างขึ้นบนกลุ่มของขอบเขตข้อมูลหนึ่ง โดยมนุษย์เรียนรู้ที่จะใช้งานแต่ไม่ได้สร้างขึ้นด้วยตนเอง ทั้งนี้

มนุษย์ได้เรียนรู้และเลือกใช้จากส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคน” (Meyer, 1989 cited in Berkowitz, 2010: 3)

2. ปัจจัยด้านการแสดงและผู้แสดง เบอโควิทซ์ ขยายความจากแนวคิดกระบวนการรับรู้ของเพรสซิง (Pressing, 1998 cited in Berkowitz, 2010: 4) ประกอบด้วย

1) ข้อมูลอ้างอิง (referent) หมายถึง แบบแผน หรือมโนภาพที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติสำคัญที่ซ่อนอยู่โดยเฉพะาบทเพลง ถูกใช้โดยผู้บรรเลงคีตปฏิภาณในการสร้างหรือแก้ไขพฤติกรรมการบรรเลงคีตปฏิภาณให้สะดวกมากขึ้น เช่น ทำนองหลักของเพลง (Theme) ทางแปร (Variations) กลุ่มเสียงของทำนอง (e.g., raga, mode) และทำนองเบส (Bass lines) เป็นต้น มีหน้าที่จัดเตรียมโครงสร้างภาพร่างของดนตรีที่จำเป็น หรือครอบคลุมสำหรับใช้ในคีตปฏิภาณ การเรียนรู้และฝึกซ้อมข้อมูลอ้างอิงจะช่วยจัดเตรียมวัตถุดิบสำหรับฐานความรู้ที่จะใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณในช่วงขณะแสดงดนตรี ดังนั้นข้อมูลอ้างอิงนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งจากฐานความรู้ทั้งหมดที่มีความสำคัญสำหรับคีตปฏิภาณ

2) ฐานความรู้ (knowledge based) ประกอบด้วย ความจำระยะยาวซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลต่าง ๆ เช่น วัตถุดิบทางดนตรี สิ่งที่เกิดผลึก บทเพลง ทักษะย่อย ยุทธศาสตร์ การรับรู้ กิจวัตรการแก้ปัญหา ลำดับขั้นของโครงสร้างและแบบแผนความจำ แบบแผนการเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อทั่วไป รวมทั้งประวัติความนิยมในการประพันธ์ และความนิยมในการจำกัดความกระบวนแบบดนตรีส่วนบุคคล เป็นต้น

อากัสโต มังค์ (Augusto Monk)

มังค์ ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดในคีตปฏิภาณว่ามีความแตกต่างกับกระบวนการคิดในกิจกรรมดนตรีประเภทอื่น ๆ และได้เสนอรูปแบบกระบวนการแบบพหุมิติ (Multi-Dimensional Process) ซึ่งหมายถึงการทำงานไปพร้อมกันของกระบวนการคิดในชั้นต่าง ๆ ทั้งนี้คำสั่งของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณมีลักษณะคล้ายกับการทำงานของเดสก์ทอปคอมพิวเตอร์ ในขณะที่ใช้งานหลาย ๆ โปรแกรม หากเลือกใช้งานโปรแกรมหนึ่งใต้อยู่ โปรแกรมอื่น ๆ ก็ยังคงพร้อมใช้งานอยู่เสมอ (Monk, 2012)

รูปแบบกระบวนการคิดในการบรรเลงคีตปฏิภาณประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) ทักษะการแสดง (Skilled Performance of Material) 2) การสร้างสรรค์ (Creation of Material) 3) ความต่อเนื่องของความคิด (Continuation Ideas) 4) การตระหนักรู้โครงสร้างของคีตปฏิภาณ (Structural Awareness of the Improvised Work) และ 5) การตระหนักรู้ปัจจุบันของคีตปฏิภาณ (Temporal Awareness of the Improvisation) ซึ่งสิ่งสำคัญของรูปแบบนี้คือความสามารถในการ

เชื่อมต่อกันระหว่างส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้ (Monk, 2012)

1. ทักษะในการแสดง (Skilled Performance of Material) หมายถึงการควบคุมด้านกายภาพในคีตปฏิบัติ ประกอบด้วยสามส่วนคือ 1) การตีความรับรู้ข้อมูลขาเข้า (Perceptual Coding of Incoming Data) 2) การประเมินความเป็นไปได้ในการตอบสนองและเลือกการตอบสนอง (Evaluation of Possible Responses and Choice of Response) และ 3) การดำเนินการและเลือกเวลากระทำ (Execution and Timing of Chosen Actions) ซึ่งทำงานเป็นวงจรเริ่มจากรับและตีความข้อมูลที่เห็นหรือได้ยิน ต่อมาประเมินผลข้อมูล แล้วจึงตัดสินใจทำผ่านกลไกของอวัยวะโดย ‘ทักษะการแสดง’ เปรียบเสมือนขนานขาลาที่ให้ส่วนอื่น ๆ ทำหน้าที่ร่วมไป

2. การสร้างสรรค์ (Creation of Material) หมายถึงการสร้างความคิด (Idea) ซึ่ง มังค์ ชื่นชอบโมเดล 3 ขั้นตอนของกระบวนการสร้างสรรค์ที่ จอห์นสัน-แลร์ด นำเสนอไว้ในบทความ *How Jazz Musicians Improvise* ในวารสาร *Music Perception* (Johnson-Laird, 2002 cited in Monk, 2012) ซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นแรก (Neo-Darwinian) 2) ขั้นที่สอง (Neo-Lamarckian) และ 3) ขั้นที่สาม (ผสมผสานระหว่างสองขั้นแรก) ซึ่งในขั้นแรก Neo-Darwinian ทำหน้าที่สุ่มสร้างไอเดียและคัดกรองเลือก 1 ไอเดีย ขั้นที่สอง Neo-Lamarckian คือการสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกไอเดียที่มีความเหมาะสมกับสภาพที่จะใช้งาน และขั้นที่สาม ไอเดียที่ถูกสร้างขึ้นในขั้นแรกจะถูกเลือกสรรคัดกรองตัวเลือกที่แข็งแกร่งที่สุดโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกในขั้นที่สอง

3. ความต่อเนื่องของความคิด (Continuation Ideas) ทำหน้าที่ตัดสินใจความต่อเนื่องของคีตปฏิบัติ เช่น ขณะบรรเลงคีตปฏิบัติ “การสร้างสรรค์” ทำหน้าที่เลือกและประเมินว่าจะสร้างความคิดใหม่ยังมีส่วน “ความต่อเนื่องของความคิด” ทำหน้าที่ประเมินว่าจะใช้ความคิดนี้ในการเล่นต่อไป หรือจะใช้ความคิดใหม่

4. การตระหนักรู้โครงสร้างของคีตปฏิบัติ (Structural Awareness of the Improvised Work) คือการจัดการไอเดียโดยสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน หมายถึงการวางแผนการพัฒนา การทิ้งไอเดียเพื่อจุดประสงค์โดยรวมของคีตปฏิบัติ

5. การตระหนักรู้ปัจจุบันของคีตปฏิบัติ (Temporal Awareness of the Improvisation) ทำหน้าที่ตัดสินใจโดยพิจารณาย้อนหลังถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาขณะที่คาดเดาอนาคตคล้ายกับ “การตระหนักรู้โครงสร้างของคีตปฏิบัติ” แต่มีความแตกต่างคือ “ความต่อเนื่องของความคิด” เลือกวิธีที่จะจัดการกับคีตปฏิบัติให้เหมาะสมกับอดีตและอนาคต แต่ “การตระหนักรู้ปัจจุบัน” พยายามเลือกช่วงเวลาบรรเลงคีตปฏิบัติจากการพิจารณาอดีต และอนาคต

แบร์รี เคินเฟลด์ (Barry Kernfeld)

เคินเฟลด์ ได้อธิบายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคีตปฏิภาณ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) คีตลักษณ์ 2) เทคนิคและกระบวนการ และ 3) องค์ประกอบที่อธิบายได้ยาก (Kernfeld, 2001)

1. คีตลักษณ์ คืออิมของเพลงที่มีอยู่ในดนตรีแจ๊สใช้เป็นขอบเขตของการแปร (Variation) คล้ายกับเพลงสมัยนิยม ทางเดินคอร์ดเพลงบลูส์ และเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ คีตลักษณ์เป็นกรอบสำหรับผู้บรรเลงคีตปฏิภาณบรรเลงเดี่ยว และการบรรเลงประกอบ (Accompaniment) ของสมาชิกในวง

2. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ จากมุมมองในเชิงปฏิบัติพบว่ามีลักษณะที่สอดคล้องกัน สามารถจัดกลุ่มเป็นสามประเภทคือ

1) คีตปฏิภาณแบบเรียบเรียงแปร (Paraphrase Improvisation) เป็นการถอดความเรียบเรียงแปรทำนองหรือเสียงประสานหลักของบทเพลงเดิม โดยประดับตกแต่ง (Ornament) ให้มีการเปลี่ยนแปลงจากต้นฉบับ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของทำนองหรือเสียงประสานเดิม ทำให้ผู้ฟังสามารถจดจำได้ นับเป็นรูปแบบคีตปฏิภาณที่มีความสำคัญในดนตรีแจ๊ส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงยุคต้นของแจ๊ส ยุคสวิง แจ๊ส-ร็อก และบทเพลงบัลลาด (Ballads)

2) คีตปฏิภาณแบบตามหลัก (Formulaic Improvisation) เป็นการผสมหลักต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกันในแนวทำนองที่มีความต่อเนื่อง โดยมีความเหมาะสมกับโครงสร้างจังหวะและเสียงประสานเดิม ทั้งในด้านอัตราจังหวะ ความยาวของประโยค (Phrase Lengths) ความสัมพันธ์กับทฤษฎีเสียง (Tonal Relationship) และเสียงประสานหลักที่เป็นจุดหมาย (Principal Harmonic Goals) ทั้งนี้ในด้านเสียงประสานจะมีความอิสระมากกว่าคีตปฏิภาณแบบเสียงแปร กล่าวคือสามารถแปรเสียงประสานได้โดยการใช้คอร์ดแปลง (Altered Chords) คอร์ดแทน (Substituted Chords) และเสียงประสานแบบทบขยาย (Extended Harmonics) ในคีตปฏิภาณแนวทำนองใหม่บนเสียงประสานเดิม หัวใจของคีตปฏิภาณแบบตามหลักอยู่ที่การแฝงหลักต่าง ๆ โดยแปรอย่างมีความเหมาะสมกับบริบทในภาพรวม

นักดนตรีหรือวงดนตรีสามารถสร้างกลุ่มของคีตปฏิภาณแบบตามหลักเป็นลักษณะทำนอง สั้นๆ (Licks) โดยใช้ในเพลงต่าง ๆ ได้ ผู้ที่มีชื่อเสียงด้านคีตปฏิภาณแบบตามหลักก็คือ ชาร์ลี พาร์กเกอร์ (Charlie Parker) ซึ่งมีความชาญฉลาดในการใช้วัตถุดิบสำหรับคีตปฏิภาณอย่างโดดเด่น

3) คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ (Motivic Improvisation) เป็นการบรรเลงคีตปฏิภาณโดยการใช้โมทีฟหนึ่งหรือมากกว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานเพื่อบรรเลงคีตปฏิภาณภายในตอนของบทเพลงหรือในบทเพลงทั้งหมด ทั้งนี้โมทีฟถูกพัฒนา หรือแปรด้วยกระบวนการการตกแต่ง (Ornamentation) การทดเสียง (Transposition) การเปลี่ยนที่จังหวะ (Rhythmic Displacement)

การลด (Diminution) การขยาย (Augmentation) และการพลิกกลับ (Inversion) ซึ่งมีความแตกต่างจากคีตปฏิภาณแบบตามหลัก กล่าวคือมุ่งเน้นไปที่การสร้าง จดจำ และติดตามโมทีฟที่สร้างขึ้น โดยมีความยากในการบรรเลงคีตปฏิภาณโดยหลีกเลี่ยงการเล่นซ้ำอย่างน่าเบื่อ และการแปรโมทีฟอย่างคลุมเครือ

3. องค์ประกอบที่อธิบายได้ยาก

1) ความหมายที่นอกเหนือจากดนตรี (Extra-Musical Meaning) ทำให้การบรรเลงคีตปฏิภาณด้วยเครื่องดนตรีสามารถสร้างความเชื่อมต่อกับผู้ฟังได้ เช่น การที่นักร้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนกับผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ เสียงสอดแทรกของอารมณ์ขัน เสียงบ่นพึมพำ เสียงอุทาน เหา่หอน อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จในการสื่อสารโอเดีย หรือ มโนภาพ (Images) ของผู้เล่นผ่านดนตรีนั้นไม่เพียงขึ้นอยู่กับวิธีการ แต่หมายรวมถึงผู้ฟังด้วย ซึ่งผู้ฟังได้สร้างการตีความส่วนตัวไว้ ไม่ว่าจะเกิดจาก ทัศนคติ (Representational) หรือหลักการ (Abstract) ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิเสธการบรรเลงของผู้เล่น

2) การเสี่ยงและการทำซ้ำ (Risk and Repetition) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในคีตปฏิภาณคือความละเอียดในการสร้างสมดุลระหว่างการสร้างสรรค์ทันทีที่เสี่ยงต่อการควบคุมไม่ได้ และโอกาสในการสร้างสรรค์ที่ดีขึ้นโดยไม่ขัดแย้งกับการเล่นที่คุ้นเคย กล่าวคือคีตปฏิภาณที่ทำให้นักดนตรีได้ทดลอง ส่งผลให้นักดนตรีเรียนรู้ที่จะแก้ไขเหตุการณ์โดยทันทีอย่างเหมาะสม องค์ประกอบด้านการเสี่ยงในคีตปฏิภาณจึงเป็นสิ่งสำคัญในดนตรีแจ๊ส นอกจากนี้ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณส่วนมากไม่ได้ใช้วิธีการเสี่ยงตลอดเวลา การทำซ้ำก็เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งอยู่ในกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณทั่ว ๆ ไป ที่บรรเลงซ้ำโอเดียเดิม และเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย

วิเคราะห์และสรุป

แนวคิดและมุมมองของนักวิชาการท่านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณแม้จะมีความหลากหลาย แต่ก็มีลักษณะร่วมในหลักการสำคัญ จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้นผู้วิจัยสามารถแสดงตารางวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณจากแนวคิดต่าง ๆ โดยจัดแบ่งหมวดหมู่ตามคุณลักษณะได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) ฐานความรู้ ที่ครอบคลุมขอบเขตของความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ภายในตัวผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ 2) ข้อมูลอ้างอิง หมายถึงธรรมเนียมปฏิบัติ และขอบเขตของกระบวนการแบบดนตรี เป็นกรอบของทางเลือกและทางแปรตามแต่ละกระบวนการแบบดนตรีที่นำมาใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ 3) สภาวะ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ และ 4) บริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อคีตปฏิภาณ โดยมีรายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อศิลปะปฏิภาณ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศิลปะปฏิภาณ	เพรสซิ่ง (Pressing, 1998; 2000)	เว็บสเตอร์ (Webster, 1999)	เคนนี่ และเกลริช (Kenny & Gellrich, 2002)	เบอร์โควิทซ์ (Berkowitz, 2010)	มังก์ (Monk, 2012)	เคินเฟลด์ (Kemfeld, 2001)
1. ฐานความรู้	✓		✓	✓		
1.1 เนื้อหาสาระ						
- องค์ประกอบดนตรี และบทเพลง	✓		✓	✓		
1.2 ทักษะและกระบวนการ	✓	✓	✓	✓		
- ทักษะหลัก (Motor Skills)	✓		✓	✓		
- ทักษะรอง (Sub Skills)	✓		✓	✓	✓	
- ทักษะการจดจำและโครงสร้างความจำ	✓		✓	✓		
- ทักษะการแก้ปัญหา	✓		✓	✓		
- กระบวนการรับรู้ สร้าง และประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓	
- กระบวนการคิดสร้างสรรค์แกนกลาง		✓				
- ความถนัดทางดนตรี		✓				
- ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	✓					
- ทักษะฝีมือ		✓				
2. ข้อมูลอ้างอิง (ธรรมเนียมปฏิบัติ และขอบเขตของกระบวนการแบบดนตรี)	✓		✓	✓		
- องค์ประกอบดนตรีในบทเพลงเฉพาะ	✓		✓	✓		✓
- คีตลักษณ์ของบทเพลงเฉพาะ	✓		✓	✓		✓
- เทคนิคกระบวนการบรรเลงศิลปะปฏิภาณ						✓
3. สภาวะ						
- สภาวะลื่นไหล (Flow States)			✓			
- การเสี่ยง (Risk Taking)			✓			✓
- การทำซ้ำ (Repetition)						✓
- การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)	✓					
- มโนภาพใต้สำนึก (Subconscious Imagery)		✓				
- อารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี	✓		✓			
- สุนทรียภาพ (Aesthetic)		✓	✓			
- แรงจูงใจ (Motivation)		✓				
- ลักษณะเฉพาะตัว		✓				
4. บริบท						
- ทัศนคติและการได้ยิน (Acoustic)		✓	✓			
- เครื่องดนตรี	✓	✓				
- ปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม			✓			✓
- ปฏิสัมพันธ์ภายในวง			✓			✓
- สิ่งแวดล้อมทางสังคมของผู้เล่น	✓	✓				

เห็นได้ว่าแนวคิดของ เพรสซิ่ง และ เคนนี่และเกลริช ครอบคลุมปัจจัยทั้งสี่ประเภทคือ 1) ฐานความรู้ 2) ข้อมูลอ้างอิง 3) สภาวะ และ 4) บริบท เนื่องจาก เคนนี่และเกลริช ได้พัฒนาต่อยอดแนวคิดบนพื้นฐานทฤษฎีของ เพรสซิ่ง ในขณะที่โมเดลจำลองกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ เว็บสเตอร์ กล่าวถึงเฉพาะฐานความรู้ บริบท และสภาวะในภาพรวม ไม่ได้ปรากฏแนวคิดด้านข้อมูลอ้างอิงหรือกระบวนการแบบของดนตรี เนื่องจากโมเดลของ เว็บสเตอร์ นำเสนอในภาพรวมของ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี ประกอบด้วย การประพันธ์ (Composition) การแสดงดนตรี

(Performance & Improvisation) และการวิเคราะห์ (Analysis) จึงไม่ได้มุ่งเน้นแสดงรายละเอียดของเนื้อหาสาระที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ นอกจากนี้แนวคิดของ เบอร์โควิทซ์ ขยายความแนวคิดด้านฐานความรู้ และข้อมูลอ้างอิงโดยพัฒนาจากแนวคิดของ เพอร์ซิ่ง เป็นหลัก โมเดลของ มังค์ ให้ความสำคัญกับการจำลองกระบวนการคิดขณะบรรเลงคีตปฏิภาณในเชิง ทักษะ การสร้าง และการประเมิน ซึ่งมุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันขณะบรรเลงคีตปฏิภาณ สำหรับแนวคิดของ เคินเฟลด์ ให้ความสำคัญกับข้อมูลอ้างอิงโดยเฉพาะกระบวนการแบบของดนตรีแจ๊ส และเทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ อีกทั้งยังกล่าวถึงบริบทและสภาวะที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณ

จากการวิเคราะห์แนวคิดด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณของนักวิชาการท่านต่าง ๆ ในภาพรวม มีปัจจัยหลายด้านที่นักวิชาการมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณ และมีบางปัจจัยที่ถูกนำเสนอไว้อย่างน่าสนใจแตกต่างจากนักวิชาการท่านอื่น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ และคัดเลือกปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวคิดที่ได้จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัย จนสามารถสรุปเป็นแนวคิดด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

2.1 ฐานความรู้ (Knowledge Based) มีความหมายโดยรวมคือ คลังข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งผู้บรรเลงคีตปฏิภาณได้เรียนรู้มาในอดีต และนำมาใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ มีขอบเขตความหมายครอบคลุมปัจจัยย่อยจากแนวคิดต่างๆ มีความเหมาะสมในการกำหนดเป็นประเภทปัจจัยหลักสำหรับใช้ในงานวิจัย โดยปัจจัยย่อยภายใต้ขอบเขตของฐานความรู้สามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 เนื้อหาสาระดนตรี มีขอบเขตของปัจจัยประกอบด้วย องค์ประกอบดนตรี และบทเพลง

2.1.2 ทักษะและกระบวนการ มีความครอบคลุมขอบเขตปัจจัยย่อยด้านทักษะและกระบวนการ ที่มีนักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกัน ประกอบด้วย 1) ทักษะหลัก (Motor Skills) 2) ทักษะรอง (Sub Skills) 3) ทักษะการจดจำและโครงสร้างความจำ 4) ทักษะการแก้ปัญหา 5) กระบวนการรับรู้ สร้าง และประเมิน นอกจากนี้ปัจจัยย่อยที่นักวิชาการท่านอื่นเสนอแตกต่างออกไป ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะ กระบวนการคิดสร้างสรรค์แกนกลาง และความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ทำให้เห็นถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน

2.2 ข้อมูลอ้างอิง (Referent) มีความหมายครอบคลุม ประเพณีนิยม และกระบวนการแบบดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ โดยผู้วิจัยพิจารณาปัจจัยย่อยที่อยู่ในขอบเขตของข้อมูลอ้างอิง

ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบดนตรีในบทเพลงเฉพาะ 2) คีตลักษณ์ของบทเพลงเฉพาะ และ 3) เทคนิคกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ

2.3 สภาวะ เป็นปัจจัยหลักที่ผู้วิจัยนิยามขึ้นให้มีความหมายครอบคลุมลักษณะสำคัญของสภาวะในจิตใจที่เกิดขึ้นขณะเล่นดนตรี และส่งผลต่อการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาปัจจัยย่อยด้านสภาวะที่มีนักวิชาการหลายท่านเห็นสอดคล้องกัน ได้แก่ 1) การเสียง และ 2) สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ามีสองปัจจัยที่ใช้ชื่อเรียกต่างกัน แต่มีความหมายที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การรู้อย่างฉับพลัน และมโนภาพใต้สำนึก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยดังกล่าว โดยกำหนดชื่อปัจจัยว่าการรู้อย่างฉับพลัน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเกิดคีตปฏิภาณซึ่งเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ในปัจจัยย่อยด้านสุดท้ายที่เลือกศึกษา คือสภาวะลื่นไหล เนื่องจากเป็นสภาวะสำคัญที่น่าจะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์

2.4 บริบท เป็นปัจจัยหลักอีกด้านที่ผู้วิจัยนิยามขึ้นให้มีความหมายครอบคลุมลักษณะสำคัญของสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เล่น ซึ่งส่งผลต่อคีตปฏิภาณในขณะบรรเลงดนตรีหรือฝึกซ้อม โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาทุกปัจจัยย่อยเนื่องจากนักวิชาเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่า 1 ท่านในทุกปัจจัย ปัจจัยย่อยที่เลือกศึกษาได้แก่ 1) อกุสติกและการได้ยิน 2) เครื่องดนตรี 3) ปฏิสัมพันธ์ภายในวงและผู้ฟัง และ 4) สิ่งแวดล้อมทางสังคม

สรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) ฐานความรู้ 2) ข้อมูลอ้างอิง 3) สภาวะ และ 4) บริบท โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณที่ใช้ในงานวิจัย

ฐานความรู้ (Pressing, 1998; Kenny & Geltrich, 2002)	ข้อมูลอ้างอิง (Pressing, 1998)	สภาวะ	บริบท
1. เนื้อหาสาระดนตรี 1) องค์ประกอบดนตรี 2) บทเพลง (Pressing, 1998) 2. ทักษะและกระบวนการ 1) ทักษะหลัก 2) ทักษะรอง 3) ทักษะการจดจำ 4) ทักษะการแก้ปัญหา 5) ทักษะการรับรู้ สร้าง และ ประเมิน 6) ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ (Pressing, 1998; 2000) 7) กระบวนการคิดสร้างสรรค์แกนกลาง (Webster, 1999)	1. องค์ประกอบดนตรีในบทเพลงเฉพาะ 2. คีตลักษณ์ของบทเพลงเฉพาะ (Pressing, 1998; Kenny & Geltrich, 2002; Berkowitz, 2010; Kernfeld, 2001) 3. เทคนิคกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ (Kernfeld, 2001)	1. การเสียง (Kenny & Geltrich, 2002; Kernfeld, 2001) 2. สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี (Pressing, 1998; Webster, 1999; Kenny & Geltrich, 2002) 3. การรู้อย่างฉับพลัน (Pressing, 2000; Webster, 1999) 4. สภาวะลื่นไหล (Kenny & Geltrich, 2002)	1. อกุสติกและการได้ยิน (Webster, 1999; Kenny & Geltrich, 2002) 2. เครื่องดนตรี (Pressing, 2000; Webster, 1999) 3. ปฏิสัมพันธ์ภายในวงและผู้ฟัง (Kenny & Geltrich, 2002; Kernfeld, 2001) 4. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Pressing, 1998; Webster, 1999)

1.3 บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคีตปฏิภาณ พบว่าปัจจัยด้านข้อมูลอ้างอิงซึ่งมีความหมายครอบคลุมประเพณีนิยม และกระบวนแบบของดนตรีแจ๊ส เป็นปัจจัยที่มีรายละเอียดเฉพาะแตกต่างกันไปตามบทเพลงแจ๊สที่บรรเลงคีตปฏิภาณ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ซึ่งมุ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส โดยจำกัดขอบเขตในบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์แบบบลูส์ จึงควรศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์โดยละเอียด ทั้งนี้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความหมายของบลูส์ในดนตรีแจ๊ส และ 2) องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของบลูส์ในดนตรีแจ๊ส

ความหมายโดยทั่วไปของคำว่าบลูส์ สก็อต รีฟส์ (Scott Reeves) ได้อธิบายความหมายไว้โดยสามารถสรุปได้ว่า บลูส์ คือ 1) ความรู้สึกเศร้าหรือสูญเสีย หรือ 2) กระบวนแบบ (Style) ของดนตรีบลูส์ ในความหมายสำหรับนักดนตรีแจ๊สส่วนมาก รีฟส์ อธิบายขยายความว่าบลูส์หมายถึงคีตลักษณ์ (Form) ที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจมีความรู้สึกแบบบลูส์หรือไม่ก็ได้ (Reeves, 2007: 139) ทอม เพียซซา (Tom Piazza) มีมุมมองที่ต่างจาก รีฟส์ โดยอธิบายว่าบลูส์หมายถึง 1) คีตลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจง และ 2) เทคนิคการถ่ายทอดแบบบลูส์ (Piazza, 2005: 47) เห็นได้ว่าความหมายของบลูส์ที่ใช้ในดนตรีแจ๊สโดยส่วนมากสามารถพิจารณาได้ใน 2 ความหมาย คือ 1) หมายถึงคีตลักษณ์ของบทเพลงแจ๊สที่มีลักษณะเฉพาะแบบบลูส์ และ 2) หมายถึงเทคนิควิธีการในการถ่ายทอดแบบบลูส์

ในเชิงของคีตลักษณ์แบบบลูส์ อาร์นี เบอร์เล (Arnie Berle) ได้กล่าวเสริมว่า บลูส์หมายถึงทางเดินคอร์ดเฉพาะภายในข้อจำกัดของ 12 ห้องดนตรีที่วนซ้ำได้ตามที่ต้องการ คอร์ดพื้นฐานประกอบด้วยคอร์ดที่ I IV และ V ซึ่งคอร์ดอื่น ๆ จะถูกเพิ่มเข้ามาเพื่อสร้างสรรค์ความน่าสนใจของคีตปฏิภาณ อย่างไรก็ตามเมื่อเพิ่มคอร์ด คอร์ดพื้นฐานยังคงรักษาตำแหน่งภายในกรอบของ 12 ห้อง (Berle, 1972: 64) ซึ่งสอดคล้องกับ เบเกอร์ ที่กล่าวถึงคำว่าบลูส์ สำหรับคนแจ๊สหมายถึงโครงสร้างคีตลักษณ์ 12 ห้องที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งเมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎีดนตรีจะประกอบด้วยคอร์ด I จำนวน 4 ห้อง คอร์ด IV จำนวน 2 ห้อง คอร์ด I จำนวน 2 ห้อง คอร์ด V จำนวน 1 ห้อง คอร์ด IV จำนวน 1 ห้อง และคอร์ด I จำนวน 2 ห้อง เรียงตามลำดับ โดยคีตลักษณ์พื้นฐานนี้สามารถดัดแปลงได้โดยนักดนตรีแจ๊สทุกคน (Baker, 1985: 145)

ในเชิงของเทคนิคการถ่ายทอดแบบบลูส์ เพียซซ่า อธิบายเพิ่มเติมในสองประเด็นคือ 1) ลักษณะการเบนของโน้ต และ 2) การถาม-ตอบ (a Call for a Response) ซึ่งเป็นรากฐานของเทคนิคในการถ่ายทอดของดนตรีบลูส์ซึ่งถูกนักดนตรีแจ๊สนำมาประยุกต์ใช้ (Piazza, 2005: 52-53)

จากข้อมูลข้างต้นความหมายของบลูส์ในเชิงคีตลักษณ์ มีขอบเขตเนื้อหาสาระครอบคลุมองค์ประกอบดนตรีสำคัญที่ควรนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสติปัญญา ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเนื้อหาสาระบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์เป็นหลัก ซึ่งอาจมีองค์ประกอบเชิงเทคนิคการถ่ายทอดแบบบลูส์ร่วมอยู่ด้วย

องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์

การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดของนักดนตรี และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในทางด้านดนตรีแจ๊ส โดยสรุปและนำเสนอตามความเห็นของแต่ละท่านในช่วงแรก แล้ววิเคราะห์สรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์เพื่อใช้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาในช่วงท้าย

โต กู๊ดคิน (Doug Goodkin)

กู๊ดคิน กล่าวถึงเนื้อหาของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไว้ในหนังสือ *Now's The Time: Teaching Jazz to All Ages* ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบดนตรีได้เป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (Goodkin, 2007)

1. ทางเดินคอร์ดและการแปร (Chords Progression and Variations) โดยองค์ประกอบย่อยของทางเดินคอร์ดประกอบด้วย 1) ทางเดินคอร์ดบนคีตลักษณ์บลูส์ 12 ห้องพื้นฐาน 2) โน้ตทริยโทนของคอร์ด และ 3) ทางเดินเบส องค์ประกอบย่อยของการแปร ประกอบด้วย 1) การแปรทางเดินคอร์ดบลูส์ (Blues Variations) 2) การแทนโน้ตทริยโทน (Tritone Substitutions) 3) การใช้คอร์ดยืด (Extended Chords) และ 4) การเพิ่มคอร์ด (Additional Chords)

2. คีตปัญญาและการแปร (Improvisation and Variations) โดยองค์ประกอบย่อยของคีตปัญญา ประกอบด้วย 1) การเล่นในจังหวะสวิง 2) การเล่นโดยใช้บันไดเสียงบลูส์ และ 3) การสื่อสารด้วยโมทีฟจังหวะและทำนอง องค์ประกอบย่อยของการแปร ประกอบด้วย 1) การปรับเปลี่ยนบันไดเสียงเพนทาโทนิคบลูส์ (Altered Pentatonic Blues Scale) และ 2) การผสมกับบันไดเสียงบลูส์พื้นฐาน และ 3) การเพิ่มโน้ตในบันไดเสียง

3. คีตลักษณ์ (Form) สามารถพิจารณาได้ใน 2 มุมมอง ได้แก่ 1) โครงสร้างคีตลักษณ์บลูส์ 12 ห้องวนซ้ำ 2) โครงสร้างของท่อนในบทเพลง ตัวอย่างเช่น ท่อนหัว (Head) หมายถึงท่อนที่บรรเลงทำนอง และท่อนคอรัส (Chorus) หมายถึงเมื่อเล่นวนครบ 12 ห้อง เป็นต้น

4. ริฟฟ์บลูส์ (Blues Riff) ในดนตรีแจ๊สหมายถึงออสตินาโตทำนอง (Melodic Ostinato) คือการวนซ้ำของโครงสร้างทำนองในช่วงสองถึงสี่ห้อง

สก๊อต รีฟส์ (Scott Reeves)

รีฟส์ แบ่งองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) คีตลักษณ์ของบลูส์ 2) บันไดเสียงบลูส์ และ 3) คอร์ดแทน มีรายละเอียดคือ (Reeves, 2007: 139-148)

1. คีตลักษณ์ของบลูส์ ถูกพัฒนาและปรับเปลี่ยนในช่วงศตวรรษที่ 20 สามารถแบ่งลักษณะสำคัญออกตามช่วงเวลาได้เป็น 6 ช่วง ได้แก่

1) บลูส์ในช่วงต้น เป็นบลูส์แบบคลาสสิกหรือ “Rural Blues” มีคีตลักษณ์ 12 ห้อง อาศัยทางเดินคอร์ดแบบ I-IV-V โดยแบ่งออกเป็น 3 ประโยค ประโยคละ 4 ห้อง แต่ละประโยคมีรูปแบบที่มีลักษณะสำคัญคือ 1) ถ้อยแถลง (Statement) 2) การกล่าวซ้ำของถ้อยแถลง (Reiteration) และ 3) การโต้ตอบ (Response) ซึ่งในช่วงต่อมาได้กลายเป็นมาตรฐานของประโยคแบบบลูส์

2) บลูส์ช่วงต้นของนิวส์ออลีนส์และซิคคาโก เริ่มใช้คอร์ดแทน และคอร์ดผ่านบนบลูส์พื้นฐาน

3) บลูส์ในยุคสวิง ไม่ได้เพิ่มคอร์ดแทนในคีตลักษณ์ แต่จะพบเห็นการเพิ่มคอร์ดลำดับที่ 6, 7 และ 9 คอร์ดโทนิคมักเป็นประเภททาบ 6 เมเจอร์ (Major 6th Chord), ทาบ 6 ไมเนอร์ (6th Minor Chord) และ ทาบเจ็ดโดมิแนนท์ (Dominant 7th Chord)

4) บลูส์ในยุคบีบ็อพ มีความโดดเด่นในทางแปรเสียงประสาน และคอร์ดแทน ในบางครั้งบลูส์ในยุคนี้จะมีทาบเมเจอร์ โดยใช้คอร์ดแทนบนทางเดินคอร์ดแบบ ii V เคลื่อนที่ถอยหลังเป็นระยะห่าง 1 เสียงเพื่อเชื่อมกับคอร์ดที่ I และ IV และจะเคลื่อนที่เป็นระยะห่างครึ่งเสียง เมื่อเชื่อมจากคอร์ดที่ IV ไปสู่ คอร์ด V

5) บลูส์หลังยุคบีบ็อพ นักดนตรีเริ่มเล่นบลูส์ในอัตราจังหวะที่แตกต่าง มีการเล่นบลูส์ในทาบเมเจอร์เป็นเรื่องปกติ และมีการทดลองปรับเปลี่ยนคีตลักษณ์ เช่น บลูส์ 24 ห้อง

6) บลูส์ในยุคฟรีแจ๊ส มักเหลือไว้แค่เพียงโครงสร้างแบบ 3 ประโยคของบลูส์ โดยคีตลักษณ์ และโครงสร้างเสียงประสานถูกเปลี่ยนแปลงจากยุคก่อนอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้อารมณ์ความรู้สึกแบบบลูส์ยังคงอยู่ในหัวใจของดนตรี

2. บันไดเสียงบลูส์ (The Blues Scale) คือโน้ต 6 ตัวที่เรียงลำดับขาขึ้นจาก โน้ตโทนิค โน้ตลำดับที่ 3 ไมเนอร์ โน้ตลำดับที่ 4 เพอร์เฟค โน้ตลำดับที่ 5 ดิมินิชท์ โน้ตลำดับที่ 5

เพอร์เฟค และโน้ตลำดับที่ 7 ไมเนอร์ นับจากโทนิค โดยโน้ตลำดับที่ 3 ไมเนอร์ และโน้ตลำดับที่ 5 ดิมินิซท์ เรียกว่าโน้ตบลูส์ (Blue Notes) ซึ่งบันไดเสียงบลูส์ถูกใช้ในการสร้างสีสันในคอร์ดทบเจ็ด ไมเนอร์ และคอร์ดทบเจ็ดโดมิแนนท์ นอกจากนี้บันไดเสียงบลูส์ที่สร้างบนโน้ตโทนิคของคอร์ดลำดับที่ 1 สามารถใช้สร้างสีสันในทุกคอร์ดของทางเดินคอร์ดบลูส์แบบมาตรฐานได้ ซึ่งทำให้สามารถบรรเลงคิต ปฏิภาณในเพลงที่มีคีตลักษณ์บลูส์ได้ด้วยบันไดเสียงเดียว และยืดหยุ่นบนคอร์ดแทน บันไดเสียงบลูส์ นับเป็นทางเลือกที่ยอดเยี่ยมในการผสมกับบันไดเสียงอื่นๆ

3. คอร์ดแทน สามารถพิจารณาความเป็นไปได้ของการใช้คอร์ดแทนที่มีลักษณะ สอดคล้องกัน โดยจัดกลุ่มคอร์ดแทนได้เป็น 7 กลุ่ม ได้แก่

1) การแทนคอร์ดด้วยทางเดินคอร์ด ii-V หมายถึงการแทนบนคอร์ดทบ เจ็ดโดมิแนนท์สามารถแทนหรือเพิ่มคอร์ดทบเจ็ดไมเนอร์ที่เป็นคู่ต่ำกว่า 4 เพอร์เฟค เช่น คอร์ด F7 สามารถเพิ่มคอร์ด Cm7

2) การแทนทริโตน (Tritone Substitution) บนคอร์ดทบเจ็ดโดมิแนนท์ สามารถแทนหรือเพิ่มคอร์ดที่เป็นทริโตน (Tritone) ได้

3) การเพิ่มคอร์ดผ่าน (Passing Chords) ระหว่างคอร์ดปกติเพื่อให้เกิดการ เคลื่อนที่ตามขั้น (Stepwise) ของทำนองเบส

4) การเปลี่ยนกุญแจเสียง โดยเปลี่ยนจากกุญแจเสียงแบบโดมิแนนท์ให้เป็น กุญแจเสียงเมเจอร์ เพื่อเปิดโอกาสในการสร้างทำนองให้มีความหลากหลายมากขึ้น

5) การพลิกกลับคอร์ด หรือการหย่อน (Drop) โน้ตพื้นต้นของคอร์ดให้ เหลือโน้ตลำดับที่สูงกว่า หรือเพิ่มโน้ตพื้นต้นใหม่บนคอร์ดที่มีอยู่

6) การแทนคอร์ดทบเจ็ดโดมิแนนท์บนคอร์ดโดมิแนนท์โดยเปลี่ยนโน้ตพื้นต้น ตาม ลำดับของคอร์ดทบเจ็ดดิมินิซท์สมบูรณ์ที่ตรงกัน (เช่น $F7 = Ab7 = B7 = D7$)

7) การละศูนย์กลางกุญแจเสียง (Key Center) หรือการซ้อน (Super Impose) บนกุญแจเสียง โดยยังคงรักษาโครงสร้างแบบ 3 ประโยค ซึ่งนิยมใช้ในคีตลักษณ์บลูส์แบบ โมเดิร์น

ทอม เพียซซ่า (Tom Piazza)

เพียซซ่า อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญที่ดนตรีแจ๊สได้รับอิทธิพลจากดนตรีบลูส์ โดย ยกตัวอย่างบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ และวิเคราะห์ถึงลักษณะสำคัญซึ่งสามารถสรุปแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) คีตลักษณ์ของบลูส์ (The Blues Form) และ 2) ลักษณะการถ่ายทอด (Characteristic Expressive Elements) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Piazza, 2005: 47-55)

1. คีตลักษณ์ของบลูส์ (The Blues Form) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานของดนตรีแจ๊สตั้งแต่ช่วงต้น หากนักดนตรีแจ๊สพูดถึงการเล่นเพลงบลูส์ จะหมายถึงคีตลักษณ์ 12 ห้องที่สามารถเล่นวนซ้ำเป็นวงรอบ เมื่อวนครบหนึ่งรอบจะเรียกว่าคอรัส (Chorus) ซึ่งคีตลักษณ์นี้สามารถเล่นวนซ้ำได้ไม่จำกัดตามความต้องการของผู้เล่น และสามารถบรรเลงได้ทุกความเร็ว ไม่ว่าจะเป็นช้า ปานกลาง หรือเร็ว นอกจากนี้ภายในแต่ละคอรัสจะสามารถพบเห็นลักษณะโครงสร้างบทกวีแบบ 3 แนว (Rhymed Third Line) ประกอบด้วย 1) ถ้อยแถลง 2) การกล่าวซ้ำถ้อยแถลง และ 3) การตอบถ้อยแถลง

2. ลักษณะการถ่ายทอด (Characteristic Expressive Elements) หมายถึงเทคนิควิธีการในการถ่ายทอดที่นักดนตรีแจ๊สประยุกต์มาจากดนตรีบลูส์ เป็นการปรับเปลี่ยนโน้ตที่คาดหวังในบันไดเสียงที่นักดนตรีดูเหมือนจะเล่น โดยทั่วไปจะเรียกว่าโน้ตบลูส์ “Blues notes” ซึ่งเกิดจากการเติมโน้ตลำดับที่แฟลต 3 และลำดับที่แฟลต 7 ซึ่งมีลักษณะเสียงแบบบันไดเสียงไมเนอร์ ในบันไดเสียงเมเจอร์ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการเล่นบลูส์ถูกเล่นในกุญแจเสียงไมเนอร์

จิม เฟอกูสัน (Jim Ferguson)

เฟอกูสัน อธิบายโดยละเอียดเฉพาะองค์ประกอบด้านทางเดินคอร์ดของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ซึ่งแบ่งทางเดินคอร์ดที่ประยุกต์จากคีตลักษณ์แบบบลูส์ 12 ห้องพื้นฐานตั้งแต่ยุคสวิงจนถึงยุคบีบ็อพ ประกอบด้วย (Ferguson, 1997)

1. รากของบลูส์ (Blues Roots) เป็นทางเดินคอร์ดดั้งเดิมของบลูส์ ซึ่งประกอบด้วยประโยคละ 4 ห้อง 3 ประโยค ถูกใช้ในช่วงต้นของแจ๊ส

2. โมเดิร์น I-IV-V (Modern I-IV-V) ใช้คีตลักษณ์บลูส์พื้นฐานโดยมีลักษณะของท่อนวนกลับ (Turnaround) ที่ถูกแปรโดยนักเรียบเรียงเพลงสมัยใหม่อย่างเช่น แทด โจนส์ (Thad Jones)

3. บลูส์ 12 ห้องของทีโบน (T-bone's 12-Bar Blues) เป็นสาขาที่แยกออกมาจากยุคสวิงแบบบีบ็อพ มาจากทางเดินคอร์ดของเพลง “Stormy Monday” ของวงทีโบนส์ วอล์คเกอร์ (T-Bone Walker)

4. บลูส์แบบไมเนอร์ (Minor Blues) เป็นทางเดินคอร์ด 12 ห้องในกุญแจเสียงไมเนอร์ ซึ่งถือเป็นกระแสหลักของแจ๊ส

5. นิวยอร์กเชนจ์ส (New York Changes) เป็นทางเดินคอร์ดที่บางครั้งเรียกว่า “Cycle Blues”, “ii-V Blues”, หรือ บลูส์แบบ “Confirmation” เนื่องจากคล้ายคลึงกับทางเดินคอร์ดในเพลงของชาร์ลี พาร์กเกอร์ (Charlie Parker) ที่ชื่อ “Confirmation” (ตัวอย่างของเพลงนิวยอร์กเชนจ์สที่เป็นคีตลักษณ์แบบ 12 ห้องคือเพลง “Blues for Alice”)

ริชาร์ด ลอว์น และ เจฟเฟอรี เฮลเมอร์ (Richard Lawn and Jeffrey Hellmer)

ลอว์น และ เฮลเมอร์ วิเคราะห์ลักษณะทางเดินคอร์ดพื้นฐานและการแปรทางเดินคอร์ดของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์อย่างละเอียด ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการแปรทางเดินคอร์ดมากมาย ลอว์น และ เฮลเมอร์ จึงเน้นนำเสนอเฉพาะการแปรทางเดินคอร์ดที่ได้รับความนิยมในประวัติศาสตร์ของแจ๊ส ทางเดินคอร์ดเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับกระบวนแบบในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Lawn & Hellmer, 1996)

1. บลูส์พื้นฐาน (Basic Blues) หมายถึงบทเพลงบลูส์ที่มีโครงสร้าง 12 ห้อง โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ประโยค ประโยคละ 4 ห้อง ซึ่งทางเดินคอร์ดในบลูส์พื้นฐานประกอบด้วยคอร์ด I IV V
2. บลูส์สามัญ (Conventional Blues) หมายถึงบทเพลงแจ๊สที่มีโครงสร้างแบบบลูส์ 12 ห้อง มีการแปรทางเดินคอร์ดจากบลูส์พื้นฐานด้วยลักษณะของเสียงประสานแบบแจ๊ส จนเป็นประเพณีนิยมของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ตัวอย่างเพลง เช่น “Straight no Chaser”, “Tenor Madness” และ “Blue Monk” เป็นต้น
3. บลูส์แปรทางเดินคอร์ด (Blues with Altered Changes) หมายถึงบทเพลงแจ๊สที่มีโครงสร้างแบบบลูส์ 12 ห้อง ที่เพิ่มความซับซ้อนในการแปรทางเดินคอร์ดให้มีความซับซ้อนแบบแจ๊สในสไตล์บีบ็อพ ตัวอย่างเพลง เช่น “Blue for Alice”, “Solar” และ “All Blues” เป็นต้น
4. บลูส์แบบไมเนอร์ (Minor Blues) หมายถึงบทเพลงแจ๊สที่มีโครงสร้างแบบบลูส์ 12 ห้อง มีทางเดินคอร์ดและทำนองอยู่ในกุญแจเสียงไมเนอร์ ตัวอย่างเพลง เช่น “Mr. P.C.”, “Bag’s Groove” และ “Equinox” เป็นต้น
5. บลูส์ที่มีท่อนเชื่อม (Blues with a Bridge) หมายถึงบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์หลังปี ค.ศ. 1960 ที่มีการเพิ่มท่อนให้กับโครงสร้างเดิมแบบ 12 ห้อง กลายเป็นเป็นคีตลักษณ์แบบ AABA ตัวอย่างเพลง เช่น “Unit 7”, “Locomotion” และ “Bikini” เป็นต้น
6. บลูส์ที่มีการยืดคีตลักษณ์อื่น ๆ (Other Extended-Form Blues) หมายถึงบทเพลงแจ๊สที่มีการยืดคีตลักษณ์จากโครงสร้างบลูส์ 12 ห้อง ในลักษณะอื่น ๆ ตัวอย่างเพลง เช่น “The Sidewinder”, “Watermelon” และ “Stolen Moments” เป็นต้น

วิเคราะห์และสรุป

องค์ประกอบของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์สามารถพิจารณาได้หลากหลายตามมุมมองของนักดนตรีและนักวิชาการแต่ละท่าน ทั้งนี้ในแต่ละแนวคิดมีความคล้ายคลึงในหลักการสำคัญหลายประการ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โดยพิจารณาองค์ประกอบดนตรีในบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ได้เป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) จังหวะ 2) ทำนอง 3) เสียงประสาน และ 4) คีตลักษณ์ โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงที่มีคีตลักษณ์บลูส์

องค์ประกอบดนตรี	กูดคิน (Goodkin, 2007)	รีฟส์ (Reeves, 2007)	เปียซซา (Piazza, 2005)	เฟอกูสัน (Ferguson, 1997)	ลอว์น และ เฮลเมอร์ (Lawn and Hellmer, 1996)
จังหวะ					
1) จังหวะสวิง	✓				
ทำนอง					
1. บันไดเสียง	✓				
1) บันไดเสียงและโน้ตบลูส์	✓	✓	✓		
2. การแปรบันไดเสียง	✓				
1) การดัดแปลงบันไดเสียงบลูส์	✓				
2) การผสมบันไดเสียงบลูส์	✓				
3) การเพิ่มโน้ตในบันไดเสียง	✓				
3. การแปรโมทีฟทำนอง	✓				
เสียงประสาน					
1. ทางเดินคอร์ด	✓	✓		✓	✓
1) บลูส์พื้นฐาน		✓			✓
2) บลูส์ประเพณีนิยม		✓		✓	✓
3) บลูส์แบบบีบ็อพ		✓		✓	✓
4) บลูส์แบบไมเนอร์		✓		✓	✓
5) บลูส์ที่มีท่อนเชื่อม		✓		✓	✓
6) บลูส์ที่มีการยึดคีตลักษณ์		✓		✓	✓
2. ทริยโทน	✓	✓		✓	✓
3. ทางเดินเบส	✓				
2. การแปรทางเดินคอร์ด	✓	✓			
1) การแทนโน้ตทริยโทน	✓	✓			
2) การเพิ่มคอร์ดผ่าน	✓	✓			
3) การใช้คอร์ดยึด	✓	✓			
4) การแทนทางเดินคอร์ด ii V	✓	✓			
5) การเปลี่ยนท่วงเสียง		✓			
6) การพลิกกลับคอร์ด		✓			
7) การแทนคอร์ดตามลำดับมิติ		✓			
นิชท์					
8) การละศูนย์กลางท่วงเสียง		✓			
คีตลักษณ์					
1. โครงสร้าง 3 ประโยค		✓	✓	✓	✓
2. ท่อนในบทเพลง	✓		✓		

จากตารางพบว่านักวิชาการบางท่านมีความเห็นครอบคลุมองค์ประกอบดนตรีทุกด้าน แต่บางท่านมุ่งเน้นเพียงคีตลักษณ์ และทางเดินคอร์ด ซึ่งทำให้เห็นว่าแต่ละท่านมีมุมมองในการพิจารณาที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่บางท่านไม่ได้พิจารณาชัดเจนไม่ได้ไม่มีความสำคัญเพียงแต่องค์ประกอบเหล่านั้นอาจสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ดังเช่น เฟอร์กูสัน ที่มุ่งเน้นอธิบายเฉพาะด้านทางเดินคอร์ด ซึ่งหากพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าองค์ประกอบในด้านอื่นถูกสอดแทรกอยู่ในการสอนทางเดินคอร์ดของบทเพลงแล้ว กล่าวได้ว่าองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ดังตาราง มีความเหมาะสมในการใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในด้านเนื้อหาสาระของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ทั้งนี้ในรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ จะพบว่า

องค์ประกอบด้านจังหวะแม้จะมีนักวิชาการกล่าวถึงเพียงท่านเดียว แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่มีความสำคัญ เนื่องด้วยลักษณะขององค์ประกอบด้านจังหวะที่มีองค์ประกอบย่อยคือ จังหวะสวิงมีลักษณะเป็นองค์ประกอบดนตรีแจ๊สทั่วไป อาจไม่ได้เป็นลักษณะเด่นที่มีเฉพาะในเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์แบบบลูส์

องค์ประกอบด้านทำนองพบว่าองค์ประกอบด้านบันไดเสียงโดยเฉพาะบันไดเสียงและโน้ตบลูส์ถูกให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งบันไดเสียงและโน้ตบลูส์น่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะของสำเนียงภาษาแบบบลูส์ นอกจากนี้ในด้านการแปรบันไดเสียง และการแปรโมทีฟทำนอง แม้ กู๊ดคิน จะเป็นผู้พิจารณาไว้เพียงคนเดียว แต่ในรายละเอียดขององค์ประกอบทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกับการแปรทำนองเพื่อใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณโดยตรง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้

องค์ประกอบด้านเสียงประสาน ด้านทางเดินคอร์ดเป็นองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงลักษณะสำคัญในบทเพลงแจ๊ส กล่าวได้ว่าเอกลักษณ์ของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์แต่ละเพลงสามารถพิจารณาได้จากลักษณะของทางเดินคอร์ด นอกจากนี้องค์ประกอบด้านทริยโทน และทางเดินเบสนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญเปรียบเสมือนโครงสร้างของทางเดินคอร์ด ซึ่งในการบรรเลงคีตปฏิภาณผู้บรรเลงต้องอาศัยทางเดินคอร์ดและทริยโทนเป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นทราบว่าบทเพลงดำเนินมาถึงช่วงใดของทางเดินคอร์ด องค์ประกอบทั้งสองจึงน่าจะมีความสำคัญที่จะต้องจัดการเรียนการสอนในองค์ประกอบด้านสุดท้าย เป็นการนำลักษณะการแปรทางเดินคอร์ดที่เกิดขึ้นในทางเดินคอร์ดรูปแบบต่าง ๆ มาวิเคราะห์ และเรียบเรียงให้เป็นหลักการสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการพิจารณาแยกแยะการแปรทางเดินคอร์ดในลักษณะนี้น่าจะช่วยให้ในการนำไปใช้แปรทางเดินคอร์ดขณะบรรเลงคีตปฏิภาณได้ดีขึ้น จึงเป็นอีกองค์ประกอบซึ่งควรศึกษา

องค์ประกอบด้านคีตลักษณ์ถูกให้ความสำคัญอย่างมาก กล่าวได้ว่าคีตลักษณ์เป็นเครื่องบ่งบอกลักษณะเฉพาะของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ซึ่งควรนำมาพิจารณาในการศึกษา

สรุปได้ว่าองค์ประกอบตามตารางจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย เป็นองค์ประกอบสำคัญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสมควรนำมาพิจารณาโดยละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถแสดงเป็นตารางสรุปองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.5 สรุปองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ที่ใช้ในงานวิจัย

องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ (Lawn and Hellmer, 1996; Ferguson, 1997; Piazza, 2005; Goodkin, 2007; Reeves, 2007)			
จังหวะ	ทำนอง	เสียงประสาน	คีตลักษณ์
1. จังหวะสวิง	1. บันไดเสียง 2. การแปรบันไดเสียง 3. การแปรโมทีฟทำนอง	1. ทางเดินคอร์ด 2. ทริยโทน 3. ทางเดินเบส 4. การแปรทางเดินคอร์ด	1. โครงสร้าง 3 ประโยค 2. ท่อนโนบเพลง

ตอนที่ 2 การเรียนการสอนทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส

การเรียนการสอนทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส สามารถพิจารณาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้กำหนดแนวคิดในการศึกษา โดยแบ่งตามลักษณะของเนื้อหาที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญได้แก่ 1) ความหมายของการเรียนการสอน 2) องค์ประกอบของการเรียนการสอน และ 3) หลักการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

2.1 ความหมายของการเรียนการสอน

คำว่า การเรียนการสอน (Instruction) และการสอน (Teaching) มีความหมายแตกต่างกัน ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า ในช่วงแรกการสอนเกิดขึ้นในรูปแบบของการถ่ายทอด เผยแพร่ ประสบการณ์ ความรู้ ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีของนักปราชญ์ นักคิด รวมถึงศาสนา หลังจากนั้นเมื่อวิทยาการทางการศึกษาก้าวหน้าขึ้น แนวคิดการสอนก็มีลักษณะเปลี่ยนไป จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาคนสำคัญได้นำเสนอแนวคิดใหม่ที่ว่า “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีจากการกระทำ” การสอนจึงมุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการกระทำ ซึ่งส่งผลถึงแนวคิดการจัดการสอนในคำศัพท์คำว่า “Instruction” หรือ “การเรียนการสอน ” ซึ่งมีความแตกต่างจากคำว่า “Teaching” หรือ “การสอน” โดยสามารถสรุปความแตกต่างได้ว่า การเรียนการสอน 1) คำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการเรียนการสอนผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แทนการที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียน 2) เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติต่าง ๆ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชา มีขั้นตอนหรือกระบวนการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3) ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ มิใช่เพียงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลเท่านั้น อาจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสื่อต่าง ๆ ก็ได้ 4) มักเกิดขึ้นใน

สถานการณ์ของการเรียนการสอนในขณะที่ การสอนเกิดขึ้นได้ทุกหนแห่งไม่จำกัดเวลา และสถานที่ (Buch, 1973 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2555) โดยสรุปแนวคิดเรื่องการเรียนรู้หมายถึงความถึงการสอนโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เปลี่ยนแปลงจากถ่ายทอดความรู้มาเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการหลากหลาย (ทิศนา แคมมณี, 2555: 5)

สอดคล้องกับพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ให้ความหมายของการเรียนการสอนว่า “การเรียนการสอนคือการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนรู้ และการฝึกทักษะ โดยใช้ยุทธศาสตร์กระบวนการ วิธีการ สื่อและเทคนิคต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้สอนให้ความสำคัญต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ บทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน หรือกับสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสม ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551: 228)

จะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับการจัดสถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ เดวิด เมอร์ริล (David Merrill) ได้กล่าวเสริมว่า การเรียนการสอนคือกระบวนการจัดทำสภาพแวดล้อมอย่างสมบูรณ์รอบคอบเพื่อให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมที่เจาะจงภายใต้เงื่อนไขหรือการตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะ (Merrill, 1971: 1) และ ริชาร์ด เมเยอร์ (Richard Mayer) กล่าวว่า การเรียนการสอนหมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมของครู เพื่อผู้เรียน โดยที่สภาพแวดล้อมดังกล่าวมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้หรือพฤติกรรมของผู้เรียน (Mayer, 2003: 5) ซึ่งเมอร์ริล และเมเยอร์ ได้เน้นในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

นอกจากนี้สติเลส ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมในเชิงภาษาของการเรียนการสอนว่า คำว่าการเรียนการสอนหรือ "Instruction" มาจากคำในภาษาละตินสองคำคือ "in" หมายถึงเข้าไปใน (Into) และ "Struo" หมายถึง ฉันทสร้าง (I Built) กล่าวโดยรวมหมายถึงการสร้างเข้าไปสู่ความรู้ ข้อมูล ทักษะ ความเข้าใจ การประเมินค่า และพฤติกรรมของผู้อื่น (Stiles, 1960)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการคือ 1) มีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 2) คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ 3) มีการเตรียมตัววางแผนเพื่อจัดการเรียนการสอน 4) ใช้วิธีการสอน เทคนิคการสอน กระบวนการ และสื่อ ที่หลากหลาย 5) มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ และ 6) การเรียนรู้สามารถนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เจาะจงภายใต้เงื่อนไขหรือการตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะ

2.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเพื่อสามารถเตรียมการวางแผนให้การจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น และคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน

ทิสนา แชมมณี เห็นว่าเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการเรียนการสอนในบริบทที่ครูกับผู้เรียน อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน จะเห็นว่าองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนขณะนั้นคือ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งหากพิจารณาในบริบทที่กว้างขวางออกไปจะพบว่ามียังองค์ประกอบอื่น ๆ แฝงอยู่ จำนวนมาก ทิสนา แชมมณี ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับบริบททางนิเวศวิทยาของ บรอนเฟนแบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1977: 513-531 อ้างถึงใน ทิสนา แชมมณี, 2555: 16) ในการพิจารณาองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนตามระดับของบริบทได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาในบริบทระดับไมโคร (Micro) เป็นบริบทระดับห้องเรียนที่ใกล้ชิดกับผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อม

2. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาในบริบทระดับเมโซ (Meso) เป็นบริบทที่กว้างขึ้นในระดับของโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียน และผู้ร่วมงาน

3. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาในบริบทระดับเอ็กโซ (Exo) เป็นบริบทในระดับชุมชน แม้จะดูห่างไกลแต่ก็ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนได้ ประกอบด้วย บุคคลในชุมชน ทรัพยากรในชุมชน สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน

4. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาในบริบทระดับแมโคร (Macro) เป็นบริบทที่ห่างไกลผู้เรียนและผู้สอนมากที่สุด ซึ่งเป็นบริบทในระดับชาติและระดับโลก ได้แก่ ผู้บริหารระดับชาติ นโยบายและแผนการจัดการศึกษาระดับชาติ การบริหารการศึกษาระดับชาตินโยบาย สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ การเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหวทางความรู้ วิทยาการ และเทคโนโลยีเป็นต้น (ทิสนา แชมมณี, 2555: 16)

เมื่อพิจารณาแนวคิดองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่ อารมณ์ ใจเที่ยง ได้นำเสนอ ผู้วิจัยพบลักษณะที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่พิจารณาในบริบทระดับไมโครตามแนวคิดของ ทิสนา แชมมณี โดยแนวคิดของ อารมณ์ ใจเที่ยง มีการขยายความ และเพิ่มเติมองค์ประกอบมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดแบ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นสองด้านได้แก่

1) องค์ประกอบรวม และ 2) องค์ประกอบย่อย มีรายละเอียดคือ (อารมณ์ ใจเที่ยง, 2553: 6-8)

1. องค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน ได้แก่

- 1) ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
- 2) นักเรียน หรือผู้เรียน
- 3) หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. องค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

1) การตั้งจุดประสงค์การสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้างมาน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกันการตั้งจุดประสงค์การสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียม เนื้อหาการสอน การเลือกใช้วิธีการสอน เลือกใช้สื่อการสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

2) การกำหนดเนื้อหา หมายถึงรวมถึงการเลือก และการจัดลำดับเนื้อหาที่จะสอน การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมาน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไป และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

3) การจัดกิจกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชากับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

4) การใช้สื่อการสอน เป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจน และ เร็วขึ้น ตลอดจนช่วยสร้างความสนใจได้ดี สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปได้ราบรื่น และสะดวกคล่องตัวแก่ผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าใช้อะไรเป็นสื่อช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5) การวัดผลประเมินผล ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าเรียนที่ผ่านมานั้นบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดผลประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงต้องทำการวัดผลประเมินผลทุกครั้งการสอน

จะเห็นว่าแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี จะพิจารณาการเรียนการสอนในบริบทที่กว้างขวาง และ อารมณ์ ใจเที่ยง จะพิจารณาจำแนกองค์ประกอบเป็นประเภทองค์ประกอบรวม และ องค์ประกอบย่อย ในงานวิจัยนี้จะพัฒนาแนวคิดด้านองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานแนวคิดของ อารมณ์ ใจเที่ยง เฉพาะในด้านองค์ประกอบย่อยเนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมและครอบคลุมการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย

องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดผลประเมินผล

2.3 หลักการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในดนตรีแจ๊ส

หลักการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในดนตรีแจ๊ส ถูกนำเสนอโดยนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญไว้หลายรูปแบบ ทั้งความคิดเห็นเชิงหลักการสำคัญ และวิธีการพัฒนาทักษะ ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวคิดดังกล่าวโดยแบ่งตามมุมมองของนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วจึงวิเคราะห์สรุปเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

เจฟ เพรสซิง (Jeff Pressing)

เพรสซิง ได้เสนอหลักการในการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานที่เป็นจุดเริ่มต้นในการฝึกฝนทักษะและความรู้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นสร้างฐานความรู้ หมายถึงการเพิ่มพูนคลังความจำด้วยลักษณะ (Features) วัตถุติบ (Objects) และกระบวนการ (Processes) ทางด้านดนตรี การฟัง และการควบคุมร่างกาย
2. ขั้นเชื่อมโยงระหว่างความรู้ หมายถึงการเพิ่มพูนความสามารถในการเข้าถึงคลังความจำด้วยการสร้างความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ และรวมกลุ่มขององค์ประกอบเหล่านั้นเข้าเป็นหนึ่ง
3. ขั้นประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ หมายถึงการปรับและขัดเกลาให้ศึตปฏิภานสอดคล้องและสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลตามบริบทอย่างหลักแหลม

ในกระบวนการสองขั้นแรกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างของความรู้ และในขั้นตอนสุดท้ายจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้การตัดสินใจในศึตปฏิภานมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์มากขึ้น (Pressing, 1998: 166)

แบร์รี่ เคนนี่ และมาร์ติน เกลริช (Barry Kenny and Martin Gellrich)

เคนนี่ และเกลริช ได้เสนอหลักวิธีการในการพัฒนาทักษะศึตปฏิภาน 2 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับการฝึกฝนแบบสำนึกผู้ตัว (Deliberate Practice) หมายถึงการฝึกฝนอย่างมีเจตนาสุขุมรอบครอบ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ที่ต้องการซึ่งช่วยพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในช่วงต้น และ 2) ระดับอุตรภาวะ (Transcendence) หมายถึงระดับของจิตสำนึก (Consciousness) ที่สูงขึ้น และก้าวข้ามขอบเขตของฐานความรู้ที่สะสมมา มีลักษณะเหมือนสภาวะคล่อง (Flow States) ซึ่งยากที่จะจำกัดความ มีหน้าที่สำคัญในการโน้มน้าวทางเลือกในการฝึกฝนอย่างตั้งใจ และสร้างความสมดุลให้กับการฝึกซ้อม

นอกจากนี้เคนนี่ และเกลริช ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ โดยสามารถสรุปหลักการได้ดังนี้ 1) ขณะที่บรรเลงคีตปฏิภาณไม่สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ได้ในเวลาเดียวกันจึงต้องแยกฝึกฝนเพื่อให้ทักษะด้านต่าง ๆ ทำงานอย่างอัตโนมัติ 2) ฐานความรู้ที่ได้รับการฝึกฝนจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของคีตปฏิภาณที่หลากหลายและควบคุมได้ยาก 3) ฐานความรู้ที่มีและการฝึกฝนประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์เป็นเพียงทางเลือกให้ผู้เล่นบรรเลงคีตปฏิภาณการพัฒนาเสียงเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคลจะช่วยกำหนดทิศทางให้ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการดังนี้ (Kenny & Gellrich, 2002)

1. การฝึกฝนฮาร์ดแวร์ เปรียบเสมือนการเรียนรู้พยัญชนะ และคำในภาษา กล่าวคือเรียนรู้โครงสร้างทำนอง ทางเดินคอร์ด การเปลี่ยนท่วงเสียง (Modulations) การวางแนวเสียง (Voicings) แนวทำนองสอดประสาน (Counterpoint) และการประสานระหว่างทางเดินคอร์ดรูปแบบทำนอง และแนวเบส

2. การฝึกฝนซอฟต์แวร์ เปรียบเสมือนการเรียนรู้กฎไวยากรณ์ในภาษา กล่าวคือ เรียนรู้กฎเกณฑ์ในการสร้างทำนอง ประโยค การใช้งานโมทีฟ และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนของคีตปฏิภาณที่มีความแตกต่างกัน

ทั้งฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์เป็นหน้าที่สำคัญในการสร้างข้อมูลในฐานความรู้ ซึ่งต้องฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ และแยกออกจากกัน หลังจากที่ได้เรียนรู้แล้วจำเป็นที่จะต้องประยุกต์ใช้สำหรับความเป็นไปได้ในบริบทของคีตปฏิภาณจริง ตัวอย่างเช่น การฝึกซ้อมรูปแบบทำนองหนึ่งบนท่วงเสียงต่างๆ ผลที่ได้ไม่ใช่แค่เพียงการสร้างเชื่อมโยงระหว่างวัตถุดิบที่มีอยู่ในฐานความรู้ แต่หมายรวมถึงการสร้างการเสริมแรงของทักษะการเคลื่อนไหว (Kinesthetic Reinforcement) ซึ่งทักษะเหล่านี้จะทำให้ผู้เล่นสามารถผลิตเพลงกับการเชื่อมโยงเทคนิคต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือสิ่งที่สำคัญไม่ใช่เพียงเพิ่มพูนฐานความรู้ แต่ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณต้องเรียนรู้ที่จะอยู่เหนือ (Transcend) ฐานความรู้ แค่เพียงผู้บรรเลงคีตปฏิภาณสามารถหลีกเลี่ยงการตอบสนองที่สามารถทำนายได้อย่างไม่รู้ตัว และตอบสนองอย่างฉับพลันที่ (Spontaneously) ต่อตัวแปรที่สามารถทำนายได้ยาก เช่น ฐานความรู้ของผู้เล่นคนอื่น ตัวแปรที่เกิดจากผู้ฟัง ดังนั้นผู้เล่นจึงต้องใช้เวลาในการฝึกฝนแบบฝึกหัด หรือทำกิจกรรมที่กระตุ้นการสร้างสรรค์และการเสียง และสำคัญยิ่งไปกว่านั้นการสร้างสภาพแวดล้อมในคีตปฏิภาณ ที่จะทำให้เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น เมื่อนักเปียโนบรรเลงคีตปฏิภาณจบที่โน้ตกระด้างนี่คือจุดเริ่มต้นของการหาวิธีแก้ปัญหาให้ได้โน้ตจบที่เหมาะสมที่สุด ความผิดพลาดเหล่านี้กระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้หนึ่งในที่ชุมนุมของการเสียงและการทำทนายตนเองคือ การบรรเลงคีตปฏิภาณเป็นกลุ่มซึ่งทำให้ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณต้องตอบสนองอย่างเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ของผู้เล่นคนอื่น

4. การเชื่อมโยงคีตปฏิภาณ แรงบันดาลใจสำหรับคีตปฏิภาณสามารถได้รับจากทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ อื่นๆ นอกจากดนตรี เช่น การเต้น การเคลื่อนที่ บทกวี ภาพยนต์ การ์ตูน และภาพ สิ่งเหล่านี้คือความหลากหลายของปัจจัยที่อยู่เหนือดนตรีซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการสร้างสรรค์ของนักบรรเลงคีตปฏิภาณที่ยอดเยี่ยม

5. เรียนรู้บทเพลง เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนจากอิทธิพลของการแข่งขันในบทเพลงต่างๆ แนะนำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในกระบวนแบบดนตรีหนึ่งที่เป็นภาษาแม่ ผู้เรียนควรเรียนรู้ในบทเพลงในกระบวนแบบดนตรีนี้ และเรียนรู้ที่จะใช้องค์ประกอบต่างๆ เพื่อเพิ่มขอบเขตของแนวคิดสำหรับ คีตปฏิภาณ แล้วจึงขยายออกไปสู่กระบวนแบบดนตรีที่แตกต่างอื่น ๆ เพื่อให้ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณได้พัฒนาเสียงของตนเอง และเสียงทางเลือก

สก๊อต รีฟส์ (Scott Reeves)

รีฟส์ ได้นำเสนอหลักการที่ศิลปินแจ๊สทั่วไปใช้ในการฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดังนี้ (Reeves, 2007: 2)

1. สร้างธรรมชาติของจังหวะดนตรีภายในตัว
2. มีความเข้าใจในทฤษฎีดนตรีแจ๊ส (คีตลักษณ์, ทางเดินคอร์ด, บันไดเสียง และความสัมพันธ์ระหว่างคอร์ด)
3. ฝึกฝนบันไดเสียง อาเพจจิโอ และสำนวนแบบแจ๊ส (Vocabulary of Jazz)
4. พัฒนาการฟัง (เรียนรู้ที่จะฟังสำนวนภาษาแบบแจ๊ส และฝึกฝนร่างกายในการบรรเลงเสียงด้วยเครื่องดนตรีในทุกัญแจเสียง และความเร็วจังหวะ)
5. ถอดเสียง (Transcribing) ท่อนบรรเลงคีตปฏิภาณเดี่ยวของศิลปินที่เชี่ยวชาญ
6. จดจำบทเพลงแจ๊ส และบทเพลงมาตรฐาน
7. ฟังและตอบสนองต่อกันดนตรีแจ๊สคนอื่นที่กำลังร่วมเล่นดนตรีกัน
8. ปรับการทำงานภายในของจิตให้สัมพันธ์กันระหว่างอัตตา (Inner Self) และดนตรีที่สร้างและบรรเลงอย่างเป็นธรรมชาติโดยปราศจากการเติมแต่งเกินควร

วิลลี ฮิล (Willie Hill)

ฮิล กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณคือสามารถบรรเลงสิ่งที่ได้ยินในหัวโดยไม่ต้องพยายามมาก ซึ่งทักษะนี้ไม่สามารถพัฒนาได้แค่ข้ามคืน และไม่สามารถใช้แบบฝึกหัด หนังสือหรือวิธีการเพียงหนึ่งเดียวในการสร้างนักดนตรีแจ๊สที่ยอดเยี่ยมได้ สิ่งที่สำคัญคือการสร้างกระบวนกรเรียนรู้ให้ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณมีโอกาสในการพัฒนาสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส โดยได้เสนอแนวทางการพัฒนาสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส และทักษะการฟังดังนี้ (Hill, 2002)

1. การฟัง (Listening) สำเนียงภาษาของดนตรีแจ๊สสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการฟัง ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณควรเริ่มต้นการฟังบทเพลงแจ๊ส หรือศิลปินแจ๊สที่ชื่นชอบหรือน่าสนใจ (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะการฟัง และเรียนรู้สำเนียงภาษาแบบแจ๊ส)
2. การฝึกฝน (Practicing) ทักษะและเทคนิคเป็นสิ่งสำคัญในคีตปฏิภาณ ผู้เล่นควรฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนเทคนิคด้วยแบบฝึกหัดที่กว้างขวางและหลากหลาย (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะและเทคนิค)
3. การเล่น (Playing) เริ่มต้นจากการเลือกเพลงที่ไม่ซับซ้อนเกินไป และสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งทำให้ผู้เล่นมีกำลังใจในการฝึกซ้อม นอกจากนี้ควรให้เริ่มเล่นจากการร้องก่อนเล่นเครื่องดนตรี ทำทนายให้ผู้เล่นได้เล่นประกอบซิติ หรือวิทย์ เพื่อให้ผู้เล่นสามารถค้นพบโน้ตได้โดยไม่ต้องอาศัยการเขียนหรืออ่านโน้ต (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะการฟัง และเรียนรู้สำเนียงภาษาแบบแจ๊ส)
4. การถอดเสียง (Transcribing) การถอดเสียงและสามารถเขียนเป็นโน้ตจะช่วยเชื่อมโยงระหว่างการได้ยิน และโน้ตดนตรี รวมถึงการระบุโน้ตที่ได้ยินบนเครื่องดนตรี ซึ่งแนะนำสำหรับผู้บรรเลงคีตปฏิภาณทุกคนรวมถึงผู้ที่เล่นเครื่องควบคุมจังหวะด้วย (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะการฟัง และเรียนรู้สำเนียงภาษาแบบแจ๊ส)
5. การลอกเลียนแบบ (Copying) การเล่นลอกเลียนแบบศิลปินคือสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส โดยเลือกต้นแบบที่ดี และเลือกบทเพลงที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะการฟัง และเรียนรู้สำเนียงภาษาแบบแจ๊ส)
6. การวิเคราะห์ (Analyzing) การวิเคราะห์คีตปฏิภาณที่ได้ถอดเสียง หรือแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นจะทำให้เข้าใจสิ่งที่ศิลปินแจ๊สเล่น (เป้าหมายคือการพัฒนาทักษะการฟัง และเรียนรู้สำเนียงภาษาแบบแจ๊ส)

วิเคราะห์และสรุป

มุมมองต่อหลักการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊สข้างต้น แม้มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความสำคัญที่สอดคล้องกันหลายประการ ซึ่งสามารถจัดแบ่งแนวคิดออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ขั้นตอนการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส และ 2) วิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส โดยสามารถแสดงตารางวิเคราะห์สาระสำคัญจากแนวคิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.6 การวิเคราะห์หลักการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในดนตรีแจ๊ส

หลักการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในดนตรีแจ๊ส	เพรสซิ่ง (Pressing, 1998)	เคนนี่ และเกลริช (Kenny and Gellrich, 2002)	รีฟส์ (Reeves, 2007)	ฮิล (Hill, 2002)
1. ขั้นตอนการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊ส				
1.1 ขั้นสร้างฐานความรู้	✓	✓		
1.2 ขั้นเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้	✓	✓		
1.3 ขั้นประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์	✓	✓		
2. วิธีการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊ส				
2.1 การฟัง			✓	✓
2.2 การลอกเลียนแบบ				✓
2.3 การฝึกฝน		✓	✓	✓
2.4 การถอดเสียง			✓	✓
2.5 การวิเคราะห์				✓
2.6 การบรรเลง		✓		✓
2.7 การบรรเลงศึตปฏิภานกลุ่ม		✓	✓	
2.8 การสร้างแรงบันดาลใจจากสื่อศิลปะ		✓		
2.9 การปรับสมดุลของจิตใจ			✓	

ภาพรวมของการวิเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ จากตารางจะเห็นว่าแนวคิดของ เพรสซิ่ง ครอบคลุมหลักการสำคัญด้านขั้นตอนการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานในดนตรีแจ๊ส ตั้งแต่การสร้างฐานความรู้ การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ ไปจนถึงการประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ โดยหลักการทั้งสามมีความสอดคล้องกับ เคนนี่ และเกลริช เนื่องจากแนวคิดของ เคนนี่ และเกลริช ถูกพัฒนาจากฐานแนวคิดของ เพรสซิ่ง โดยได้ระบุนรายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้น นอกจากนี้แนวคิดของ รีฟส์ และฮิล ครอบคลุมหลักการด้านวิธีการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊ส อย่างไรก็ตามหลักการด้านขั้นตอนการพัฒนา และวิธีการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊ส แม้จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กล่าวคือเมื่อพิจารณาวิธีการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊สด้านต่าง ๆ โดยละเอียด จะพบว่าวิธีการดังกล่าวสามารถนำไปสู่การพัฒนาตามขั้นตอนการพัฒนาทักษะศึตปฏิภานดนตรีแจ๊สได้ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยสามารถพิจารณาขั้นตอนการพัฒนาทักษะศึตปฏิภาน

ดนตรีแจ๊ส เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนในเชิงกว้าง และนำวิธีการพัฒนาทักษะ
คีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สมาใช้ในการพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายละเอียดของขั้นตอน และวิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส สามารถพิจารณา
ตามประเด็นย่อยได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส

เคนนี่ และเกลริช นำเสนอหลักการโดยพัฒนาจากแนวคิดของ เพรสซึ่ง สามารถ
สรุปสาระสำคัญที่เพิ่มเติมได้ดังนี้ 1) การสร้างฐานความรู้ แบ่งออกเป็นฐานความรู้ที่เป็นฮาร์ดแวร์
และซอฟต์แวร์ กล่าวคือ ฐานความรู้ด้านฮาร์ดแวร์ ครอบคลุมองค์ประกอบพื้นฐานของดนตรี ส่วน
ฐานความรู้ด้านซอฟต์แวร์ ครอบคลุมกฎเกณฑ์ และหลักการปฏิบัติในการนำองค์ประกอบดนตรี
พื้นฐานมาเรียบเรียงใช้บรรเลงคีตปฏิภาณ นอกจากนี้ได้เน้นการเรียนรู้บทเพลงเป็นส่วนสำคัญ 2) การ
เชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ เกิดขึ้นหลังจากการฝึกฝนเพื่อสร้างฐานความรู้อย่างแยกส่วน แล้วจึง
ประยุกต์ใช้เพื่อฝึกฝนในการเชื่อมโยงฐานความรู้ 3) การประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์
เสนอแนะให้ฝึกฝนและปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่คาดเดาไม่ได้

2. วิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส

วิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญแสดงความ
คิดเห็นสอดคล้องกันมากกว่า 1 ท่าน ได้แก่ การฟัง การฝึกฝน การถอดเสียง การบรรเลง การบรรเลง
คีตปฏิภาณกลุ่ม มีความเหมาะสมเพื่อนำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา วิธีการพัฒนาทักษะ
คีตปฏิภาณนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ การลอกเลียนแบบ การวิเคราะห์ การสร้างแรงบันดาลใจจากสื่อ
ศิลปะ การปรับสมดุลของจิตใจ แม้มีนักวิชาการเพียงท่านเดียวที่นำเสนอไว้ แต่ก็มีลักษณะสำคัญที่
สามารถนำไปสู่การสร้างและเชื่อมโยงฐานความรู้ได้ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้จะไม่นำวิธีการสร้าง
แรงบันดาลใจจากสื่อศิลปะ และการปรับสมดุลของจิตใจ มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด เนื่องจาก
เป็นวิธีการพัฒนาเฉพาะตัวบุคคล และมีความสัมพันธ์กับบริบทของการจัดการเรียนการสอนในระดับ
ปริญญาบัณฑิตน้อย

สรุปหลักการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊สที่จะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัย สามารถแสดงตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.7 สรุปหลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส

หลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส	
ขั้นตอนการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊ส (Pressing, 1998; kenny & Gellrich)	วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊ส Hill, 2002; kenny & Gellrich, 2002; Reeves, 2007)
1. ขั้นสร้างฐานความรู้ 2. ขั้นเชื่อมโยงระหว่างความรู้ 3. ขั้นประยุกต์ใช้สร้างสรรค์	1. การฟัง 2. การลอกเลียนแบบ 3. การฝึกฝน 4. การถอดเสียง 5. การวิเคราะห์ 6. การบรรเลง 7. การบรรเลงศตปัญญาณกลุ่ม

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษานี้มุ่งพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อศตปัญญา 2) องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคุณลักษณะบรู๊ส และ 3) หลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส โดยนำมาเรียบเรียงเป็นแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแบ่งตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์ ใจเที่ยง (2553) ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดผลประเมินผล โดยมีรายละเอียดของแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พัฒนาแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาจากหลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊สด้านขั้นตอนการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊ส เป็นสมมุติฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศตปัญญา

2. ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ พัฒนาแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาจาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อศตปัญญาในด้านฐานความรู้ ข้อมูลอ้างอิง และสภาวะ รวมทั้งองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคุณลักษณะบรู๊ส เป็นสมมุติฐานในการกำหนดเนื้อหาสาระทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย 1) เนื้อหาสาระดนตรี 2) ทักษะดนตรี 3) ทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และ 5) สภาวะที่ส่งเสริมศตปัญญา

3. ด้านการจัดกิจกรรม มุ่งเน้นศึกษาการจัดการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ โดยอิงตามหลักการพัฒนาทักษะศตปัญญาในดนตรีแจ๊ส ด้านวิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊ส 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การฟัง 2) การลอกเลียนแบบ 3) การฝึกฝน 4) การถอดเสียง 5) การวิเคราะห์ 6) การบรรเลง และ 7) การบรรเลงศตปัญญาณกลุ่ม

4. ด้านการใช้สื่อการสอน จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศตปัญญาพบว่าปัจจัยด้านบริบทเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศตปัญญาไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าควรขยายขอบเขตของการศึกษาจากแนวคิดของ อาจารย์ ใจเที่ยง ที่มุ่งเน้นเพียงด้านการใช้สื่อการสอน ให้ครอบคลุมสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้บรรเลงศตปัญญา โดยกำหนดเป็นแนวคิดด้านการจัดสื่อการสอน

และสภาพแวดล้อม ซึ่งประเด็นสมมุติฐานในการศึกษาประกอบด้วย 1) เครื่องดนตรี 2) อคูสติกและการสะท้อนเสียง 3) ปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นในวงและผู้ชม และ 4) สิ่งแวดล้อมทางสังคม

5. ด้านการวัดผลประเมินผล มุ่งเน้นศึกษาตามหลักการของ อากรณ ใจเที่ยง ที่เสนอว่าการวัดผลประเมินผลควรเน้นประเมินตามผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์การสอน ได้แก่ 1) การประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การประเมินการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) กระประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปภาณ

กรอบแนวคิดของการวิจัยทั้งหมดสามารถแสดงตามภาพดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสติปัญญา			
ฐานความรู้ (Pressing, 1998; Kenny & Gellrich, 2002)	ข้อมูลอ้างอิง (Pressing, 1998)	สถานะ	บริบท
1. เนื้อหาสาระดนตรี 1) องค์ประกอบดนตรี 2) บทเพลง (Pressing, 1998) 2. ทักษะและกระบวนการ 1) ทักษะหลัก 2) ทักษะรอง 3) ทักษะการจดจำ 4) ทักษะการแก้ปัญหา 5) ทักษะการรับรู้ สร้าง และ ประเมิน 6) ความถนัดในการคิด สร้างสรรค์ (Pressing, 1998; 2000) 7) กระบวนการคิดสร้างสรรค์ แกนกลาง (Webster, 1999)	1. องค์ประกอบดนตรีในบท เพลงเฉพาะ 2. คีตลักษณ์ของบทเพลง เฉพาะ (Pressing, 1998; Kenny & Gellrich, 2002; Berkowitz, 2010; Kernfeld, 2001) 3. เทคนิคกระบวนการบรรเลง คีตปัญญา (Kernfeld, 2001)	1. การเสี่ยง (Kenny & Gellrich, 2002; Kernfeld, 2001) 2. สุนทรียภาพและอารมณ์ ความรู้สึกทางดนตรี (Pressing, 1998; Webster, 1999; Kenny & Gellrich, 2002) 3. การรู้อย่างฉับพลัน (Pressing, 2000; Webster, 1999) 4. สถานะสั้นไหล (Kenny & Gellrich, 2002)	1. อคูสติคและการได้ยิน (Webster, 1999; Kenny & Gellrich, 2002) 2. เครื่องดนตรี (Pressing, 2000; Webster, 1999) 3. ปฏิสัมพันธ์ภายในวงและ ผู้ฟัง (Kenny & Gellrich, 2002; Kernfeld, 2001) 4. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Pressing, 1998; Webster, 1999)

องค์ประกอบดนตรีของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ (Lawn and Hellmer, 1996; Ferguson, 1997; Piazza, 2005; Goodkin, 2007; Reeves, 2007)			
จังหวะ	ทำนอง	เสียงประสาน	คีตลักษณ์
1. จังหวะสวิง	1. บันไดเสียง 2. การแปรบันไดเสียง 3. การแปรโมทีฟทำนอง	1. ทางเดินคอร์ด 2. ทริยโทน 3. ทางเดินเบส 4. การแปรทางเดินคอร์ด	1. โครงสร้าง 3 ประโยค 2. ท่อนในบทเพลง

หลักการพัฒนาทักษะคีตปัญญาในดนตรีแจ๊ส	
ขั้นตอนการพัฒนา (Pressing, 1998; kenny & Gellrich)	วิธีการพัฒนา Hill, 2002; kenny & Gellrich, 2002; Reeves, 2007)
1. ขั้นสร้างฐานความรู้ 2. ขั้นเชื่อมโยงระหว่างความรู้ 3. ขั้นประยุกต์ใช้สร้างสรรค์	1. การฟัง 2. การลอกเลียนแบบ 3. การฝึกฝน 4. การถอดเสียง 5. การวิเคราะห์ 6. การบรรเลง 7. การบรรเลงคีตปัญญากลุ่ม

การกำหนด วัตถุประสงค์	การกำหนดเนื้อหา สาระ	การจัดกิจกรรม	การจัดสื่อการสอนและ สภาพแวดล้อม	การวัดผลประเมินผล
1. การพัฒนาและเพิ่มพูน ฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2. การเชื่อมโยงระหว่าง ฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 3. การกระตุ้นให้ผู้เรียน ประยุกต์ใช้ฐานความรู้ใน การสร้างสรรค์คีตปัญญา	1. เนื้อหาสาระดนตรี 2. ทักษะดนตรี 3. ทักษะและกระบวนการ รับรู้ 4. ความถนัดในการคิด สร้างสรรค์ 5. สถานะที่ส่งเสริมคีต ปัญญา	1. การฟัง 2. การลอกเลียนแบบ 3. การฝึกฝน 4. การถอดเสียง 5. การวิเคราะห์ 6. การบรรเลง 7. การบรรเลงคีตปัญญา กลุ่ม	1. เครื่องดนตรี 2. อคูสติคและการ สะท้อนเสียง 3. ปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นใน วงและผู้ชม 4. สิ่งแวดล้อมทางสังคม	1. การประเมินการพัฒนา และเพิ่มพูนฐานความรู้ 2. การประเมินการ เชื่อมโยงระหว่างความรู้ 3. กระประเมินการ กระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ ฐานความรู้ในการ สร้างสรรค์

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
 - ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - ขั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - ขั้นที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน
 - ขั้นที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์
- โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

<p>ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none">1. หลักการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์2. การเรียนการสอนทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส
<p>ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย</p> <p>ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none">1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์2. ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือเอกของสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3 แห่ง3. อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน4. ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน5. บัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน6. นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน
<p>ขั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none">1. เครื่องมือวิจัย1.1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร

<p>1.2 แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน</p> <p>1.3 แบบสัมภาษณ์</p> <p>2. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย</p> <p>2.1 ศึกษาเอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2.2 กำหนดขอบเขต และประเด็นที่จะศึกษา</p> <p>2.3 กำหนดโครงสร้าง และข้อคำถามของเครื่องมือ</p> <p>2.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยอาจารย์ที่ปรึกษา</p> <p>2.5 นำผลการตรวจสอบมาแก้ไข ปรับปรุงเครื่องมือ</p> <p>2.6 นำเครื่องมือไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot Study)</p> <p>2.7 นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงเครื่องมือ</p> <p>2.8 นำเครื่องมือไปใช้รวบรวมข้อมูล</p> <p>2.9 นำผลของการวิจัยในแต่ละช่วงปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสม</p>
<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการการสืบค้นเอกสาร การสัมภาษณ์ และการเข้าสังเกตชั้นเรียน</p> <p>2. ผู้วิจัยรวบรวมเอกสาร ประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียน การสอนระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส</p> <p>3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และ ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส</p> <p>4. ผู้วิจัยสังเกตชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วมในสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรีทั้ง 3 แห่ง</p>
<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล</p> <p>วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ทั้งนี้ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเชิงบรรยาย ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย</p>
<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน</p> <p>1. สังเคราะห์ผลที่ได้จากการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอน</p> <p>2. นำร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้ทรงคุณวุฒิประเมิน</p> <p>3. นำผลการประเมิน ปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอน</p>
<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์</p> <p>สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมให้ข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญจากการวิจัยเป็น วิทยานิพนธ์เล่มสมบูรณ์</p>

จากภาพวิธีการดำเนินการวิจัย สามารถพิจารณาในรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคิตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณ์บลูส์
 - 1.1 ความหมายของคิตปฏิภาณ
 - 1.2 ปัจจัยและองค์ประกอบของคิตปฏิภาณ
 - 1.3 บทเพลงแจ๊สที่มีคิตลักษณ์บลูส์
2. การเรียนการสอนทักษะคิตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส
 - 2.1 ความหมายของการเรียนการสอน
 - 2.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน
 - 2.3 หลักการพัฒนาทักษะคิตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส

ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรงตามปัญหาวิจัยที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณ์บลูส์ 2) ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกของสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 3) อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส 4) ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส 5) บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และ 6) นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส โดยสามารถแสดงลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูลแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ (รายนามผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก ค)

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณ์บลูส์ ประกอบด้วย 1) ประมวลรายวิชา 2) ตำรา และ 3) เอกสารประกอบการสอน จากสาขาวิชาดนตรีแจ๊สของมหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งตามขอบเขตการวิจัย ทั้งนี้เอกสารที่สามารถรวบรวมได้มีลักษณะหลากหลาย ซึ่งสามารถแสดงผลข้อมูลทั่วไปได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์

สถาบันการศึกษา	ประเภทเอกสาร
มหาวิทยาลัยแห่งที่ 1	1. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส 1 และ 2
มหาวิทยาลัยแห่งที่ 2	1. ประมวลการสอน รายวิชาปฏิบัติเครื่องมือเอกแจ๊ส (กีตาร์) 2. ประมวลการสอน ที่ระบุรายชื่อบทเพลง (Repertoire) ที่ใช้สอนในแต่ละปีการศึกษา 3. เอกสารประกอบการสอน ประกอบด้วย 1) บันทึกโน้ตถอดเสียง (Transcription) ท่อนบรรเลงเดี่ยวในเพลงบลูส์ จำนวน 3 เพลง 2) แบบฝึกหัดฮิปทูต (Etude) ในเพลงบลูส์ทุญแจเสียง C และ F จำนวน 2 เพลง
มหาวิทยาลัยแห่งที่ 3	1. ประมวลรายวิชาเครื่องเอกแจ๊สกีตาร์ 1-7 (มคอ. 3) 2. ตำราประกอบการสอน <i>วิธีการเล่นกีตาร์แจ๊ส: การโซโลเพลงแจ๊สบลูส์เบื้องต้น</i> โดยอาจารย์ วุฒิชัย เลิศสถากิจ

เอกสารที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลในมุมมองที่ต่างกันตามบริบทและลักษณะของเอกสาร จากการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของเอกสารพบว่า เอกสารสามารถให้ข้อมูลทั้งด้านสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนตามประเด็นที่ศึกษา โดยรายละเอียดของเอกสารที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งสามารถแสดงได้ดังต่อไปนี้

เอกสารจากมหาวิทยาลัยแห่งที่หนึ่ง เป็นเอกสารประกอบการสอนที่ระบุถึงเนื้อหาสาระในรายวิชาคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส 1 และ 2 จากการวิเคราะห์ในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าการลำดับเนื้อหา และขั้นตอนการพัฒนาสำหรับการสอนทักษะคีตปฏิภาณโดยละเอียด แม้จะไม่ใช้การสอนคีตลักษณ์บลูส์โดยตรง แต่อาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อมูลว่าลักษณะการสอนดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในดนตรีแจ๊ส ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการสอนเนื้อหาบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ได้

เอกสารจากมหาวิทยาลัยแห่งที่สอง เป็นเอกสารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติดนตรีแจ๊ส เครื่องมือกีตาร์ ประกอบด้วย 1) ประมวลการสอนอย่างไม่เป็นทางการของรายวิชาปฏิบัติเครื่องมือเอกแจ๊ส (กีตาร์) ซึ่งอาจารย์ผู้ที่ใช้เอกสารดังกล่าวระบุว่า ประมวลการสอนอย่างเป็นทางการที่ใช้สำหรับทุกเครื่องมือ เป็นประมวลการสอนที่ใช้ร่วมกับเครื่องมือเอกคลาสสิก ซึ่งมีขอบเขตไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จึงได้แนะนำประมวลการสอนอย่างไม่เป็นทางการที่อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาดนตรีแจ๊สโดยเฉพาะเครื่องเอกกีตาร์ตกลงใช้ร่วมกัน 2) ประมวลการสอนที่ระบุรายชื่อบทเพลงที่ใช้สอนในแต่ละปีการศึกษา แสดงให้เห็นการลำดับเนื้อหาสาระด้านบทเพลง

และสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของเนื้อหาสาระดนตรีที่ใช้ในการจัดการสอนผ่านบทเพลงดังกล่าว

3) เอกสารประกอบการสอน ได้แก่ บันทึกโน้ตถอดเสียง และแบบฝึกหัดอีตูด (Etude) จากการศึกษาวิเคราะห์ในเบื้องต้นพบที่มีความครอบคลุมเนื้อหาสาระดนตรีด้านสำเนียงภาษาแจ๊ส และตัวอย่างการบรรเลงทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์

เอกสารจากมหาวิทยาลัยแห่งที่สาม ประกอบด้วย 1) ประมวลรายวิชาเครื่องเอกแจ๊สกีตาร์ 1-7 มีความครอบคลุมเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ 2) ตำราประกอบการสอน *วิธีการเล่นกีตาร์แจ๊ส: การโซโล่เพลงแจ๊สบลูส์เบื้องต้น* มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับงานวิจัย โดยผู้เขียนระบุถึงขอบเขตเนื้อหาสาระ และหลักการสำคัญในการพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์แจ๊สในบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ทั้งนี้ตำราดังกล่าวถูกพัฒนาจากประสบการณ์การสอนของอาจารย์ชาวไทย ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการศึกษานอกระบบการจัดการเรียนการสอนในบริบทของผู้เรียนชาวไทย

2. ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือเอกของสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส ในสถาบันการศึกษาด้านดนตรีทั้ง 3 แห่ง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตชั้นเรียนช่วงภาคเรียนที่ 2 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีการจัดการเรียนการสอนสาระด้านบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ เนื่องจากสาระดังกล่าวมีการจัดการเรียนการสอนเฉพาะภาคเรียนที่ 1 อย่างไรก็ตามจากการสอบถามอาจารย์ผู้สอนทำให้ทราบว่าชั้นเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติเครื่องเอกมีลักษณะแตกต่างจากภาคเรียนแรกแค่เพียงเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่ใช้สอน และเป็นการสอนพัฒนาต่อเนื่องจากเนื้อหาบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส จึงสามารถให้ข้อมูลที่สอดคล้องตามกรอบแนวคิดในการศึกษา ทั้งนี้สามารถแสดงข้อมูลทั่วไปของชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกแจ๊สได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกแฉัส

ประเภทของข้อมูล	มหาวิทยาลัยที่ 1	มหาวิทยาลัยที่ 2	มหาวิทยาลัยที่ 3
ลักษณะของห้องเรียน	ห้องพักอาจารย์	ห้องเรียนเดี่ยว	ห้องพักอาจารย์
รายวิชา	ปฏิบัติเครื่องเอกแฉัส (กีตาร์)	ปฏิบัติเครื่องเอกแฉัส (แซกโซโฟน)	ปฏิบัติเครื่องเอกแฉัส (กีตาร์)
ระดับชั้น	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 1
ผู้ร่วมเหตุการณ์	- อาจารย์ผู้สอนจำนวน 1 คน - นักศึกษา จำนวน 1 คน	- อาจารย์ผู้สอน จำนวน 1 คน - นักศึกษา จำนวน 2 คน	- อาจารย์ผู้สอนจำนวน 1 คน - นักศึกษา จำนวน 1 คน
หัวข้อการจัดการสอน	ทักษะคีตปฏิภาณในเพลง สแตนด์ดาร์ดแจ๊ส (Rhythm Change)	ทักษะคีตปฏิภาณในเพลง สแตนด์ดาร์ดแจ๊ส (Rhythm Change)	ทักษะคีตปฏิภาณใน เพลงสแตนด์ดาร์ดแจ๊ส (Rhythm Change, Just Friend)
เวลาที่ใช้ในการสอน	ประมาณ 60 นาที	ประมาณ 60 นาที	ประมาณ 60 นาที

จากตารางจะเห็นว่าชั้นเรียนทั้งสามมีลักษณะคล้ายกัน เป็นชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกแฉัสของผู้เรียนในระดับชั้นปีที่ 1 และ 2 โดยเน้นจำนวนผู้เรียนกลุ่มเล็กเพื่อความใกล้ชิดในการจัดการสอน อีกทั้งยังมีเนื้อหาสาระที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยพัฒนาต่อเนื่องจากการสอนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ในภาคเรียนที่ผ่านมา นอกจากนี้ชั้นเรียนทั้งหมดใช้เวลาในการสอนประมาณ 60 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาปกติที่ใช้ในการสอนทักษะดนตรี เนื่องจากการพัฒนาทักษะดนตรีจะให้เวลากับการฝึกซ้อมนอกห้องเรียนมากกว่าการสอนในห้องเรียน ทั้งนี้ในการวิเคราะห์รายละเอียดของแต่ละชั้นเรียน สามารถพิจารณาดังต่อไปนี้

ชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยแห่งที่ 1 มุ่งเน้นการสอนสำเนียงภาษาในการบรรเลงคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส ที่มีความต่อเนื่องจากการสอนในภาคการศึกษา ก่อนซึ่งมุ่งเน้นเนื้อหาสาระของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ โดยในภาคการศึกษาปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณในเพลงสแตนด์ดาร์ดแจ๊สที่มีทางเดินคอร์ดแบบ Rhythm Change ซึ่งจัดห้องเรียนเป็นชั้นเรียนเดี่ยวที่ผู้สอนจัดการสอนอย่างใกล้ชิด

ชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยแห่งที่ 2 มุ่งเน้นการสอนสำเนียงภาษาในการบรรเลงคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สโดยใช้เวลาส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้บรรเลงคีตปฏิภาณ โดยผู้สอนคอยแนะนำตลอดเวลา อย่างไรก็ตามในชั้นเรียนดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างจากชั้นเรียนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้

สังเกตการสอน เนื่องจากมีการสอนนักศึกษาพร้อมกัน 2 คน ซึ่งนักศึกษาได้บรรเลงและเรียนรู้จาก คีตปฏิภาณที่มีความแตกต่างร่วมกับนักศึกษาอีกคน

ชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยแห่งที่ 3 มีลักษณะคล้ายกับชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยแห่งแรก อย่างไรก็ตามมีเนื้อหาสาระในชั่วโมงเรียนมากกว่า เนื่องจากในคาบเรียนดังกล่าวผู้สอนมุ่งเน้น การประเมินและเตรียมตัวนักศึกษาก่อนการสอบปลายภาคในสัปดาห์ถัดไป การเรียนการสอนจึงเน้น การทบทวนเนื้อหาสาระตลอดภาคเรียน และเพลงที่ใช้ในการสอบ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบถึงเนื้อหาสาระ ในภาพรวมตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน โดยมี เกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) มีประสบการณ์ด้านการสอนทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในระดับปริญญา บัณฑิตมากกว่า 5 ปี 2) มีประสบการณ์ในการสอนในเนื้อหาคีตลักษณะบลูส์ และ 3) ปฏิบัติหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหลักสูตรหรือสถานศึกษา ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ผู้สอน ในสาขาวิชาดนตรีแจ๊สได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

ประเภทของข้อมูล	อาจารย์คนที่ 1	อาจารย์คนที่ 2	อาจารย์คนที่ 3
เพศ	ชาย	ชาย	ชาย
อายุ	41-45 ปี	50-55 ปี	36-40 ปี
วุฒิการศึกษา	ปริญญาโท	ปริญญาโท	ปริญญาโท
สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี	บริหารธุรกิจ	ดนตรีศึกษา	เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท	บริหารธุรกิจ	การแสดงดนตรี (Music Performance)	มนุษยวิทยาการดนตรี
ตำแหน่ง	หัวหน้าสาขาวิชา ดนตรีแจ๊ส	รองคณบดี ฝ่ายวิชาการ	รองคณบดี ฝ่ายบริหาร
เครื่องดนตรีที่ถนัด	- กีตาร์ - เปียโน	กีตาร์	กีตาร์
ประสบการณ์การสอน ดนตรีแจ๊ส	5-9 ปี	16-20 ปี	5-9 ปี
รายวิชาที่สอน	- คีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส - รวมวงเล็ก	- ทฤษฎีดนตรี - ปฏิบัติเครื่องมือเอก	- ทฤษฎีและคีตปฏิภาณ ดนตรีแจ๊ส - ปฏิบัติดนตรี 1

จากตารางรายงานผลข้อมูล ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่น่าสนใจว่าอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและการแสดงดนตรีแจ๊สในปัจจุบันส่วนมากไม่ได้จบการศึกษาทางด้านดนตรีแจ๊สโดยตรง อาจเนื่องด้วยสาขาวิชาดนตรีแจ๊สเป็นสาขาวิชาที่เพิ่งมีการจัดการสอนในประเทศไทยไม่นาน อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านวิชาชีพดนตรีแจ๊สอย่างลึกซึ้ง ทั้งจากการศึกษาหรือการดูงานต่างประเทศ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีแจ๊ส และปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสำคัญในการบริหารหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและดนตรีแจ๊ส

อาจารย์ผู้สอนมีความชำนาญในเครื่องกีตาร์และเปียโน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงเสียงประสานและทำนอง และเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในการบรรเลงคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในวงสมัยปัจจุบัน โดยนอกจากการสอนในวิชาเครื่องเอกที่ผู้สอนมีความเชี่ยวชาญแล้ว ผู้สอนแต่ละท่านยังมีหน้าที่รับผิดชอบในรายวิชาที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สอื่น ๆ

4. ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) มีประสบการณ์ด้านการแสดงดนตรีแจ๊สไม่ต่ำกว่า 5 ปี 2) ได้รับเชิญร่วมแสดงในเทศกาลดนตรีแจ๊สระดับชาติหรือนานาชาติ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลทั่วไปของศิลปินด้านดนตรีแจ๊สดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

ประเภทของข้อมูล	ศิลปินคนที่ 1	ศิลปินคนที่ 2	ศิลปินคนที่ 3
เพศ	ชาย	ชาย	ชาย
อายุ	46-50 ปี	41-46 ปี	51-55 ปี
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี	บริหารธุรกิจ	ดนตรีแจ๊ส (B.A.)	สารสนเทศศาสตร์
สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท	-	-	พัฒนาชีวศึกษา
เครื่องดนตรีที่ถนัด	เบสไฟฟ้า	เปียโน	- กีตาร์ - เบสไฟฟ้า - ดับเบิลเบส - ฟลูต - กลองชุด
ประสบการณ์การแสดง ดนตรีแจ๊สที่สำคัญ	- Huahin Jazz Festival - BKK Jazz Festival - Chiangmai Jazz Festival - Tokyo Thai Food Festival	- ร่วมวงกับ Michael Paulo - Monterey Blues Festival	- ร่วมวงกับ T.M. Stevens - TIJC 2013 - วงเทวัญ Novel (USA Tour)

ศิลปินด้านดนตรีแจ๊สที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนมากมีอายุมากกว่า 41 ปี ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายกับอาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งไม่ได้จบการศึกษาในด้านดนตรีโดยตรง แต่มีประสบการณ์ในการแสดงดนตรีแจ๊สและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ศิลปินบางท่านที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะเครื่องดนตรี สามารถให้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับเครื่องดนตรีนั้น ส่วนศิลปินที่มีความชำนาญหลายเครื่องดนตรี สามารถให้ข้อมูลที่สามารรถเชื่อมโยงระหว่างความแตกต่างและข้อจำกัดของแต่ละเครื่องดนตรีได้

5. บัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) จบการศึกษามาแล้วไม่เกิน 3 ปี 2) ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแสดงดนตรี หรือการสอนดนตรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแทนจำนวน 1 คนต่อสถาบันการศึกษา โดยเน้นความหลากหลายของเพศและเครื่องมือเอก สามารถรายงานผลข้อมูลทั่วไปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

ประเภทของข้อมูล	บัณฑิตคนที่ 1	บัณฑิตคนที่ 2	บัณฑิตคนที่ 3
เพศ	ชาย	ชาย	หญิง
อายุ	21-25 ปี	21-25 ปี	21-25 ปี
เครื่องมือเอก	แซกโซโฟน	กีตาร์	ซัปร้อง
ช่วงอายุที่เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊ส	16 ปี	18 ปี	18 ปี
ปีที่จบการศึกษา	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555
อาชีพปัจจุบัน	- นักดนตรีอิสระ - นักศึกษาระดับปริญญาโท	- อาจารย์สอนดนตรี - นักศึกษาระดับปริญญาโท	- อาจารย์สอนดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย - นักดนตรีอิสระ

บัณฑิตผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีความหลากหลายของเพศ เครื่องมือเอก และช่วงปีที่จบการศึกษา ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่แตกต่างกันไปตามบริบทของบุคคล และเป็นตัวแทนของประชากรบัณฑิตที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้บัณฑิตทั้งหมดจบการศึกษาไม่เกิน 3 ปี และประกอบอาชีพเกี่ยวกับการแสดงดนตรี หรือการสอนดนตรีตามเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

บัณฑิตส่วนใหญ่เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊สในช่วงอายุใกล้เคียงกัน คือในช่วงก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่านักศึกษาด้านดนตรีแจ๊สในประเทศไทยไม่ได้เริ่มต้นศึกษาดนตรีแจ๊สตั้งแต่เด็ก อย่างไรก็ตามบัณฑิตแต่ละคนอาจเริ่มเล่นดนตรีในสไตล์อื่น ๆ ตั้งแต่เด็กแล้วจึงพัฒนาต่อในด้านดนตรีแจ๊สในระดับมหาวิทยาลัย

บัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านแสดงดนตรี และการสอนดนตรี โดยปัจจุบันหนึ่งในบัณฑิตเป็นอาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับมหาวิทยาลัย และบัณฑิตอีกสองท่านกำลังศึกษาในระดับปริญญาโทด้านดนตรีแจ๊ส ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและเหมาะสมในการให้ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

6. นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เคยศึกษาในเนื้อหาของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์แบบบลูส์ 2) มีกิจกรรมในการแสดงดนตรีแจ๊สโดยเฉพาะบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์แบบบลูส์อยู่เป็นประจำ เดือนละไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊สเป็นตัวแทนจากสถาบันการศึกษาแห่งละ 1 คน โดยเน้นความหลากหลายของเพศและเครื่องมือเอก ซึ่งสามารถแสดงตารางรายงานผลข้อมูลทั่วไปได้ดังนี้

ตารางที่ 3.6 รายงานผลข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

ประเภทของข้อมูล	นักศึกษาคคนที่ 1	นักศึกษาคคนที่ 2	นักศึกษาคคนที่ 3
เพศ	หญิง	ชาย	ชาย
อายุ	21-25 ปี	21-25 ปี	21-25 ปี
เครื่องมือเอก	กีตาร์	กีตาร์	แซกโซโฟน
กำลังศึกษาชั้นปีที่	4	3	2
ช่วงอายุที่เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊ส	17 ปี	19 ปี	18 ปี
ความถี่ที่เล่นดนตรีแจ๊สใน 1 เดือน	มากกว่า 2 ครั้ง	มากกว่า 2 ครั้ง	มากกว่า 2 ครั้ง

นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยมีความหลากหลายของเพศ เครื่องมือเอก และชั้นปีที่กำลังศึกษา ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่แตกต่างกันไปตามบริบทของบุคคล และเป็นตัวแทนของประชากรนักศึกษาที่มีความหลากหลาย อีกทั้งกำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2-4 ทำให้สามารถให้ข้อมูลสภาพปัจจุบันในระดับชั้นต่าง ๆ ได้ครอบคลุมทั้ง 4 ชั้นปี นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอีกด้วย

นักศึกษาส่วนใหญ่มีช่วงอายุเริ่มศึกษาดนตรีแจ๊สใกล้เคียงกัน คือช่วงก่อนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับบัณฑิตที่ส่วนใหญ่เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊สในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้ทราบแนวโน้มของพื้นฐานนักศึกษาด้านดนตรีแจ๊สในประเทศไทย ที่ไม่ได้ศึกษาดนตรีแจ๊สตั้งแต่วัยเด็ก

ขั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2) ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการศึกษา โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 6 ชิ้น ประกอบด้วย (เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอยู่ในภาคผนวก ง)

1.1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่ใช้ในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระทั้งด้านสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

1.2 แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ข้อมูลทั่วไปในการสังเกต ประกอบด้วย ชื่อสถานศึกษา วันเวลาและสถานที่สังเกต ผู้ร่วมเหตุการณ์ และหัวข้อเรื่องที่จะจัดการสอน

2) บันทึกการสังเกตชั้นเรียน เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรี เพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอน และสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล

1.3 แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊สในระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เน้นข้อความปลายเปิด ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ช่องทางการติดต่อ เพศ อายุ ประวัติการศึกษา หน้าที่รับผิดชอบ และรายวิชาที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอน และสภาพแวดล้อม การวัดผลประเมินผล และข้อเสนอแนะ

1.4 แบบสัมภาษณ์ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เน้นข้อความปลายเปิด ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ช่องทางการติดต่อ เพศ อายุ ประวัติการศึกษา และประสบการณ์ทางอาชีพ

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม การวัดผลประเมินผล และข้อเสนอแนะ

1.5 แบบสัมภาษณ์บัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เน้นข้อความปลายเปิด ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ช่องทางการติดต่อ เพศ อายุ ประวัติการศึกษา ประสบการณ์การแสดงดนตรีแจ๊ส และอาชีพ

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย กำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม การวัดผลประเมินผล และข้อเสนอแนะ

1.6 แบบสัมภาษณ์นักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เน้นข้อความปลายเปิด ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ช่องทางการติดต่อ เพศ อายุ ประวัติการศึกษา และประสบการณ์การบรรเลงดนตรีแจ๊ส

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม การวัดผลประเมินผล และข้อเสนอแนะ

2. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยมีดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 กำหนดขอบเขต และประเด็นที่จะศึกษา
- 2.3 กำหนดโครงสร้าง และข้อความของเครื่องมือ
- 2.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยอาจารย์ที่ปรึกษา
- 2.5 นำผลการตรวจสอบมาแก้ไข ปรับปรุงเครื่องมือ
- 2.6 นำเครื่องมือไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot Study)
- 2.7 นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงเครื่องมือ
- 2.8 นำเครื่องมือไปใช้รวบรวมข้อมูล
- 2.9 นำผลของการวิจัยในแต่ละช่วงปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสม

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อขอสืบค้นเอกสาร เข้าสู่เขตชั้นเรียน และสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยรวบรวมเอกสาร ประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอนของระดับปริญญาบัณฑิตในสาขาวิชาดนตรีแจ๊สที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ นักเรียน อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต ในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

4. ผู้วิจัยสังเกตชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วมในสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรีทั้ง 3 แห่ง

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตชั้นเรียน และการสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล โดยแสดงรายละเอียดของประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน

(1 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนการสอน, 2 หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอน)

องค์ประกอบ การจัดการ เรียนการสอน	การวิเคราะห์ เอกสาร		การสังเกตชั้น เรียน		การสัมภาษณ์								
					อาจารย์ผู้สอน		ศิลปิน		บัณฑิต		นักศึกษา		
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	
1. การกำหนด วัตถุประสงค์			✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓
2. การกำหนด เนื้อหาสาระ	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓
3. การจัด กิจกรรม			✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓
4. สื่อและ สภาพแวดล้อม			✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓
5. การวัดผล ประเมินผล			✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน พิจารณาจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยข้อมูลจากตารางแสดงให้เห็นว่า 1) เอกสารประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน สามารถให้ข้อมูลด้านสภาพและแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระครบถ้วน แต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกันบางประการคือ เอกสารที่ได้รับประกอบด้วยประมวลผลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นเอกสารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่ในด้านแนวทาง

จัดการเรียนการสอน สามารถใช้ข้อมูลได้เฉพาะเอกสารประเภทตำราที่ผู้สอนเขียนขึ้นเท่านั้น เนื่องจากเอกสารประเภทตำรามีลักษณะการใช้งานสอดคล้องกับประเด็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน 2) การสังเกตชั้นเรียน สามารถสะท้อนให้เห็นเฉพาะสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีลักษณะแตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน มุ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และนักศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง การวิเคราะห์ข้อมูลด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ศิลปิน และบัณฑิต เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และความชำนาญเหมาะสมในการนำเสนอแนวทางที่มีประสิทธิภาพ

วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งตามลักษณะของข้อมูล คือ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเชิงบรรยาย 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ทั้งนี้แต่ละองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างกันกล่าวคือ 1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดเนื้อหาสาระ มุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสำรวจ โดยเปรียบเทียบตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นถึงลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่าง นำไปสู่การตีความและหาข้อสรุป 2) ด้านการจัดกิจกรรม สื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล มุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) โดยตีความสาระสำคัญของข้อมูล และสร้างมโนทัศน์ขึ้น เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล นำไปสู่ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ขั้นที่ 6 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน

1. สังเคราะห์ผลที่ได้จากการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล

2. นำร่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมิน ประกอบด้วย (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ข)

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีแจ๊ส
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะคีตปฏิภาณ
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา

3. นำผลการประเมิน ปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอน

ขั้นที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพพร้อมให้ข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญจากการวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์ การสังเกตชั้นเรียน และการวิเคราะห์เอกสาร โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พิจารณาข้อมูลจากแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบสังเกตชั้นเรียน และแบบสัมภาษณ์ โดยนำเสนอตามประเด็นขององค์ประกอบจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล ทั้งนี้ในการรายงานผล โดยเฉพาะข้อมูลด้านปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นนั้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลหรือสถาบันการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล โดยมุ่งเน้นนำเสนอข้อมูลที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตระหนัก และพิจารณาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์สามารถแสดงดังต่อไปนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านสภาพการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน สามารถแสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 รายงานความถี่ของการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง

สภาพการกำหนดวัตถุประสงค์	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)
1. การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3	3	3
2. การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3	3	3
3. การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม	3	3	3

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และนักศึกษา พบความคิดเห็นที่สอดคล้องกันซึ่งสามารถสรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์สอดคล้องตามกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ทั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตพบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และใช้เวลาในการพัฒนาเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ในห้องเรียนก็จะได้ฐานความรู้จะเป็นเปอร์เซ็นต์ที่เยอะกว่า แล้วเชื่อมโยงก็จะพยายามเน้นให้เขาเชื่อมโยงกันอยู่แล้ว แต่ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา เราจะสอนได้แต่เนื้อหาเป็นส่วนใหญ่”

ด้านการจัดการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ แม้จะมีการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการสอน แต่พบกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถเชื่อมโยงและนำฐานความรู้ไปใช้ได้ ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “เราจะพบว่าเด็กเรียนทฤษฎีทั่วไปเค้าจะทำได้แต่ไม่สามารถนำมาใช้ในความเป็นจริง คือเรียนแล้วมันไม่เชื่อมโยงกัน เรียนทฤษฎีไปอย่างอิมโพรไวส์ไปอย่าง” นอกจากนี้เสียงสะท้อนจากบัณฑิตและนักศึกษาหลายคนเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับปัญหาในการเชื่อมโยงฐานความรู้ ดังเช่นตัวแทนของนักศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า “ที่เห็นคือเราพยายามเล่นเพื่อให้ผ่านไปได้ แล้วพอผ่านไปแล้วก็แค่นั้น มันไม่พัฒนาอะไรต่อเลย เหมือนบางทีก็แค่จำมา เพื่อเล่นตามที่เค้าเรียก แล้วก็เริ่มตามฟอร์มที่จำได้แล้ว ก็คือไม่ได้อะไรเลยนอกจากเอียนเทรนนิ่ง” ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุหลักสองประการ คือ 1) ความไม่เชื่อมโยงของเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่าง

รายวิชาต่าง ๆ และ 2) ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการประเมินผลทำยกระบวนกรมากเกินไป และ
 ละเลยการพัฒนาในระยะยาว

ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์
 คีตปฏิภาณ แม้เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญแต่หลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดระดับของการสร้างสรรค์
 คีตปฏิภาณอย่างชัดเจน ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ปัจจุบันเราเรียนกลับกัน เราควรเน้น
 ที่ข้อสามให้เยอะหน่อย ซึ่งที่ทำอยู่มันก็ใช้ได้ แต่มันยังไม่ได้เป็นดนตรี มันไม่สร้างสรรค์ มันเทคนิค
 เขียน เหมือนแค่เอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาเล่น แล้วก็เล่นไป มันไม่เกิดความรู้สึกว่าเราสร้างสรรค์งานศิลปะ”
 ซึ่ง สอดคล้องกับหนึ่งในบัณฑิตที่กล่าวว่า “อาจารย์เค้าไม่ได้เน้นสอนว่าโซโล่ยังไงแล้วถึงดี ให้เราหา
 เอง แล้วพอจะมาโซโล่ข้อมูลมันเต็มหัวไปหมดเลย ไม่รู้จะใช้อะไรดี” อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนท่าน
 หนึ่งได้อธิบายถึงสาเหตุอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านกรอบประเพณีนิยมของดนตรีแจ๊สว่า
 “ในหลักสูตรมหาวิทยาลัยไม่ได้คุยถึงว่าตัวเด็กต้องมีความคิดสร้างสรรค์ขนาดไหน เพราะในตัวดนตรี
 แจ๊สเองก็มีข้อจำกัดด้วยความเป็นประเพณีนิยม (Traditional) มันมีเส้นแบ่งระหว่างความคิด
 สร้างสรรค์ที่ใหม่มาก ๆ กับประเพณีที่มันอยู่ไม่ชัดเจน” ทำให้เห็นว่ากรอบของประเพณีนิยมมี
 ขอบเขตของการสร้างสรรค์ที่ไม่ชัดเจน ดังนั้นในสภาพการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจึงมักเปิด
 โอกาสให้นักศึกษาเป็นผู้ค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งอาจไม่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่
 ไม่เคยชินในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นอกจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ การสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอนใน
 ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือนอกแจ๊ส สะท้อนให้เห็นสภาพการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียน
 การสอน โดยแสดงในตารางรายงานผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 รายงานความถี่ของผลการสังเกตชั้นเรียนด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียน
 การสอนในสภาพจริง

การกำหนดวัตถุประสงค์	การสังเกตชั้นเรียน (N=3)
1. เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3
2. เพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3
3. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์	3

จากตารางพบว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือนอกแจ๊ส มีวัตถุประสงค์
 ในจัดการเรียนการสอนครบถ้วนตามกรอบแนวคิดในการศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการ

สัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามในการสังเกตชั้นเรียนพบเหตุการณ์ และพฤติกรรมที่ควรนำมาพิจารณา ร่วมกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ ข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เห็นได้จากขณะเข้าสังเกตชั้นเรียน อาจารย์ผู้สอนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสาธิต และอธิบายเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งมอบหมายแบบฝึกหัดให้นักศึกษาฝึกซ้อม และทบทวนประเมินผลของการฝึกหัดในช่วงต้นคาบเรียน

ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เห็นได้จากการจัดกิจกรรมที่ผู้สอนวิเคราะห์เนื้อหาสาระร่วมกับผู้เรียน โดยอ้างอิงเชื่อมโยงกับสาระอื่น ๆ ที่ผู้เรียนเคยเรียน อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ในกรณีที่เกิดความไม่เชื่อมโยงของเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างรายวิชาต่าง ๆ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในภาพรวมของหลักสูตร ซึ่งภายในรายวิชาอาจารย์ผู้สอนพยายามจัดการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้แล้ว แต่ระหว่างรายวิชาอาจารย์ผู้สอนไม่ได้มีการตกลง หรือกำหนดแนวทางการจัดการสอนร่วมกันอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นไปโดยไม่เชื่อมโยงกัน

ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณ ผู้วิจัยพบว่าทุกชั้นเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนบรรเลงคิดปฏิภาณ และมีการประเมินเพื่อเสนอแนวทางในการฝึกฝน แม้จะเป็นการมุ่งเน้นความถูกต้องของการใช้องค์ประกอบดนตรีในการบรรเลง แต่ผู้สอนก็ได้ชี้แนะถึงภาพรวมของวิธีการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณเสมอ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมในห้องเรียนที่ใช้ระยะเวลาไม่มากนัก หากเปรียบเทียบกับทำให้ความสำคัญในการสอนตามวัตถุประสงค์ด้านอื่น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าสภาพการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเพิ่มพูนและการเชื่อมโยงฐานความรู้ โดยกระตุ้นให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณในระดับหนึ่ง และเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้ค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้านสภาพการกำหนดเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์และการสังเกตชั้นเรียน โดยรายงานผลความถี่ของความคิดเห็นต่อกรอบแนวคิดในการศึกษาที่กำหนดไว้ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 1) เนื้อหาสาระดนตรี 2) ทักษะดนตรี 3) ทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) ความถนัดในการคิด

สร้างสรรค์ 5) ปัจจัยที่ส่งเสริมคិតปฏิภาณ และ 6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทั้งนี้กรณีที่เครื่องมือวิจัยไม่ได้เก็บข้อมูลในรายละเอียดหัวข้อใด จะแสดงเครื่องหมายยัติภังค์ (-)

2.1 เนื้อหาสาระดนตรี

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรี พิจารณาตามกรอบแนวคิดทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) จังหวะ 2) ทำนอง 3) เสียงประสาน 4) คีตลักษณ์ 5) บทเพลง 6) เทคนิค และกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ สามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรีในสภาพจริง

เนื้อหาสาระ	การวิเคราะห์เอกสาร (N=3)	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)	สังเกตชั้นเรียน (N=3)
1. จังหวะ					
1.1 จังหวะสวิง	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทำนอง					
2.1 บันไดเสียง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) บันไดเสียงและโน้ตบลูส์	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	0
2.2 การแปรบันไดเสียง	2 (1,2)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) การตัดแปลงบันไดเสียงบลูส์	0	-	-	-	-
2) การผสมบันไดเสียงบลูส์	1 (2)	-	-	-	-
3) การเพิ่มโน้ตในบันไดเสียง	3 (1,2,3)	-	-	-	-
2.3 การแปรโมทีฟทำนอง	2 (1,2)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3. เสียงประสาน					
3.1 ทางเดินคอร์ด	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) ทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐาน	1 (3)	0	0	1 (2)	-
2) ทางเดินคอร์ดบลูส์ประเพณีนิยม	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	-
3) ทางเดินคอร์ดบลูส์แบบบีบ็อพ	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	-
4) ทางเดินคอร์ดบลูส์แบบไมเนอร์	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	-
5) ทางเดินคอร์ดบลูส์ที่มีท่อนเชื่อม	2 (2,3)	0	0	0	-
6) ทางเดินคอร์ดบลูส์ที่มีการยึดคีตลักษณ์	0	0	0	0	-
3.2 ทริยโทน	1 (2)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	2 (2,3)
3.3 ทางเดินเบส	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

3.4 การแปรทางเดินคอร์ต	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) การแทนตามโน้ตทริยโทน	2 (2,3)	-	-	-	-
2) การเพิ่มคอร์ตผ่าน	2 (2,3)	-	-	-	-
3) การใช้คอร์ตยึด	2 (2,3)	-	-	-	-
4) การแทนทางเดินคอร์ต ii V	2 (2,3)	-	-	-	-
5) การเปลี่ยนกุญแจเสียง	2 (2,3)	-	-	-	-
6) การพลิกกลับคอร์ต	2 (2,3)	-	-	-	-
7) การแทนคอร์ตตามลำดับมินิชท์	1 (3)	-	-	-	-
8) การละศูนย์กลางกุญแจเสียง	0	-	-	-	-
4. คีตลักษณ์	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	2 (2,3)
4.1 โครงสร้าง 3 ประโยค	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	-
4.2 ท่อนในบทเพลง	0	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	-
5. บทเพลง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6.1 คีตปฏิภาณแบบเรียงเรียงแปร	0	2 (1,2)	1 (2)	1 (3)	0
6.2 คีตปฏิภาณแบบตามหลัก	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6.3 คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

2.1.1 ด้านจังหวะ

1) จังหวะสวิง จากตารางกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าเป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่มีการจัดการสอน และเป็นสาระที่แสดงลักษณะเฉพาะของดนตรีแจ๊ส ดังเช่นที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งกล่าวว่า “จังหวะสวิงเนี่ยมันเป็นส่วนที่แตกต่างจากอย่างอื่นเลย ถ้าเราเอาเพลงคลาสสิก ฮาร์โมนี กับเมโลดีเพลงคลาสสิกมา แต่เปลี่ยนริทึมให้เป็นแจ๊สฟังดูแล้วจะเป็นแจ๊สได้เลย เพราะฉะนั้นส่วนของริทึมเนี่ยเค้าจะให้ความสำคัญที่สุด”

2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต นักศึกษา และการสังเกตชั้นเรียน ชี้ให้เห็นว่ามีการจัดการสอนเนื้อหาสาระดนตรีด้านจังหวะนอกเหนือจากกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้แก่ ซิฟเจอร์จังหวะ และการควบคุมลักษณะเสียง (Articulation)

2.1.2 ด้านทำนอง

1) บันไดเสียง จากตารางผู้ให้ข้อมูลเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาระพื้นฐานที่มีการจัดการสอน โดยเฉพาะบันไดเสียงและโน้ตบลูส์ แม้จากการสังเกตการสอนไม่พบการสอนในสารระดังกล่าว เนื่องจากชั้นเรียนที่ผู้วิจัยเข้าสังเกตการสอนไม่ได้สอนในสาระของคีตลักษณ์บลูส์

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารทำให้ทราบว่า มีการจัดการสอนในสาระ บันไดเสียงเมเจอร์ ไมเนอร์ และโมด เพื่อใช้เป็นสาระพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้สาระอื่นที่มีความ ซับซ้อนมากขึ้น

2) การแปรบันไดเสียง จากตารางแม้พบว่ามีจัดการสอน แต่มีลักษณะ แตกต่างจากกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการแปรบันไดเสียงที่มีการสอนเป็นการแปรบันไดเสียง ทั่วไปไม่ได้เน้นการแปรบันไดเสียงบลูส์ เช่น การเพิ่มโน้ตโครมาติกในบันไดเสียงเมเจอร์เพื่อให้เกิด ลักษณะของสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส

3) การแปรโมตีฟทำนอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนเน้น ย้ำว่าเป็นสาระสำคัญที่มีการจัดการสอน โดยมีลักษณะมุ่งเน้นแปรทำนองให้มีสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส

2.1.3 ด้านเสียงประสาน

1) ทางเดินคอร์ด ผู้ให้ข้อมูลเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาระที่มีการจัดการ สอน โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มของบทเพลง เนื่องจากทางเดินคอร์ดที่มีความแตกต่างในแต่ละ เพลงเป็นลักษณะสำคัญที่ผู้สอนใช้สอดแทรกการสอนสาระต่าง ๆ นอกจากนี้จากตารางจะพบว่ามี การสอนทางเดินคอร์ดประเภท บลูส์ประเพณีนิยม บลูส์แบบบีบ็อพ บลูส์แบบไมเนอร์ โดยไม่มีการ สอนทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐาน บลูส์ที่มีท่อนเชื่อม และบลูส์ที่มีการยึดคีตลักษณ์ เนื่องจากทางเดิน คอร์ดทั้ง 3 ประเภทที่มีการจัดการสอนมีเนื้อหาครอบคลุมสาระสำคัญสำหรับระดับปริญญาบัณฑิต แล้ว อย่างไรก็ตามหนึ่งในนักศึกษาให้ความเห็นว่าควรจัดการสอนในสาระทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐาน โดยให้เหตุผลว่า “ไม่ดีที่ไม่ได้สอน เพราะส่วนตัวเล่นไม่ได้ กลายเป็นพวกคอร์ดยิบยิบเล่นได้ดีกว่าพวก คอร์ดน้อย” อย่างไรก็ตามบัณฑิต และนักศึกษาส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นต้องจัดการสอน เนื่องจาก นักศึกษาส่วนใหญ่มักเคยเรียนรู้ทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐานมาตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษาแล้ว

2) ทริยโทน จากตารางไม่ค่อยพบในการวิเคราะห์เอกสาร อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ และสังเกตชั้นเรียนพบว่าทริยโทนเป็นสาระที่มีการจัดการสอนผ่านการปฏิบัติใน ห้องเรียน โดยสอดแทรกในบทเพลง

3) ทำนองเบส จากตารางพบว่าเป็นสาระสำคัญที่มีการจัดการสอน โดยเน้น ให้นักศึกษาเข้าใจทางเดินคอร์ดมากขึ้น รวมทั้งเริ่มสร้างสรรค์คีตปฏิภาณผ่านการบรรเลงทำนองเบส

4) การแปรทางเดินคอร์ด ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันที่มีการ จัดการสอนเป็นสาระสำคัญที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลง ซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้จากลักษณะสำคัญในการ แปรทางเดินคอร์ดที่ต่างกันในแต่ละบทเพลง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เอกสารไม่พบการแปรทางเดิน คอร์ดแบบการละศูนย์กลางกัญแจเสียง เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยพื้นฐานจาก การแปรทางเดินคอร์ดประเภทอื่น ๆ และมักเกิดขึ้นเฉพาะในการปฏิบัติ

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม บัณฑิตได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้สาระด้านสำเนียงภาษาแจ๊ส ว่าเป็นสาระที่นักศึกษาส่วนมากมีปัญหาในการเรียนรู้ สาเหตุหนึ่งมาจากรสนิยมของกลุ่มนักศึกษาที่ให้คุณค่ากับความหือหาวของทักษะ และเทคนิคการประกอบองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ มากกว่าสำเนียงภาษาแจ๊ส

2.1.4 ด้านจิตลักษณะ

1) โครงสร้าง 3 ประโยค แม้จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่ามีการจัดการสอน แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าสาระด้านโครงสร้าง 3 ประโยค ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน และผู้สอนมักจะสอดแทรกการสอนในสาระทางเดินคอร์ด

2) ท่อนของบทเพลง จากการวิเคราะห์เอกสารไม่พบว่าเป็นสาระสำคัญที่ถูกใช้ในการจัดการสอนชัดเจน อย่างไรก็ตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่าท่อนของบทเพลงเป็นสาระเป็นมักเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติ

2.1.5 ด้านบทเพลง

1) ทางเดินคอร์ด จากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และสังเกตชั้นเรียน พบว่าเป็นสาระสำคัญที่มีการจัดการสอน โดยคัดเลือกบทเพลงจากลักษณะเฉพาะของทางเดินคอร์ด เนื่องจากทางเดินคอร์ดมีความสัมพันธ์กับการสอนเนื้อหาสาระดนตรีเพื่อนำมาใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ ดังนั้นการคัดเลือกบทเพลงจึงเน้นความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระดนตรีที่สอนในช่วงเดียวกัน โดยลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ซับซ้อน เช่น การเลือกบทเพลงที่มีทางเดินคอร์ดแบบไมเนอร์ ขณะที่มีการสอนบันไดเสียงไมเนอร์

2.1.6 ด้านเทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ

1) คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ จากตารางพบว่าเป็นสาระที่มีการสอนมากที่สุด เนื่องจากคีตปฏิภาณแบบโมทีฟเป็นวิธีการที่มีความยืดหยุ่นตั้งแต่การบรรเลงโมทีฟที่เรียบง่ายจนถึงซับซ้อน

2) คีตปฏิภาณแบบตามหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านเห็นตรงกันว่าเป็นการบรรเลงคีตปฏิภาณที่เป็นสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส

3) คีตปฏิภาณแบบเรียบเรียงแปร ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่าไม่ค่อยมีการจัดการสอน โดยอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งให้ความเห็นว่าสามารถใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณได้ แต่เป็นวิธีการโบราณที่ไม่ค่อยได้ใช้บ่อยนัก

2.2 ทักษะดนตรี

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรี พิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัย 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะดนตรีหลัก และ 2) ทักษะดนตรีรอง โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 รายงานความถี่ของสภาพการกำหนดเนื้อหาด้านทักษะดนตรี

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)	สังเกตชั้น เรียน (N=3)
1. ทักษะดนตรีหลัก	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทักษะดนตรีรอง				
2.1 ทักษะการฟัง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.2 ทักษะการร้อง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	0
2.3 ทักษะการอ่านโน้ต	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	2 (1,3)
2.4 ทักษะการเขียนโน้ต	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	0

2.2.1 ทักษะดนตรีหลัก

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตชั้นเรียนพบว่าการจัดการสอนเป็นสาระสำคัญ โดยสามารถสรุปความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลได้ว่า การสอนทักษะดนตรีหลักมุ่งเน้นความชำนาญในการเล่นเครื่องมือที่ถนัด โดยสามารถบรรเลงองค์ประกอบดนตรีผ่านเครื่องมือได้อย่างคล่องแคล่ว

2.2.2 ทักษะดนตรีรอง

จากการสัมภาษณ์พบว่าการสอนทักษะรองทุกด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง การร้อง การอ่านโน้ต การเขียนโน้ต แต่จากการสังเกตชั้นเรียนไม่พบการสอนทักษะการร้อง และทักษะการเขียนโน้ต เนื่องจากชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องมือเอกที่ผู้วิจัยเข้าสังเกตการสอนอยู่ในช่วงเตรียมสอบปลายภาคจึงไม่ได้มุ่งเน้นสอนทักษะรอง ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้ลำดับความสำคัญของทักษะดนตรีรองที่มีการจัดการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ทักษะการฟัง มุ่งเน้นความชำนาญในการจำ แยกแยะ และตอบสนองต่อเสียง

2) ทักษะการร้อง มุ่งเน้นการสามารถแสดงออกถึงความเข้าใจในการฟัง เช่นสามารถร้ององค์ประกอบดนตรีที่เรียนรู้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจ

3) ทักษะการอ่านโน้ต ไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ แต่มุ่งเน้นเป็นทักษะที่ช่วยในการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

4) ทักษะการเขียนโน้ต ช่วยในการแสดงออกถึงความเข้าใจในองค์ประกอบดนตรีผ่านการเขียนโน้ต นอกจากนี้

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่ามีการสอนทักษะพื้นฐานเปียโนในหลักสูตร อย่างไรก็ตามนักศึกษาและบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่าการสอนทักษะเปียโนดังกล่าวไม่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับทักษะศึตปฏิภาณได้มากนัก เพราะเป็นการเรียนรู้องค์ประกอบย่อยโดยผู้สอนไม่ได้มุ่งเน้นเชื่อมโยงกับสาระอื่น ๆ ในหลักสูตร ผู้เรียนจึงเรียนรู้แค่เพียงให้พผ่านการประเมินในรายวิชา

2.3 ทักษะและกระบวนการรับรู้

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะการจดจำ และ 2) ทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ในสภาพจริง

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)	สังเกตชั้น เรียน (N=3)
1. ทักษะการจดจำ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทักษะการแก้ปัญหา	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	1 (2)

2.3.1 ทักษะการจดจำ

เป็นสาระที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่ามีการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกร่วมกับการสอนสาระดนตรี โดยมุ่งเน้นที่การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ ในด้านทักษะการจดจำ ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าเป็นทักษะที่สอนเพื่อมุ่งเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์ทั้งจากการฟัง และการปฏิบัติ ทั้งการจดจำโดยฝึกซ้อมซ้ำทวน และการจดจำจากการซึมซับโดยไม่รู้ตัว

2.3.2 ทักษะการแก้ปัญหา

เป็นสาระที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่ามีการจัดการสอนโดยเน้นให้นักศึกษาการแก้ปัญหา ค้นคว้าความรู้เพื่อค้นหาวิธีการที่เป็นแนวทางของตนเอง ทั้งนี้จากการสังเกตชั้นเรียนพบว่าการสอนทักษะการแก้ปัญหาแค่เพียงชั้นเรียนเดียว เนื่องจากคาบเรียนที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเน้นการทบทวนเนื้อหาสาระเพื่อเตรียมสอบ

นอกจากนี้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่าในการจัดการเรียนการสอนมีการสอดแทรกทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่เสมอ โดยมุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์เพื่อให้นักศึกษาสามารถแยกแยะประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การจดจำอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความคล่องแคล่ว 2) ความยืดหยุ่น 3) ความละเอียดลออ 4) ความเป็นต้นแบบ และ 5) ความคิดนอกกรอบ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 รายงานความถี่ของสภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)	สังเกตชั้นเรียน (N=3)
1. ความคล่องแคล่ว	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ความยืดหยุ่น	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3. ความละเอียดลออ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4. ความเป็นต้นแบบ	2 (1,3)	3 (1,2,3)	1 (1)	0
5. ความคิดนอกกรอบ	1 (3)	2 (2,3)	0	0

จากตารางสาระด้านความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออ มีการจัดการสอนครบถ้วน อย่างไรก็ตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสังเกตชั้นเรียน ชี้ให้เห็นว่าความเป็นต้นแบบ และความคิดนอกกรอบ มีการสอนโดยสอดแทรกเพียงเล็กน้อย เช่นในกรณีที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งแสดงความเห็นว่า ดนตรีแจ๊สมีกรอบขอบประเพณีนิยม ในการเรียนการสอนระดับปริญญาบัณฑิตจึงเน้นให้นักศึกษาเข้าใจกรอบของประเพณีนิยม ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักศึกษาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตัวสูง แต่ก็มี การปลูกฝังให้นักศึกษาตระหนักถึงการพัฒนาในเส้นทางศิลปิน ที่ควรสร้างความเป็นต้นแบบ และความคิดนอกกรอบ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนการสอนช่วงต้นมีการสอนสาระด้าน ความคล่องแคล่ว ความละเอียดลออ ความยืดหยุ่น และมีการปลูกฝังสาระด้าน ความเป็นต้นแบบ และความคิดนอกกรอบเพียงเล็กน้อยเมื่อผู้เรียนมีฐานความรู้ อย่างเพียงพอแล้ว

2.5 สภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณ

สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) สภาวะลื่นไหล (Flow States) 2) การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)

3) การเสี่ยง (Risk Taking) และ 4) สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 รายงานความถี่ของการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณในสภาพจริง

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	บัณฑิต (N=3)	นักศึกษา (N=3)	สังเกตชั้นเรียน (N=3)
1. สภาวะสิ้นไหล	0	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	0
2. การรู้อย่างฉับพลัน	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	0
3. การเสี่ยง	2 (2,3)	2 (2,3)	1 (1)	1 (2)
4. สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี	2 (2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	1 (2)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณไม่สามารถสอนได้โดยตรง ส่วนมากแล้วนักศึกษาจะเกิดสภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณจากกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตามในกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการสอดแทรกการสอนสาระด้านสภาวะด้านการรู้อย่างฉับพลัน การเสี่ยง และสุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี แต่ว่าผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยในขณะนั้น ด้านสภาวะสิ้นไหลจากตารางอาจารย์ผู้สอนทุกท่านระบุว่าเป็นสาระที่ไม่ได้จัดการสอนโดยตรง อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์บัณฑิต และนักศึกษา ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกับอาจารย์ผู้สอน ว่าสามารถเรียนรู้สาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณจากกิจกรรมที่มีความเหมาะสมได้ รวมทั้งสภาวะสิ้นไหลที่อาจารย์ผู้สอนไม่ได้มุ่งเน้น ซึ่งบัณฑิตและนักศึกษาก็อธิบายว่าสามารถเกิดสภาวะดังกล่าวจากกิจกรรมได้ นอกจากนี้จากการสังเกตชั้นเรียนสภาวะส่วนใหญ่สามารถสังเกตพบได้ยาก เนื่องจากเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจผู้เรียน อย่างไรก็ตามในชั้นเรียนหนึ่งพบว่าการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักศึกษาเสี่ยงทดลองสร้างสรรค์ และสัมผัสกับความไพเราะของบทเพลงที่เล่นอย่างชัดเจน ส่วนในชั้นเรียนอื่น ๆ จากการสังเกตจะพบว่าการมุ่งเน้นการทบทวนเนื้อหาสาระในบทเรียน

2.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกจากกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นในการศึกษา ข้อมูลส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนมากมักขาดทัศนคติในความเข้าใจและรู้จักตนเอง ดังที่ตัวแทนบัณฑิตคนหนึ่งได้กล่าวว่า “จุดเริ่มต้นเรียนดนตรีบ้านเราต่างจากฝรั่ง บ้านเราถูกบังคับว่าต้องเรียนต่อมหาวิทยาลัยเท่านั้น จึงค่อยทำงาน มีลูก เป็นแพทเทิน ทุกคนเดินตามนั้นเหมือนโรงงานโดยที่ไม่รู้ที่ทำอยู่เพื่ออะไร พอวัยมหาวิทยาลัย เด็กไทย 50 เปอร์เซ็นต์ที่เรียนดนตรีเพราะไม่รู้จะเรียนอะไร หลายคนมาเริ่มปีหนึ่ง เราจะถามว่าถ้าไม่เรียนแจ๊สจะเลือกเรียนอย่างอื่นไหม เด็กไทยจะเลือกเรียนอะไรที่ไม่เหนื่อย สาขา

ดนตรีศิลปะก็กลายเป็นวิชาทางเลือก” ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลอีกส่วนหนึ่งจากอาจารย์ผู้สอนว่า นักศึกษามักมีปัญหาต่อแต่ต่อการเรียน ไม่ออกไปค้นหาเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องรอให้ผู้สอนเป็นผู้ป้อนความรู้ให้ตลอด ข้อมูลทั้งสองด้านแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เติบโตขึ้นโดยขาดความเข้าใจในตนเอง และความใฝ่รู้ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะจิตปัญญาโดยตรง เนื่องจากท้ายที่สุดการบรรเลงคีตปฏิภาณก็คือการสร้างสรรคที่ต้องอาศัยความมุ่งหมายของตัวผู้บรรเลงเป็นแรงขับเคลื่อน ซึ่งถ้านักศึกษาผู้บรรเลงคีตปฏิภาณขาดความเข้าใจตนเองและความใฝ่รู้ คีตปฏิภาณที่เกิดขึ้นจากนักศึกษาทุกคนก็คงไม่แตกต่างกัน เป็นเพียงการเรียงร้อยของฐานความรู้ที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ นอกจากนี้เสียงสะท้อนจากบัณฑิตและนักศึกษาส่วนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรมีจำนวนมากเกินไป ผู้เรียนจึงใช้เวลาในการบ่มเพาะความรู้ไม่เพียงพอ ประกอบกับความไม่เอาใจใส่ของนักศึกษาด้วยแล้ว ยิ่งทำให้การเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหนึ่งในบัณฑิตแสดงความคิดเห็นว่า ผู้เรียนควรต้องเรียนรู้ทุกอย่างที่หลักสูตรจัดให้ แล้วค่อยมาเลือกพัฒนาต่อในภายหลัง ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของสาระด้านทัศนคติในการเข้าใจตนเองและความใฝ่รู้ยิ่งขึ้น

3. สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน โดยพิจารณาตามกรอบแนวคิดด้านวิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สทั้ง 7 วิธีการ ได้แก่ 1) การฟัง 2) การลอกเลียนแบบ 3) การฝึกฝน 4) การถอดเสียง 5) การวิเคราะห์ 6) การบรรเลง และ 7) การบรรเลงคีตปฏิภาณกลุ่ม โดยวิเคราะห์ตามการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) เนื้อหาสาระดนตรี 2) ทักษะดนตรี 3) ทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และ 5) สภาพที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ สามารถสรุปเป็นตารางรายงานผลข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.8 สภาพการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคุณดนตรีแจ๊ส
(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง บัณฑิต, 3 หมายถึง นักศึกษา, 4 หมายถึง การสังเกตชั้นเรียน)

วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคุณดนตรีแจ๊ส	เนื้อหาสาระดนตรี	ทักษะดนตรี	ทักษะและกระบวนการรับรู้	ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	สถานะที่ส่งเสริมศตปัญญาคุณ
1. การฟัง	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	-	-
2. การลอกเลียนแบบ	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3	-	-
3. การฝึกฝน	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3	-
4. การถอดเสียง	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	-
5. การวิเคราะห์	1,2,3,4	1,2	1,2,3,4	1,2,3,4	-
6. การบรรเลง	-	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3
7. การบรรเลงศตปัญญาคุณกลุ่ม	-	-	-	1,2,3,4	1,2,3

จากตารางภาพรวมของข้อมูลชี้ให้เห็นว่าในการสอนเนื้อหาสาระดนตรี ทักษะดนตรี และทักษะและกระบวนการรับรู้ มีการใช้วิธีการฟัง การลอกเลียนแบบ การฝึกฝน การถอดเสียง การวิเคราะห์ และการบรรเลงในการจัดกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากวิธีการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการสร้างและเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ นอกจากนี้การสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และสถานะที่ส่งเสริมศตปัญญาคุณ มีการใช้วิธีการฝึกฝน การถอดเสียง การวิเคราะห์ การบรรเลง และการบรรเลงศตปัญญาคุณกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีลักษณะสัมพันธ์กับการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างสรรค์ศตปัญญาคุณ

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตชั้นเรียน พบว่ามีวิธีการจัดกิจกรรมที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมจากวิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคุณดนตรีแจ๊สตามกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถสรุปวิธีการจัดกิจกรรมได้เป็น 6 วิธีการ ได้แก่ 1) การสาธิต 2) การบรรยาย 3) การอภิปราย 4) การสืบสวนสอบสวน (Inquiry) 5) การปฏิบัติ และ 6) การปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีจุดมุ่งเน้นที่แตกต่างกันตามการสอนเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 วิธีการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระในสภาพจริง

(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง บัณฑิต, 3 หมายถึง นักศึกษา, 4 หมายถึง การสังเกตชั้นเรียน)

วิธีการจัดกิจกรรม	เนื้อหา สาระดนตรี	ทักษะ ดนตรี	ทักษะและ กระบวนการ รับรู้	ความถนัดใน การคิด สร้างสรรค์	สถานะที่ ส่งเสริมคิด ปฏิภาณ
1. การสาธิต	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,4	1,2,3,4	-
2. การบรรยาย	1,2,3,4	1,2,3,4	-	-	-
3. การอภิปราย	1,2	1,2	1,2,3,4	1,2,3	-
4. การสืบสวนสอบสวน	2	-	1,2,3,4	-	-
5. การปฏิบัติ	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1*,2,3,4
6. การปฏิบัติในสถานการณ์จริง	-	-	1,2,3	1,2,3,4	1*,2,3,4

* ไม่ได้จัดกิจกรรมเพื่อสอนโดยตรง

3.1 กิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรี

การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการสอนสาระดนตรีย่อยที่ละสาระ โดยควบคู่ระหว่างปฏิบัติและการเรียนรู้ทฤษฎี จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่ามีการใช้กิจกรรมในลักษณะการสาธิตเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้สาระดนตรีพื้นฐานประกอบกับการบรรยาย และอภิปราย ชี้แจงสาระสำคัญ รวมทั้งมอบหมายแบบฝึกหัดให้นักศึกษาปฏิบัติฝึกฝน นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะว่า โดยเฉพาะการสอนสำเนียงภาษาแจ๊ส ซึ่งมักใช้วิธีการสาธิตโดยผู้สอนเป็นต้นแบบหรือใช้สื่อเสียงเพื่อให้นักศึกษาลอกเลียนแบบ และถอดเสียงจากบทเพลงต้นฉบับที่มีสำเนียงภาษาแจ๊สที่เป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม ปัญหา และข้อจำกัดเกิดขึ้นในด้านการเรียนรู้ของนักศึกษารุ่นใหม่ที่ใช้ทฤษฎีเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้องค์ประกอบดนตรี แตกต่างจากนักดนตรีสมัยก่อนที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ การสังเกต การฟัง และการคลุกคลี ทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวเสริมว่า ในการสอนทฤษฎีดนตรีแยกส่วนจากการปฏิบัติโดยใช้กิจกรรมการบรรยาย ทำให้นักศึกษาเบื่อในการเรียนรู้ และไม่สามารถเชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ได้

3.2 กิจกรรมการสอนทักษะดนตรี

ด้านทักษะดนตรีจากตารางพบว่าการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกฝนตามแบบฝึกหัด โดยมีผู้สอนเป็นผู้สาธิตและบรรยายชี้แจง นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิต พบกรณีที่มีการจัดกิจกรรมประชุมอภิปรายกลุ่ม (Workshop) เพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทักษะมาร่วมอภิปรายหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตามมักพบปัญหาเมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานทักษะน้อย ทำให้ต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหานาน อีกทั้งการแยกทักษะแจ๊สออกจากทักษะโดยทั่วไปทำให้เกิดความสับสน ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “จริง ๆ แล้วทักษะ

พิเศษของแจ๊สมันแทบไม่มี หมายทักษะพื้นฐานนะ พื้นฐานธรรมดามันคืออันเดียวกัน เพียงแต่เรา จะเอามาใช้ในแจ๊สได้อย่างไรตอนไหน มันไม่มากพอที่จะแยกออกมา พอเราแยกออกมาคนก็สับสนว่า ทักษะนี้มันทักษะอะไร ซึ่งจริง ๆ แล้ว เราต้องให้เด็กไปเรียนทักษะคลาสสิกเพิ่ม เด็กจะรู้สึกว่าการทำไม่ก็ ขึ้นอยู่แจ๊ส จะไปเอาเทคนิคคลาสสิกทำไม มันจะเกิดความสับสนมีการแบ่งสองฝ่าย”

3.3 กิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้

การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่สอดแทรกอยู่ในการสอนเพื่อเชื่อมโยงฐานความรู้ทั้งด้าน ทักษะและเนื้อหาสาระดนตรี จากตารางจะเห็นว่ากิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการอธิบายวิเคราะห์ การ สืบสวนสอบสวน และการปฏิบัติ โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ซึ่งมักจะมีปัญหาเกิดขึ้นในด้านความต่อเนื่อง และเชื่อมโยงของแต่ละรายวิชา โดยอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า “เราก็อพยายามวางให้ ทฤษฎีสอนเรื่องนี้ เอียร์สอนเรื่องนี้ แต่ว่าในทางปฏิบัติผู้สอนต้องเข้าใจคอนเซปทรวมก่อน คือคนที่ สอนคีย์บอร์ดต้องเข้าใจว่าเอียร์สอนอะไร ทฤษฎีสอนอะไร คนที่สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าเด็ก ควรจะรู้อะไร เพื่อจะใช้อะไร ตอนนีผู้สอนอาจจะยังมองไม่เห็น หรือยังไม่ได้คุยกันในภาพให้เป็นเนื้อ เดียวกัน” นอกจากนี้อาจมีปัญหามาจากการที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายแบบฝึกหัดโดยไม่ได้ อธิบายถึงจุดประสงค์และผลการฝึกหัด รวมทั้งไม่ได้ติดตามให้ผู้เรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงและ ประยุกต์ใช้

3.4 กิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

จากตารางพบว่าการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการสาธิต การปฏิบัติฝึกฝน โดยเน้นการ เปิดโอกาสให้นักศึกษาทดลองบรรเลงคีตปฏิภาณโดยบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข กิจกรรมมักสอดแทรกในการสอนเนื้อหาสาระและทักษะดนตรีในช่วงการประยุกต์ใช้ฐานความรู้ใน การสร้างสรรค์ ปัญหาที่มักจะมีคือเมื่อนักศึกษาเคยชินกับการที่ผู้สอนคอยป้อนเนื้อหาสาระและ กำหนดแนวทางการปฏิบัติชัดเจน เมื่อนักศึกษาต้องสร้างสรรค์ด้วยตนเอง อาจไม่กล้าทดลองค้นหา แนวทางของตนเอง

3.5 กิจกรรมการสอนเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ

จากตารางแม้ว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพการจัดกิจกรรมไม่ได้มุ่งเน้นการ สอนให้นักศึกษาเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ อย่างไรก็ตามสภาวะดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างเป็น ธรรมชาติภายใต้สภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยกิจกรรมที่ อาจารย์ผู้สอนจัด เช่น การให้นักศึกษาจัดแสดงดนตรีเที่ยงวัน และการจัดกิจกรรมแจ๊สแจม ซึ่ง กิจกรรมในลักษณะดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาบรรเลงคีตปฏิภาณอย่างมี จุดมุ่งหมาย นักศึกษาจะได้เตรียมตัว และพบกับประสบการณ์ในการแสดงจริง สอดคล้องกับข้อมูล จากบัณฑิตและนักศึกษาว่า นักศึกษามักเกิดสภาวะดังกล่าวขึ้นจากการเรียนการสอนในกิจกรรม เช่น การรวมวง และการเล่นดนตรีร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ นักศึกษาต้องมีความชำนาญในบทเพลงและทักษะ

เพียงพอ นอกจากนี้ข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนผู้วิจัยพบเห็นลักษณะการจัดกิจกรรมที่น่าจะมีส่งผลให้เกิดสถานะที่ส่งเสริมสติปัญญาในด้านการรู้อย่างฉับพลัน ได้แก่ การใช้แบบฝึกหัดให้นักศึกษาปฏิบัติซ้ำ ๆ จนชำนาญ และดัดแปลงแบบฝึกหัดให้มีความครอบคลุมความหลากหลายของการบรรเลง ทำให้นักศึกษามีความชำนาญและเชื่อมโยงฐานความรู้ ซึ่งน่าจะส่งผลให้เกิดการรู้อย่างฉับพลันในการบรรเลงมากขึ้น ในด้านสุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี พบในชั้นเรียนหนึ่ง ที่ผู้สอนให้นักศึกษาเลือกสรรโน้ตที่บรรเลงซ้ำ ๆ บทเพลงที่ไม่ยากเกินไป โดยให้นักศึกษาฟังและซึมซับต่อเสียงที่เกิดขึ้นอย่างมีสมาธิ

3.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ด้านสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การสอนในช่วงต้นเน้นจัดกิจกรรมที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง คือมีความเข้มงวดและมีแนวทางปฏิบัติให้ผู้เรียนฝึกฝนตามอย่างชัดเจน และเมื่อผู้เรียนมีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงค่อย ๆ ลดบทบาทลง และเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ทดลอง ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางของตนเอง อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะจากบัณฑิตที่น่าสนใจ โดยบัณฑิตส่วนหนึ่งแสดงความเห็นว่าการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางมากเกินไปโดยเฉพาะการตัดสินถูกและผิดให้นักศึกษาทำให้นักศึกษากลัวผิดไม่กล้าทดลองสร้างสรรค์ แต่ว่าการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากเกินไปโดยที่นักศึกษายังไม่มีความเข้าใจและความชำนาญเพียงพอ อาจทำให้นักศึกษามีความเข้าใจที่คาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

4. สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นสภาพการใช้สื่อการสอนและการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ด้านสภาพการจัดสื่อการสอนสามารถแบ่งตามลักษณะทั่วไปของสื่อได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โน้ตเพลง ตำราเรียน 2) สื่อผสม (Multimedia) เช่น สื่อเสียง วิดิทัศน์ 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน เช่น เครื่องควบคุมจังหวะ (Metronome) และ 4) เครื่องดนตรี ในด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนสามารถพิจารณาได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บรรยากาศของการเรียนการสอน 2) อุปกรณ์และห้องเรียน 3) อคูสติก 4) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมวงและผู้ชม และ 5) สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษา โดยในการจัดกิจกรรมการสอนแต่ละเนื้อหาสาระ มีการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมแบ่งตามการสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยแสดงตามตารางต่อไปนี้ และวิเคราะห์รายละเอียดที่มีลักษณะเฉพาะจากการอธิบายตาราง

ตารางที่ 4.10 สภาพการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระ

(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง บัณฑิต, 3 หมายถึง นักศึกษา, 4 หมายถึง การสังเกตชั้นเรียน)

สื่อและสภาพแวดล้อม	เนื้อหา สาระ ดนตรี	ทักษะ ดนตรี	ทักษะ กระบวนการ การเรียนรู้	ความถนัด ในการคิด สร้างสรรค์	สภาวะที่ ส่งเสริมคิด ปฏิภาพ
1. สื่อการสอน					
1.1 สื่อสิ่งพิมพ์	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	-	-
1.2 สื่อผสม	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2	1,2,3	-
1.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน	4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	-
1.4 เครื่องดนตรี	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1,2,3,4	1*,2,3,4
2. สภาพแวดล้อม					
2.1 บรรยากาศของการเรียนการสอน	2,3	2,3	1,2,3,4	1,2,3,4	1*,2,3,4
2.2 อุปกรณ์และห้องเรียน	1,2,3,4	1,2,3,4	2	-	-
2.3 อคูสติค	1,2,3,4	1,2,3,4	2	-	1*,2,3,4
2.4 ปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมวงและผู้ชม	-	-	2	1,2,4	1*,2,3
2.5 สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษา	(1,2,3)**	(1,2,3)**	(1,2,3)**	(1,2,3)**	(1,2,3)**

* ไม่ได้จัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสอนโดยตรง

** ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะเพิ่มเติมในภาพรวม

4.1 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระดนตรี

สภาพการจัดสื่อการสอนมุ่งเน้นสื่อที่ใช้ร่วมกับการสอนทักษะปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจองค์ประกอบดนตรีได้ดีขึ้น จากตารางสามารถวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้ ได้แก่

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าเป็นสื่อที่ช่วยในการเรียนรู้สาระดนตรีต่าง ๆ โดยทั่วไป ได้แก่ นิตเพลง ตำราเรียน แบบฝึกหัด นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตให้ความเห็นว่ามีการใช้บันทึกโน้ตถอดเสียง (Transcription) ในการเรียนรู้สำเนียงภาษาแจ๊สควบคู่ไปกับการฟังและถอดเสียง ซึ่งช่วยให้ใช้เวลาในการฝึกฝนน้อยลง
- 2) สื่อผสม เช่น สื่อเสียง วิดิทัศน์ จากการสัมภาษณ์พบว่าโดยทั่วไปในการสาธิตประกอบการสอนสาระดนตรี แต่ไม่ได้มุ่งเน้นเป็นสื่อสำคัญสำหรับการจัดการสอนเนื่องจากผู้สอนมักเป็นผู้บรรเลงสาธิตด้วยตนเอง และผู้เรียนในปัจจุบันมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามในการสังเกตการสอนพบว่าการใช้สื่อเสียงและวิดิทัศน์จากเว็บไซต์ยูทูป (Youtube) ในการสอนสำเนียงภาษาแจ๊ส โดยเน้นให้ผู้เรียนถอดเสียงและเล่นประกอบบทเพลง
- 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน มีการใช้สื่อร่วมกับการสอนทักษะ แต่ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก
- 4) เครื่องดนตรี ใช้บรรเลงองค์ประกอบดนตรีในการสาธิตและฝึกฝน เช่น เครื่องมือเอก และเปียโน นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะที่อาจารย์ บัณฑิต และนักศึกษาล้วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ในปัจจุบันนักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้สะดวก

ส่งผลให้นักศึกษาบางคนมีปัญหาในการจัดการเลือกสรรข้อมูล และไม่มีภาวะกระตือรือร้นในการค้นคว้า ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกับทักษะการคิดวิเคราะห์ในการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษสำหรับการสอนเนื้อหาสาระดนตรี เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นมีลักษณะเหมือนการสอนดนตรีทั่วไป อย่างไรก็ตามก็พบว่าบัณฑิตมากกว่าครึ่งให้ความเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนทำให้ผู้วิจัยสามารถพิจารณาถึงประเด็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นดังนี้

- 1) ด้านอุปกรณ์และห้องเรียน บัณฑิตส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าจำนวน และขนาดของห้องเรียนมีไม่เพียงพอต่อผู้เรียน รวมทั้งอุปกรณ์ที่สถาบันจัดให้มีก็อยู่ในสภาพชำรุดเสียหาย และไม่เพียงพอกับนักศึกษา อันเนื่องมาจากสาเหตุการใช้งาน และการดูแลอย่างผิดวิธี จากการสังเกตการสอนก็พบข้อมูลที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนพบว่าอาจารย์ทราบถึงปัญหาดังกล่าว และพยายามสอดส่องดูแล บริหารการใช้ทรัพยากรและพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ที่สุด แต่ก็ต้องใช้เวลาและงบประมาณในการปรับปรุงแก้ปัญหา เนื่องจากในแต่ละปีมีนักศึกษาที่เข้าศึกษาจำนวนมาก
- 2) ด้านสภาพแวดล้อม อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในการจัดการสอนเป็นพิเศษ อีกทั้งนักศึกษาทั้งหมดก็ไม่ได้แสดงความเห็นถึงการจัดสภาพแวดล้อม อาจเนื่องด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้มีลักษณะพิเศษต่างจากการสอนสาระอื่น ๆ ผู้ให้ข้อมูลจึงไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะบัณฑิต และนักศึกษาส่วนมากให้ความเห็นถึงสภาพปัญหาด้านอุปกรณ์และห้องเรียนว่า ห้องเรียนมีจำนวนไม่เพียงพอ และมีเพียงไม่กี่ห้องที่มีคุณภาพของการสะท้อนเสียงในห้องที่ดี

4.2 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะดนตรี

การจัดกิจกรรมเพื่อสอนทักษะดนตรีและเนื้อหาดนตรีมักเกิดขึ้นร่วมกัน สภาพการใช้สื่อการสอนและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปจึงมีลักษณะคล้ายกัน อย่างไรก็ตามจากตารางพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่ามีการใช้สื่อที่มีลักษณะเฉพาะมุ่งเน้นการสอนทักษะดนตรี ได้แก่

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะแบบฝึกหัดและบันทึกโน้ตถอดเสียง เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะได้รวดเร็ว
- 2) สื่อผสม เน้นการใช้สื่อที่กระตุ้นการเลียนแบบ เช่น บันทึกการแสดงสด หรือวิดีโอแบบฝึกหัด
- 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นตรงกันว่า เครื่องควบคุมจังหวะ เป็นสื่อพื้นฐานที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะโดยเฉพาะด้านจังหวะได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังถูกนำมาใช้ในการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความคล่องตัวในการบรรเลงสาระดนตรีต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาสามารถบรรเลงแบบฝึกหัดให้ถูกต้องภายใต้กรอบของเวลาที่กำหนดโดยเครื่องควบคุมจังหวะ นอกจากนี้เครื่องบันทึกเสียงยังเป็นสื่ออีกประเภท ที่ผู้สอนใช้ในการสอนเพื่อสะท้อนให้ผู้เรียนเห็นถึงความผิดพลาด

หรือการบรรเลงที่ดีได้ชัดเจน นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขได้ง่ายยิ่งขึ้น 4) เครื่องดนตรี นักศึกษาแต่ละคนมีไว้ใช้งานส่วนตัว โดยคุณภาพของเครื่องขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านกำลังซื้อของนักศึกษา

4.3 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้

การใช้สื่อการสอนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้โดยการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และจดจำ จากตารางสามารถสรุปได้ว่าการใช้สื่อการสอนประเภท 1) สื่อสำหรับการอ่าน ได้แก่ แบบฝึกหัดและบันทึกโน้ตถอดเสียง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระดนตรีต่าง ๆ 3) สื่อผสม ได้แก่ สื่อวีดิทัศน์ และสื่อเสียง 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน นักศึกษาส่วนใหญ่มักใช้โปรแกรมช่วยบรรเลงประกอบ เช่น โปรแกรม Band-in-a-Box แอปพลิเคชัน iReal b ในการฝึกซ้อม อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้ระบุถึงปัญหาจากการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อดูคอร์ดโดยเฉพาะโปรแกรม iReal b ซึ่งแสดงเฉพาะทางเดินคอร์ดและสามารถเปลี่ยนท่วงทำนองเสียงได้ทันที ทำให้นักศึกษาไม่จำทางเดินคอร์ดของบทเพลง และ 4) เครื่องดนตรี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเชื่อมโยงฐานความรู้มักเกิดขึ้นในลักษณะที่นักศึกษาได้นำเนื้อหาสาระต่าง ๆ มาปฏิบัติผ่านเครื่องดนตรีที่นักศึกษาถนัด นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มักให้นักศึกษาเล่นเปียโนและเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยเปียโน ทำให้นักศึกษามีมุมมองต่อเนื้อหาสาระที่เรียนได้กว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตามในสภาพการสอนจริงบัณฑิตและนักศึกษาได้ให้ความเห็นว่ามีการสอนทักษะเปียโนไม่เพียงพอ และไม่สามารถเชื่อมโยงกับการนำมาใช้บรรเลงเนื้อหาสาระดนตรีควบคู่กับเครื่องมือเอกได้

ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉพาะบัณฑิตท่านหนึ่งได้กล่าวถึงประสบการณ์ในการเรียนกับอาจารย์ผู้สอนที่ให้ความสำคัญกับบรรยากาศของห้องเรียนซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักศึกษา เป็นการช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความประสงค์ของนักศึกษา มากกว่าผู้สอนเป็นผู้บ่อนความรู้ ทั้งนี้จากการสังเกตชั้นเรียนพบว่าการสอนส่วนใหญ่ผู้สอนมีความสนิทและคุ้นเคยกับนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีโอกาสในการซักถาม และมีความผ่อนคลายในการเรียน

4.4 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

สื่อที่ใช้ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงสื่อที่ช่วยให้นักศึกษาได้ทดลองและฝึกฝนการบรรเลงคีตปฏิบัติ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตชั้นเรียนแห่งหนึ่งพบว่ามีการใช้โปรแกรมบรรเลงประกอบ iReal b ในการบรรเลงจำลองลักษณะของวงจริง เพื่อให้นักศึกษาฝึกบรรเลงคีตปฏิบัติ

ด้านสภาพแวดล้อมผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อธิบายว่าในการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมของห้องเรียนมักมีบรรยากาศไม่ตึงเครียด และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองนำฐานความรู้มาใช้บรรเลงคีตปฏิบัติ ซึ่งจากการสังเกตชั้นเรียนผู้วิจัยก็พบว่าอาจารย์ผู้สอน

ส่วนใหญ่มีความเป็นกันเอง และมีความคุ้นเคยกับนักศึกษา ทำให้นักศึกษากล้าแสดงออกและบรรเลง คีตปฏิภาณอย่างเต็มที่

4.5 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าไม่มีการจัดสื่อเพื่อพัฒนาการเกิดสภาวะที่ส่งเสริม คีตปฏิภาณ เนื่องจากไม่มีการจัดการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งจากการสังเกตชั้นเรียนก็พบข้อมูลที่ สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลจะมุ่งเน้นไปที่สภาพแวดล้อมของห้องเรียน โดยเฉพาะ บรรยากาศของห้องเรียนที่ไม่ตึงเครียด นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้อธิบายถึงสภาพแวดล้อมของ กิจกรรมนอกห้องเรียนที่เกิดขึ้น เช่น การจัดการแสดงดนตรี หรือการจัดแจ๊สแจม โดยกิจกรรม ดังกล่าวเน้นสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะสำคัญคือ 1) บรรยากาศในกิจกรรมมีลักษณะเป็นการแสดง ดนตรีจริง ๆ 2) การมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนด้านดนตรีเกิดขึ้นระหว่างผู้เล่นในวงหรือผู้ชม เช่น การส่ง เสียงเชียร์ อย่างไรก็ตามบัณฑิตท่านหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมที่จัดบางครั้งถูกใช้ในการ ประเมินนักศึกษาทำให้นักศึกษาเกิดความกังวลในการถูกจับผิด การปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแสดงไม่ เกิดขึ้น 3) อคูสติการสะท้อนเสียงของสถานที่บางครั้งสร้างความกังวลให้กับนักศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อนักศึกษาไม่ได้ยินเสียงของตนเองหรือผู้เล่นคนอื่นอย่างพอดี จะทำให้เกิดความกังวล ขณะบรรเลง

4.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกจากการจัดสื่อการสอนและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ แล้ว บัณฑิตท่านหนึ่งได้เสนอแนะในประเด็นสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษา โดยได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสการแข่งขันของสังคมในหมู่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาถูกใช้เป็นเครื่องมือ วัดระดับของนักศึกษา เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของนักศึกษาตามทักษะฝีมือ ทำให้นักศึกษาบางคน เกิดความกดดันและพยายามในการบรรเลงเกินปกติ คีตปฏิภาณที่เกิดขึ้นจึงไม่เป็นธรรมชาติ และเกิด ปัญหาต่อความสุขในการเล่นดนตรีของนักศึกษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์บัณฑิตหรือนักศึกษาท่านอื่น พบว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในกลุ่มคนส่วนหนึ่ง ซึ่งมีปัจจัยหลายด้าน ทั้งการเป็นตัวอย่างของ อาจารย์ผู้สอนบางท่าน อิทธิพลจากสังคมรุ่นพี่ การแข่งขันทางวิชาชีพหลังจบการศึกษา และวุฒิภาวะ และลักษณะนิสัยส่วนตัวของนักศึกษาเอง

5. สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการวัดผลประเมินผล

การวิเคราะห์สภาพการวัดผลประเมินผลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตชั้นเรียน สามารถ สรุปลักษณะของวิธีการวัดประเมินที่ใช้โดยทั่วไปได้ทั้งหมด 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรม 2) การทดสอบ และ 3) การสอบถาม โดยในการวัดผลประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการ เรียนการสอนด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดวิธีการประเมินที่มีลักษณะสำคัญ และมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่าง

กัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอสภาพการวัดผลประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนทั้งสามด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปปฏิภาณ

5.1 การประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน

สภาพการประเมินส่วนใหญ่มุ่งเน้นการประเมินตามสาระที่จัดการเรียนการสอน โดยเน้นความครบถ้วนและความถูกต้องของเนื้อหาสาระดนตรีและทักษะดนตรี โดยทั่วไปใช้วิธีการทดสอบโดยแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ ทั้งนี้ผู้สอนคอยประเมินสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด ประกอบกับการสอบถามความเข้าใจของนักศึกษา

5.2 การประเมินการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน

สภาพการประเมินส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวัดความเข้าใจ และการแสดงออกให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงฐานความรู้ได้ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความเห็นว่า การทดสอบและการสอบถามเป็นวิธีการวัดประเมินหลักที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาสามารถถ่ายทอดความเข้าใจผ่านทักษะด้านต่าง ๆ ได้หรือไม่ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้วิธีการทดสอบโดยให้นักศึกษำบันทึกโน้ตศิลปปฏิภาณที่ตนเองแต่งขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระต่าง ๆ จนสามารถนำมาใช้ได้

5.3 การประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปปฏิภาณ

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการประเมินการสร้างสรรคศิลปปฏิภาณเป็นการประเมินที่ยากและมีข้อจำกัดหลายด้าน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนมีการประเมินว่านักศึกษาได้นำเนื้อหาสาระมาใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปปฏิภาณตามที่ได้จัดการสอนไปครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้จะประเมินคุณภาพของการสร้างสรรค์ศิลปปฏิภาณว่ามีลักษณะสอดคล้องกับประเพณีนิยมตามรูปแบบของเพลงที่บรรเลงหรือ ทั้งนี้การประเมินการสร้างสรรคไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างสรรคสิ่งใหม่

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะศิลปปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลักษณะบุลล์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารประเภทตำราเรียน โดยพิจารณาร่วมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมระหว่างความคิดเห็นด้านแนวทาง

และสภาพที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้นำเสนอการรายงานผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านในช่วงต้น และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในช่วงท้าย

1. ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน

การกำหนดวัตถุประสงค์	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3	3	3
2. การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน	3	3	3
3. การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม	3	3	3

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นตรงกันว่าควรกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอน ศิลปิน และบัณฑิตส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตเพียง 4 ปี ไม่เพียงพอที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีมาตรฐานทักษะในระดับสูง เนื่องจากการพัฒนาทักษะต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะฝึกหัดนักศึกษา สังเกตได้จากหลักสูตรของวิชาชีพอื่นที่จำเป็นต้องผลิตบัณฑิตที่มีทักษะระดับสูงก่อนการปฏิบัติงานจริง เช่น แพทย์ และครู ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี อย่างไรก็ตามในการศึกษาด้านดนตรีโดยเฉพาะในระดับสูง นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์ของตนเอง อีกทั้งการจัดการศึกษาด้านดนตรีมีต้นทุนในการจัดการศึกษาสูง การจัดการเรียนการสอนจึงควรมุ่งไปที่การพัฒนาพื้นฐานความเข้าใจในระดับที่นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ และทักษะไปพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเองหลังจากจบการศึกษา

สอดคล้องกับข้อมูลที่อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้เน้นย้ำว่าการที่นักศึกษาจะสามารถต่อยอดและพัฒนาตนเองหลังจบการศึกษาได้ นักศึกษาจะต้องเข้าใจว่าสิ่งที่เรารู้ยังมีจุดประสงค์เพื่ออะไร เข้าใจเป้าประสงค์และสามารถหาจุดบกพร่องของตนเองเพื่อปรับปรุงแก้ไขโดยไม่ต้องรออาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ป้อนแนวทางการพัฒนาให้ตลอดเวลา

2. ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส และบัณฑิตที่จบการศึกษาด้านดนตรีแจ๊ส ทั้งนี้ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนมีเพียงตำราเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง นอกจากนั้นเป็นเอกสารที่แสดงถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นประเด็นสำคัญของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดเนื้อหาสาระตามกรอบแนวคิดในการศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) เนื้อหาสาระดนตรี 2) ทักษะดนตรี 3) ทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และ 5) สภาพที่ส่งเสริมคืตปฏิภาณ ซึ่งสามารถแสดงตารางรายงานผลความถี่ของความคิดเห็นที่มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด และนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรายละเอียดแต่ละหัวข้อตามตารางดังต่อไปนี้ ทั้งนี้กรณีที่เครื่องมือวิจัยไม่ได้เก็บข้อมูลในรายละเอียดหัวข้อใด จะแสดงเครื่องหมายติดลบ (-)

2.1 เนื้อหาสาระดนตรี

แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรี พิจารณาตามกรอบแนวคิดทั้ง 6 ด้าน รวมทั้งข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) จังหวะ 2) ทำนอง 3) เสียงประสาน 4) คีตลักษณ์ 5) บทเพลง 6) เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรี

เนื้อหาสาระ	การวิเคราะห์ ตำรา (N=1)	อาจารย์ ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. จังหวะ				
1.1 จังหวะสวิง	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทำนอง				
2.1 บันไดเสียง	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) บันไดเสียงและโน้ตบลูส์	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.2 การแปรบันไดเสียง	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) การตัดแปลงบันไดเสียงบลูส์	0	-	-	-
2) การผสมบันไดเสียงบลูส์	1	-	-	-
3) การเพิ่มโน้ตในบันไดเสียง	1	-	-	-
2.3 การแปรโมทีฟทำนอง	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3. เสียงประสาน				
3.1 ทางเดินคอร์ด	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) ทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐาน	0	0	1 (1)	1 (1)
2) ทางเดินคอร์ดบลูส์ประเพณีนิยม	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3) ทางเดินคอร์ดบลูส์แบบปีบ็อพ	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4) ทางเดินคอร์ดบลูส์แบบไมเนอร์	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
5) ทางเดินคอร์ดบลูส์ที่มีท่อนเชื่อม	0	0	0	0
6) ทางเดินคอร์ดบลูส์ที่มีการยึดคีย์ลักษณะ	0	0	0	0
3.2 ทริยโทน	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3.3 ทางเดินเบส	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3.4 การแปรทางเดินคอร์ด	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
1) การแทนตามโน้ตทริยโทน	1	-	-	-
2) การเพิ่มคอร์ดผ่าน	1	-	-	-
3) การใช้คอร์ดยึด	1	-	-	-
4) การแทนทางเดินคอร์ด ii V	1	-	-	-
5) การเปลี่ยนกุญแจเสียง	0	-	-	-
6) การพลิกกลับคอร์ด	0	-	-	-

7) การแทนคอร์ดตามลำดับมินิซท์	0	-	-	-
8) การละศูนย์กลางกัญแจเสียง	0	-	-	-
4. คีตลักษณ์	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4.1 โครงสร้าง 3 ประโยค	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4.2 ท่อนในบทเพลง	0	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
5. บทเพลง	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6.1 คีตปฏิภาณแบบเรียงเรียงแปร	0	2 (1,2)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6.2 คีตปฏิภาณแบบตามหลัก	1	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
6.3 คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ	0	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

2.1.1 ด้านจังหวะ

1) จังหวะสวิง จากการวิเคราะห์ตำราเรียน และการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า จังหวะสวิงเป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นลักษณะของดนตรีแจ๊ส ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียน การสอนที่มีการสอนโดยเน้นเป็นสาระสำคัญ

2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านการควบคุมลักษณะของเสียง (Articulation) จังหวะ อาจารย์ผู้สอน ศิลปิน และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาระสำคัญที่ เป็นการแสดงออกถึงสำเนียงภาษาแจ๊สในการบรรเลงคีตปฏิภาณ ซึ่งจำเป็นต้องจัดการสอนเพื่อให้ นักศึกษาซึมซับ จนสามารถบรรเลงออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านชีพจรจังหวะ อาจารย์ผู้สอนและศิลปินส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าในการบรรเลงคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส นักศึกษาต้องมีความเข้าใจในชีพ จจรจังหวะที่มีลักษณะเฉพาะของดนตรีแจ๊ส

4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านความยาวโน้ตและการหยุด อาจารย์ผู้สอนท่าน หนึ่งได้กล่าวเสริมว่าสาระดังกล่าวแม้จะเป็นสาระโดยทั่วไป แต่ในการจัดการสอนควรให้ความสำคัญ ในสาระดังกล่าว เพื่อให้ นักศึกษาสามารถบรรเลงทำนอง และคอร์ดที่มีความยาวหรือการหยุดได้อย่าง ถูกต้อง ซึ่งจะ ทำให้การบรรเลงคีตปฏิภาณมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.1.2 ด้านทำนอง

1) บันไดเสียง จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าบันไดเสียงเป็น สาระสำคัญในการจัดการสอน สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามมี ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรสอนบันไดเสียงเมเจอร์ ไมเนอร์ และโมด

2) การแปรบันไดเสียง จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการแปรบันไดเสียงเป็นสาระสำคัญที่ควรจัดการสอน โดยได้เสนอแนะสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมุ่งเน้นวิธีการแปรบันไดเสียงและเพิ่มโน้ตในบันไดเสียงเพื่อสามารถนำไปใช้สร้างโมทีฟทำนองที่มีสำเนียงภาษาแบบแจ๊ส

3) ด้านการแปรโมทีฟทำนอง จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการแปรโมทีฟทำนองเป็นสาระสำคัญที่ควรจัดการสอน โดยเสนอว่าควรเน้นสอนการแปรบันไดเสียงในลักษณะสำเนียงภาษาแบบแจ๊สและบลูส์

4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าควรสอนพื้นฐานของการเล่นอาเพจจิโอ โน้ตในคอร์ดและเทนชัน โดยเน้นการนำมาใช้ในการบรรเลงคีตปฏิบัติให้เหมาะสมกับทางเดินคอร์ด ร่วมกับสาระด้านบันไดเสียง

2.1.3 ด้านเสียงประสาน

1) ทางเดินคอร์ด จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกัน โดยเสนอว่าควรจัดการสอนสาระทางเดินคอร์ดบลูส์ประเพณีนิยม บลูส์ปีบ็อพ และบลูส์แบบไมเนอร์ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีการสอนครอบคลุมสาระดังกล่าว อย่างไรก็ตามหนึ่งในศิลปินให้ความเห็นว่าควรจัดการสอนทางเดินคอร์ดบลูส์แบบพื้นฐาน แม้จะเป็นบทเพลงที่ไม่ได้มีลักษณะสำคัญของสำเนียงภาษาแจ๊สแต่ก็เป็นทางเดินคอร์ดพื้นฐานที่พัฒนามาเป็นบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในบัณฑิตที่เห็นว่าควรจัดการสอนสาระดังกล่าว เนื่องจากนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อนอาจไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทางเดินคอร์ดทั้งสองรูปแบบได้ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์นักศึกษาส่วนใหญ่ พบว่ามีประสบการณ์ในการเรียนรู้ทางเดินคอร์ดบลูส์พื้นฐานมาก่อนโดยเฉพาะนักศึกษาเครื่องเอกกีตาร์ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงควรสอนทางเดินคอร์ดบลูส์แบบพื้นฐานในลักษณะการสอดแทรกสำหรับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนมาก่อน ซึ่งไม่จำเป็นต้องระบุเป็นสาระสำคัญเนื่องจากสาระสำคัญที่มีอยู่มาก และนักศึกษาส่วนมากมักเคยเรียนรู้มาแล้ว นอกจากนี้ในทางเดินคอร์ดบลูส์ที่มีท่อนเชื่อมและบลูส์ที่มีการยึดคีตปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าทางเดินคอร์ดบลูส์ดังกล่าวมีสาระสำคัญในการสอนซ้ำซ้อนกับเพลงประเภทอื่น ๆ ในหลักสูตร ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องจัดการสอน เพราะสาระสำคัญที่เป็นแก่นของบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์มีการสอนครบถ้วนตามทางเดินคอร์ดผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแล้ว

2) ทริโยทอนและทางเดินเบส จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าควรสอนสาระดังกล่าว สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่ส่งผลให้นักศึกษามีความชำนาญในการฟังและจดจำทางเดินคอร์ดในเพลง รวมทั้งสามารถนำมาใช้ในการแปรทางเดินคอร์ดและทำนองที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

3) การแปรทางเดินคอร์ด จากตารางผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาระสำคัญในการสอน เนื่องจากพัฒนาการของทางเดินคอร์ดในบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณ์บลูส์ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดจากการแปรทางเดินคอร์ดเพื่อให้เกิดสีสันทัน และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันตามแต่ละบทเพลง ดังนั้นการสอนสาระการแปรทางเดินคอร์ดควรนำสาระที่ผู้เรียนเรียนรู้ในทางเดินคอร์ดของแต่ละบทเพลงมาจัดกลุ่มและวิเคราะห์ศึกษาในรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงลักษณะสำคัญ และสามารถนำไปใช้สำหรับการแปรทางเดินคอร์ดในการบรรเลงคีตปฏิภาณ

4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อาจารย์ผู้สอน ศิลปิน และบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าควรมุ่งเน้นให้นักศึกษามีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับเสียงประสานที่รองรับอยู่ เนื่องจากการนำองค์ประกอบดนตรีมาใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณนักศึกษาจะต้องมีความชำนาญในการฟังลักษณะสำคัญของเสียงที่เกิดจากโน้ตในคอร์ด และโน้ตเทนชั่น เพื่อสามารถจัดเรียงและเลือกสรรทำนองที่ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับทางเดินคอร์ดที่รองรับ รวมทั้งเกิดสีสันทัน และความน่าสนใจ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าควรเน้นรายละเอียดของสาระที่เป็นพื้นฐานด้านเสียงประสาน เพื่อเป็นองค์ประกอบดนตรีพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้สาระที่ซับซ้อนขึ้นต่อไป ได้แก่ ชั้นคู่ทริยแอด และคอร์ดทบเจ็ด

2.1.4 ด้านคีตลักษณ์

จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าคีตลักษณ์เป็นสาระที่ควรจัดการสอน สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มุ่งเน้นว่าเป็นสาระสำคัญ เนื่องจากเป็นสาระที่สามารถสอดแทรกในการสอนร่วมกับการสอนทางเดินคอร์ด

2.1.5 ด้านบทเพลง

จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์พบว่าบทเพลงเป็นสาระสำคัญที่ควรจัดการสอน โดยในกรณีที่ศิลปินท่านหนึ่งเห็นว่าสามารถสอนบทเพลงโดยแบ่งยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ เพื่อจะได้เชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับยุคสมัยต่าง ๆ อย่างไรก็ตามจากความเห็นของอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ และจากการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนก็พบว่าควรจัดการสอนแยกตามทางเดินคอร์ด เนื่องจากสามารถเรียงลำดับเนื้อหาตามความซับซ้อนของทางเดินคอร์ดและองค์ประกอบดนตรีที่ใช้ร่วมกับทางเดินคอร์ด เพื่อให้การจัดการสอนในภาพรวมมีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระต่าง ๆ

2.1.6 ด้านเทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ

จากตารางผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรสอนสาระให้ครบตามที่ผู้วิจัยเสนอ อย่างไรก็ตามในด้านคีตปฏิภาณแบบเรียบเรียงแปร อาจารย์ท่านหนึ่งก็เห็นว่าป็นวิธีการที่ล้ำสมัย อีกทั้งในสภาพการจัดการเรียนการสอนมักไม่ได้จัดการสอน แต่อาจารย์ศิลปินส่วน

ใหญ่ก็เห็นว่าเป็นสาระพื้นฐานที่ทำให้สามารถบรรเลงคีตปฏิภาณได้ง่าย ๆ ทั้งนี้จากข้อมูลทั้งหมดสรุปได้ว่าควรสอนเทคนิคดังกล่าว แต่ไม่ควรมุ่งเน้นเป็นพิเศษโดยเน้นเพียงให้นักศึกษานำไปใช้ได้ ในเบื้องต้น เนื่องจากการเรียบเรียงแปรนับเป็นการลอกเลียนแบบ และแปรจากทำนองหลักที่มีอยู่ ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการเชื่อมโยงระหว่างทักษะการฟัง การจดจำ การสร้างสรรค์ ไปสู่การบรรเลงในเวลาเดียวกัน

2.1.7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งให้ความเห็นว่าการกำหนดเนื้อหาสาระดนตรีในด้าน จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน ควรแบ่งระดับของสาระตามระดับของการจัดการสอน ได้แก่ 1) องค์ประกอบดนตรีพื้นฐาน หมายถึงสาระที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้องค์ประกอบดนตรีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และ 2) องค์ประกอบที่เป็นลักษณะของสำเนียงภาษาแจ๊สและบลูส์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนระหว่างเนื้อหาสาระดนตรีทั่วไป และเนื้อหาสาระที่ใช้สำหรับดนตรีแจ๊ส โดยเฉพาะ

2.2 ทักษะดนตรี

แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรี พิจารณาตามกรอบแนวคิด 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะดนตรีหลัก และ 2) ทักษะดนตรีรอง โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรี

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. ทักษะดนตรีหลัก	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทักษะดนตรีรอง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.1 ทักษะการฟัง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.2 ทักษะการร้อง	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.3 ทักษะการอ่านโน้ต	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2.4 ทักษะการเขียนโน้ต	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

2.2.1 ทักษะดนตรีหลัก

จากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรมุ่งเน้นทักษะความชำนาญในการบรรเลงองค์ประกอบดนตรีด้วยเครื่องมือเอก นอกจากนี้ศิลปินท่านหนึ่งได้เน้นย้ำว่ามีเทคนิคในการเล่นสำเนียงภาษาแบบแจ๊สและบลูส์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญ

เช่น การดันสายกีตาร์แบบบลูส์ การเล่นเสียงต่อเนื่อง (Legato) แบบสวิง การเล่นแบบผ่อนคลาย (Laid-Back) เป็นต้น

2.2.2 ทักษะดนตรี

1) ทักษะการฟัง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการสอน โดยมุ่งเน้นประสบการณ์การฟังองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ การฟังเพื่อจดจำ เลียนแบบ วิเคราะห์ แยกแยะลักษณะสำคัญของเสียง

2) ทักษะการร้อง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการสอน โดยมุ่งเน้นความชำนาญในการถ่ายทอดแนวคิดของเสียงที่มีอยู่ อย่างถูกต้องทั้งจังหวะและระดับเสียง

3) ทักษะการเล่นเปียโน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการสอน โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้สาระดนตรีต่าง ๆ เพื่อให้ นักศึกษามีมุมมองด้านสาระดนตรีที่กว้างขวางและหลากหลาย นำไปสู่ความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้ได้ดีขึ้น

4) ทักษะการอ่านและเขียนโน้ต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการสอน อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งเน้นเป็นสาระสำคัญที่ต้องมีความชำนาญมาก แต่เน้นทักษะในระดับพื้นฐานที่ช่วยในการเรียนรู้ และสื่อสาระดนตรีได้ดีขึ้น

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หนึ่งในอาจารย์ผู้สอน และบัณฑิต ได้เสนอแนะว่าควรมีการสอนทักษะเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion) เนื่องจากความเข้าใจในเรื่องจังหวะโดยเฉพาะที่เป็นสำเนียงภาษาแบบแจ๊สมักเกิดปัญหาในการสอนตามสภาพจริง การเล่นเครื่องเคาะจังหวะจะช่วยจำกัดตัวแปรในการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาไม่ต้องกังวลกับทำนอง และเสียงประสาน ส่งผลให้สามารถเรียนรู้ ซึบซับจังหวะได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งเน้นเป็นสาระสำคัญ แต่สามารถสอดแทรกสำหรับนักศึกษาที่มีข้อถ้อยด้านจังหวะได้

ทั้งนี้ในภาพรวมของสาระด้านทักษะร้องทั้งหมดต้องมุ่งเน้นการสนับสนุน และเชื่อมโยงการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้เน้นย้ำว่า “สมอง ตา หู และก็ร่างกายมันน่าจะมီးอะไรที่มันเชื่อมต่อกัน ซึ่งแจ่งว่าในหัวหรือสมองเรา คิดอะไร แล้วมือที่ปฏิบัติ มันสามารถปฏิบัติได้ไหม อีกอันนึงคือตา หมายถึงการอ่านโน้ตเนี่ย มันสามารถปฏิบัติได้ไหม หูที่ได้ยินแบบนี้ เคยได้ยินแบบนี้ แล้วมือมันปฏิบัติได้ไหม ถ้าทุกส่วนที่ผมบอก ทั้งสมอง ตา หู และก็มีอัมมันโพล์วกันทุกอย่าง มันก็เป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์ ซึ่งถ้ามันขาดไปอย่างใดอย่างนึง อาจจินตนาการไม่เห็นภาพบางอย่างที่คนอ่านโน้ตเห็นภาพ” ซึ่งอาจารย์เน้นย้ำว่าควรพัฒนาพื้นฐานของแต่ละทักษะก่อน แล้วจึงนำไปต่อยอดให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างสิ้นไหลเป็นธรรมชาติ

2.3 ทักษะและกระบวนการรับรู้

แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะการจดจำ และ 2) ทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. ทักษะการจดจำ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ทักษะการแก้ปัญหา	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาระสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ โดยแสดงความเห็นต่อสาระย่อยตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยเสนอ และแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า

- 1) ทักษะการจดจำ ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าควรสอนให้นักศึกษามีทักษะในการจดจำโดยวางโครงสร้างของการจดจำ จัดระเบียบ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เก่า
- 2) ทักษะการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่ามีสำคัญต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากบรรลุผลสัมฤทธิ์เป็นการแก้ปัญหา และปรับเปลี่ยนการบรรลุผลให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในขณะแสดง ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจึงมีความสำคัญที่ผู้สอนจะต้องสอดแทรกในการสอนเนื้อหาสาระอื่น ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้ในการฝึกฝน นักศึกษาจำเป็นต้องใช้ทักษะแก้ปัญหาในการหาวิธีแก้ปัญหาและค้นหาหนทาง การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง
- 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่านอกจากทักษะและกระบวนการรับรู้ดังกล่าวมา การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงฐานความรู้ต้องอาศัยทักษะการคิด โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์เป็นทักษะสำคัญในการวิเคราะห์แยกแยะสาระสำคัญในการเรียนรู้ นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการวางโครงสร้างการจดจำ และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษาไทยส่วนหนึ่งไม่ค่อยมีความเข้าใจในตนเองและวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำ โดยทักษะการคิดวิเคราะห์จะทำให้นักศึกษาเริ่มตั้งคำถาม และหาคำตอบจนนำไปสู่ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ที่มีการสอดแทรกทักษะการคิดวิเคราะห์ แต่อย่างไรก็ตามในการสอนจริงยังไม่ได้มุ่งเน้นมากนัก

2.4 ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความคล่องแคล่ว 2) ความยืดหยุ่น 3) ความละเอียดลออ 4) ความเป็นต้นแบบ และ 5) ความคิดนอกกรอบ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.15 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. ความคล่องแคล่ว	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. ความยืดหยุ่น	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3. ความละเอียดลออ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4. ความเป็นต้นแบบ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
5. ความคิดนอกกรอบ	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรจัดลำดับการสอนสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ โดยในช่วงต้นควรมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้สามารถแปรศัพทบัญญัติอย่างคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น และละเอียดลออ โดยยังอยู่ในกรอบของประเพณีนิยมของแจ๊ส เมื่อนักศึกษามีความชำนาญเพียงพอ จึงมุ่งเน้นให้นักศึกษาค้นหาแนวทางความเป็นต้นแบบ และเอกลักษณ์ในการบรรเลงศัพทบัญญัติของตนเอง ในท้ายที่สุดจึงเน้นให้นักศึกษารังสรรค์ศัพทบัญญัติที่มีความแปลกใหม่ อยู่เหนือกรอบประเพณีนิยมที่มีอยู่ ทั้งนี้การลำดับความเป็นต้นแบบและความคิดนอกกรอบในขั้นท้ายเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจกรอบประเพณีนิยมดีพอ จนสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่แปลกใหม่แต่ยังเชื่อมโยงมาสู่ฐานเดิมได้ ทำให้ผู้ฟังศัพทบัญญัติยังสามารถเข้าใจสิ่งที่แปลกใหม่ได้

2.5 สภาวะที่ส่งเสริมศัพทบัญญัติ

แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมศัพทบัญญัติ พิจารณาตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) สภาวะลื่นไหล (Flow States) 2) การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition) 3) การเสี่ยง (Risk Taking) 4) สนุทริยภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.16 รายงานความถี่ของความคิดเห็นด้านแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมจิตปัญญา

เนื้อหาสาระ	อาจารย์ผู้สอน (N=3)	ศิลปิน (N=3)	บัณฑิต (N=3)
1. สภาวะสิ้นไหล	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
2. การรู้อย่างฉับพลัน	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
3. การเสียด	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)
4. สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)	3 (1,2,3)

แม้ในสภาพการจัดการเรียนการสอนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะลงความเห็นว่าเป็นสาระที่จัดการสอนได้ยาก แต่ในด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากตารางผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นตรงกันว่าเป็นสาระที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้จิตปัญญาที่มีความสมบูรณ์ จากสาระที่ผู้วิจัยเสนอทั้ง 4 ด้าน ผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านมีข้อเน้นย้ำที่แตกต่างกันในรายละเอียด แต่ก็มีความสอดคล้องในสาระสำคัญที่ว่าสภาวะที่ส่งเสริมจิตปัญญาแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งแม้การเรียนการสอนไม่สามารถมุ่งสอนได้โดยตรง แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเกิดสภาวะได้จากประสบการณ์ตรงจากกิจกรรม และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมในชีวิตจริงนอกห้องเรียน ทั้งนี้ในรายละเอียดของสาระย่อยด้านสภาวะที่ส่งเสริมจิตปัญญาสามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลได้ดังนี้

1) สภาวะคล่อง เป็นสภาวะปิติที่เกิดขึ้นขณะบรรเลงจิตปัญญา โดยมีลักษณะในการคิดสร้างสรรค์ที่สิ้นไหลและเชื่อมโยงข้อมูลจากความรู้ ทักษะ และประสบการณ์

2) การรู้อย่างฉับพลัน หมายถึงความรู้สึกในการบรรเลงจิตปัญญาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นฉับพลันทันที เป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องพยายามบังคับควบคุม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ความชำนาญในการฝึกฝนซ้ำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าสภาวะดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการบรรเลงจิตปัญญาที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที

3) การเสียด หมายถึงการเสียดสร้างสรรค์ทันทีจากมวลรวมของประสบการณ์และความชำนาญโดยไม่คำนึงถึงแผนการที่เตรียมไว้ ซึ่งเป็นการเสียดลองผิดลองถูกโดยไม่กลัวต่อความผิด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำว่าเป็นสภาวะสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ในการสร้างสรรค์จิตปัญญาที่มีประสิทธิภาพ

4) สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการฟัง และเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสื่อสารผ่านการจัดเรียงเรื่องราวของจิตปัญญา

2.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากปัญหาสำคัญในสภาพการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษา มักขาดความเข้าใจ และรู้จักตนเอง ขาดความตระหนักในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นถึงปัญหาดังกล่าว และได้เสนอแนะให้การจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง และมีความใฝ่รู้ รักในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ในงานวิจัยนี้จะมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นการสอนทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊ส แต่ความเข้าใจและความใฝ่รู้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ในระดับสูง กล่าวคือในการเรียนรู้เพื่อสร้างฐานความรู้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้และวิธีการ รวมทั้งจัดกิจกรรมให้นักศึกษาฝึกฝนปะเพาะฐานความรู้ต่าง ๆ ได้โดยตรง แต่ในการกระตุ้นให้นักศึกษาสร้างสรรค์นั้น ผู้เรียนคือผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการแสวงหาความรู้และแนวทางปฏิบัติ โดยยึดจุดมุ่งหมายของตนเองเป็นที่ตั้ง ดังนั้นความเข้าใจตนเองและความใฝ่รู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ และเรียนรู้ปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องควรตระหนัก และให้ความสำคัญกับสาระดังกล่าวในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้ศิลปินท่านหนึ่งได้เสนอแนะในประเด็นสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับ การบรรเลงศตปัญญาที่เป็นกิจกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งผู้บรรเลงต้องอาศัยความเข้าใจในสีทึ และหน้าที่ รู้จักกาลเทศะและความเหมาะสมในการบรรเลงทั้งของตนเองและผู้ร่วมวง นอกจากนี้จะทำให้ศตปัญญา มีความเหมาะสมกับบริบทแล้ว นักศึกษาผู้มีความเคารพในสีทึและหน้าที่ในการ บรรเลงจะได้รับการเคารพในการบรรเลงร่วมกันเช่นกัน นำไปสู่การยอมรับในระดับวิชาชีพ และการ ใช้ชีวิตในสังคม

3. ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์ โดยพิจารณา ตามกรอบแนวคิดด้านวิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาดนตรีแจ๊สทั้ง 7 วิธีการ ได้แก่ 1) การฟัง 2) การ ลอกเลียนแบบ 3) การฝึกฝน 4) การถอดเสียง 5) การวิเคราะห์ 6) การบรรเลง และ 7) การบรรเลง ศตปัญญาณกลุ่ม โดยวิเคราะห์ตามการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระทั้ง 5 ด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็น ตารางรายงานผลข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.17 แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคนตรีแจ๊ส

(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง ศิลปิน, 3 หมายถึง บัณฑิต)

วิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคนตรีแจ๊ส	เนื้อหาสาระดนตรี	ทักษะคนตรี	ทักษะและกระบวนการรับรู้	ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	สถานะที่ส่งเสริมศตปัญญา
1. การฟัง	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-	-
2. การลอกเลียนแบบ	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2	-
3. การฝึกฝน	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-
4. การถอดเสียง	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-
5. การวิเคราะห์	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-
6. การบรรเลง	-	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3
7. การบรรเลงศตปัญญาคนตรีกลุ่ม	-	-	2	1,2,3	1,2,3

ความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ส่วนมากมีลักษณะคล้ายสภาพการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้น กล่าวคือสามารถพิจารณาในสองประเด็น ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการสอนที่มีลักษณะการสร้างและเชื่อมโยงความรู้ ได้แก่ การสอนเนื้อหาสาระดนตรี ทักษะคนตรี และทักษะและกระบวนการรับรู้ ใช้วิธีการพัฒนาคล้ายกันคือ การฟัง การลอกเลียนแบบ การฝึกฝน การถอดเสียง การวิเคราะห์ และการบรรเลง 2) กิจกรรมการสอนที่มีลักษณะการกระตุ้นการประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศตปัญญา ได้แก่ การสอนเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ใช้วิธีการพัฒนาคือ การลอกเลียนแบบ การฝึกฝน การถอดเสียง การวิเคราะห์ การบรรเลง และการบรรเลงศตปัญญาคนตรีกลุ่ม

รายละเอียดของแนวทางการจัดกิจกรรมนอกเหนือจากวิธีการพัฒนาทักษะศตปัญญาคนตรีแจ๊สตามกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถสรุปวิธีการจัดกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอเพิ่มเติมจากสภาพการจัดกิจกรรมเป็น 7 วิธีการ ได้แก่ 1) การสาธิต 2) การบรรยาย 3) การอภิปราย 4) การสืบสวนสอบสวน (Inquiry) 5) การสอนแบบอุปนัย 6) การปฏิบัติ และ 7) การปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีจุดมุ่งเน้นที่แตกต่างกันตามการสอนเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.18 แนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการจัดกิจกรรมการสอน

(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง ศิลปิน, 3 หมายถึง บัณฑิต)

วิธีการจัดกิจกรรม	เนื้อหาสาระดนตรี	ทักษะดนตรี	ทักษะและกระบวนการรับรู้	ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	สถานะที่ส่งเสริมจิตปัญญา
1. การสาธิต	1,2,3	1,2,3	1,2	1,2,3	-
2. การบรรยาย	1,2,3	1,2,3	-	-	-
3. การอภิปราย	1,2,3	1,3	1,3	1,3	-
4. การสืบสวนสอบสวน	-	-	1,2,3	-	-
5. การสอนแบบอุปนัย	2,3	-	1,3	-	-
6. การปฏิบัติ	1,2,3	1,2,3	1	1,2,3	1,2,3
7. การปฏิบัติในสถานการณ์จริง	-	-	1,2,3	1,2,3	1,2,3

จากตารางแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการจัดกิจกรรมการสอนมีลักษณะคล้ายกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำถึงวิธีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเกิดสถานะที่ส่งเสริมจิตปัญญาอย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาในรายละเอียดตามการสื่อสารสาระด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรี 2) กิจกรรมการสอนทักษะดนตรี 3) กิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) กิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ 5) กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสถานะที่ส่งเสริมจิตปัญญา 6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกจากนี้สามารถสรุปสาระสำคัญจากการสัมภาษณ์ในด้าน 7) หลักการทั่วไปในการจัดกิจกรรม โดยนำเสนอในตอนท้าย

3.1 กิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรี

การเรียนรู้เนื้อหาสาระดนตรีควรจัดการสอนควบคู่กับการสอนทักษะดนตรีเสมอ โดยเริ่มต้นจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ทั้งการฟัง การดู การสัมผัส และการสัมผัส แล้ววิเคราะห์ลักษณะสำคัญของสาระที่กำลังเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสาธิตและชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นถึงลักษณะสำคัญของสาระ ทั้งด้วยการใช้สื่อ การอธิบายบรรยายยกตัวอย่าง และการร่วมอภิปราย ซึ่งสามารถ นอกจากนี้ควรเน้นให้ผู้เรียนเลียนแบบ นำไปฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ โดยเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยวิธีการอุปนัย กล่าวคือการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส แล้วจึงวิเคราะห์ลักษณะสำคัญ เพื่อสรุปเทียบเคียงเป็นหลักการหรือทฤษฎี ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพการจัดการเรียนการสอน ที่นักศึกษาการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีเป็นจุดเริ่มต้นทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติในการเรียนรู้

3.2 กิจกรรมการสอนทักษะดนตรี

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจัดกิจกรรมควบคู่กับการสอนเนื้อหาสาระดนตรี โดยมีหลักการทั่วไปคล้ายกันคือเน้นให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้จากการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การฝึกฝน และการปฏิบัติ โดยอาจารย์ผู้สอนคอยชี้แนะ สาธิต แต่ก็มีข้อเสนอเน้นย้ำว่าการสอนทักษะควรใช้การมอบหมายแบบฝึกหัดที่มีความหลากหลายในการฝึก โดยเน้นให้นักศึกษาควบคุมการปฏิบัติทักษะจากช้าไปสู่เร็ว และง่ายไปสู่ซับซ้อน ซึ่งอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้เสนอว่าการสอนทักษะดนตรีไม่ควรแยกทักษะดนตรีคลาสสิกกับดนตรีแจ๊สออกจากกัน ควรใช้พื้นฐานของทักษะดนตรีคลาสสิก เพียงแต่เน้นการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับดนตรีแจ๊ส

3.3 กิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้

ควรจัดกิจกรรมสอดแทรกร่วมกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ โดยอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งอธิบายว่าการสร้างและการเชื่อมโยงฐานความรู้นั้นไม่สามารถแยกกันได้อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการในการเรียนรู้สาระใดสาระหนึ่ง แม้จะเป็นสาระที่นักศึกษาไม่เคยเรียน แต่ก็จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงกับความรู้ที่มี เพื่อสามารถจดจำและเข้าใจได้ง่าย กิจกรรมส่วนใหญ่ควรมุ่งเน้นหลักการสำคัญคือ

1) ใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการสังเกต วิเคราะห์ ฝึกฝน และนำความรู้ทักษะที่ได้เรียนรู้มาทดลองใช้ในชีวิตจริง โดยผู้สอนต้องส่งเสริมให้นักศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเอง มิใช่เพียงรอผู้สอนเป็นผู้บอสาระและมอบหมายแบบฝึกหัด

2) กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องกระตุ้นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้และทักษะแต่ละด้านให้ครบถ้วน ทั้งทักษะการฟัง การร้อง การอ่าน การบรรเลง และการคิด โดยใช้เนื้อหาสาระดนตรีเป็นสื่อในการเรียนรู้และกระตุ้นความเชื่อมโยงให้เกิดความชำนาญ ทั้งนี้ผู้สอนต้องคอยชี้แนะ และสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด

3) นอกจากกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนจัดให้อย่างสม่ำเสมอแล้ว การให้เวลานักศึกษาในการทบทวนเพื่อเชื่อมโยงและตกผลึกความรู้และทักษะ ก็เป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึง โดยหนึ่งในอาจารย์ผู้สอนได้เสนอแนะว่าการเรียนการสอนภายในหนึ่งภาคการศึกษาสำหรับรายวิชาหนึ่ง การสอนเนื้อหาสาระควรเสร็จสิ้นในช่วงหลังจากสอบปลายภาคไม่เกิน 2-3 สัปดาห์ เพื่อใช้เวลาที่เหลือในการทบทวนความชำนาญในสาระที่เรียนไป ทั้งนี้จากข้อมูลด้านสภาพการสอน ด้วยพื้นฐานของนักศึกษาแรกเข้าศึกษาที่ไม่มาก และจำนวนเนื้อหาสาระในแต่ละวิชาที่มีมาก ทำให้การเรียนการสอนสาระมักเสร็จสิ้นในช่วงใกล้สอบปลายภาค ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดภาพรวมของหลักสูตร และการคัดเลือกนักศึกษาแรกเข้าให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และควรใช้เวลาปรับพื้นฐานความรู้ของนักศึกษา

3.4 กิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

หลักการทั่วไปของการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ควรเน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ฐานความรู้ในการฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จริง โดยผู้สอนคอยติดตามชี้แนะ และประเมินเพื่อสะท้อนให้นักศึกษาเห็นจุดบกพร่องและเสนอแนะวิธีการปรับปรุง ทั้งนี้จากข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนที่พบว่านักศึกษาบางคนมักไม่กล้าทดลอง และกลัวผิด ซึ่งหนึ่งในบัณฑิตได้แสดงความคิดเห็นว่าการสอนไม่ควรจำกัดกรอบความคิดของผู้เรียน และผู้สอนไม่ควรชี้ถูกชี้ผิดอย่างชัดเจน แต่ควรเน้นเสนอแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนทดลองใช้และประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้ในรายละเอียดของแต่ละสาระย่อย สามารถสรุปแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็นได้ดังนี้

1) ความคล่องแคล่ว ควรเน้นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความคล่องตัวในการบรรเลงองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ ได้อย่างฉับพลัน โดยการฝึกฝนการเล่นสลับระหว่างองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ บนกรอบของจังหวะและเวลาที่กำหนดโดยเครื่องควบคุมจังหวะ ทั้งนี้ต้องกำหนดโจทย์ในการฝึกฝนให้มีความซับซ้อนจากน้อยไปมาก ตัวอย่างเช่น การฝึกฝนการเล่นบันไดเสียงต่อเนื่องโดยเปลี่ยนกุญแจเสียงทุก 8, 4, 2 จังหวะ ตามลำดับ

2) ความยืดหยุ่น ควรเน้นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาแก้ปัญหาในขณะบรรเลงคีตปฏิภาณ และการฝึกฝนการแปรคีตปฏิภาณในหลากหลายลักษณะและวิธีการ ตัวอย่างเช่น การกำหนดโน้ตเริ่มและโน้ตปลายทาง โดยให้ผู้เรียนหาวิธีประพันธ์เรียบเรียงทำนองจากโน้ตเริ่มต้นและโน้ตปลายทางให้ได้หลากหลายรูปแบบ

3) ความละเอียดลออ ควรเน้นกิจกรรมที่นักศึกษาใช้ความละเอียดในการแปรคีตปฏิภาณ ตัวอย่างเช่น ให้นักศึกษำบันทึกโน้ตคีตปฏิภาณที่ประพันธ์ขึ้น โดยใช้เนื้อสาระที่ได้เรียนรู้เป็นวัตถุดิบในการประพันธ์ตกแต่งคีตปฏิภาณ

4) ความเป็นต้นแบบ ควรเน้นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง อย่างไรก็ตามนักศึกษาต้องมีความรู้และข้อมูลอ้างอิงเพียงพอ ตัวอย่างเช่น การลอกเลียนสำเนียงภาษาของศิลปินที่ชื่นชอบหลายท่าน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ตามวิธีการที่ตนเองถนัด

5) ความคิดนอกกรอบ ควรเน้นกิจกรรมที่นักศึกษาทดลองและตั้งคำถามต่อกรอบประเพณีนิยมที่มีอยู่ ทั้งนี้นักศึกษาต้องมีความรู้และความเข้าใจในประเพณีนิยมเดิมเพียงพอ ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ทิวทัศน์ทำนองคีตปฏิภาณของศิลปิน และพัฒนาคีตปฏิภาณขึ้นใหม่ให้มีลักษณะแตกต่างจากเดิม

3.5 กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ

กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณมีหลักการโดยทั่วไปตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอคือ เน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ

และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาหรือเตรียมตัวได้ เน้นให้นักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องเป็นตัวอย่าง คอยติดตาม และให้คำปรึกษาด้วยประสบการณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้น และแนะแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ มีเงื่อนไขสำคัญที่อาจารย์ผู้สอนควรพิจารณา ดังนี้

1) ต้องจัดเตรียมให้นักศึกษามีฐานความรู้และความชำนาญมากเพียงพอ จะทำให้นักศึกษาไม่ต้องกังวลกับการควบคุมการบรรเลง ซึ่งหากนักศึกษายังไม่มีความชำนาญไม่มากพอ อาจใช้วิธีลดระดับความยากของบทเพลง หรือความยากของโจทย์ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ

2) ต้องกระตุ้นให้นักศึกษากล้าเสี่ยง ไม่กลัวเล่นผิด ทั้งนี้สภาพแวดล้อมในกิจกรรมการสอนที่ผ่อนคลายมีผลต่อความกล้าแสดงออกของผู้เรียนอย่างมาก ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนต้องคอยปลุกฝังและสนับสนุนให้นักศึกษากล้าแสดงออกเสมอ

3) ต้องฝึกฝนและบ่มเพาะให้นักศึกษามีวุฒิภาวะและประสบการณ์มากเพียงพอ มีความเข้าใจในธรรมชาติของจิตใจ สามารถปล่อยวางจากความกังวลและความคิด โดยมุ่งสมาธิไปที่การบรรเลงคีตปฏิภาณโดยตอบสนองต่อประสาทสัมผัสในขณะปัจจุบัน

3.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกจากสาระดังกล่าวมา อาจารย์ผู้สอน และหนึ่งในบัณฑิตได้เสนอแนะถึงกิจกรรมการเรียนการสอนสาระด้านความเข้าใจตนเอง ความใฝ่รู้ และการเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาเรียนรู้โดยเทียบเคียงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดี คอยชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ และให้คุณค่ากับการมีทัศนคติที่ดี

3.7 หลักการทั่วไปในการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะด้านหลักการทั่วไปในการจัดกิจกรรมสามารถสรุปได้เป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการจัดกิจกรรม 2) รูปแบบของการจัดกิจกรรม 3) ศักยภาพของอาจารย์ผู้สอน และ 4) ลักษณะของกิจกรรมในรายวิชา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการจัดกิจกรรม อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นสอดคล้องกันว่าในการจัดการสอนช่วงต้นควรจัดกิจกรรมที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้และฝึกฝนตามแนวทาง และแบบแผนที่ผู้สอนกำหนดขึ้นอย่างเคร่งครัดชัดเจน เพื่อสร้างและเชื่อมโยงฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้บรรเลงคีตปฏิภาณ ในการสอนช่วงปลายควรจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้และแนวทางของตนเอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามจากสภาพการจัดการสอนที่พบว่าในบางครั้งเมื่อนักศึกษาเรียนรู้ตามแนวทางของผู้สอนอย่างเคร่งครัด เมื่อนักศึกษาเริ่ม

สร้างสรรค์ตามแนวทางของตนเอง มักเกิดการกลัวผิดไม่สามารถสร้างสรรค์สติปัญญาที่มีความเป็นตัวของตัวเองได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์บัณฑิตส่วนใหญ่ ได้รับข้อมูลว่าการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียนนั้นไม่ควรจำกัดกรอบความคิดว่าสิ่งที่ผู้สอนสอนเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด แต่ควรเน้นนำเสนอแนวทางพัฒนาที่มาจากประสบการณ์ของผู้สอน ซึ่งเน้นให้นักศึกษานำมาทดลองใช้ ประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง และค้นคว้าหาแนวทางอื่นเพิ่มเติม

2) รูปแบบของการจัดกิจกรรม อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดกิจกรรมในห้องเรียนเพื่อเน้นการพัฒนาเพิ่มพูนและเชื่อมโยงฐานความรู้ และควรจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน รวมทั้งกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนักศึกษาเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์สติปัญญา เนื่องจากกิจกรรมในห้องเรียนจะมีลักษณะที่ผู้สอนสามารถควบคุมและดูแลการฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน แต่ในการกระตุ้นการสร้างสรรค์ต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และบรรเลงคีตปฏิภาณในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน มีปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ยากจะมีความเหมาะสมมากกว่า

3) ศักยภาพของอาจารย์ผู้สอน เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำว่าอาจารย์ผู้สอนจะต้องรู้สึก รู้จริง มีประสบการณ์ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอน และสามารถประเมินเพื่อแนะนำผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในการเรียนรู้ดนตรีที่มีลักษณะของศาสตร์และศิลป์ นักศึกษาจำเป็นต้องมีผู้ชี้แนะในทิศทางที่ถูกต้องอย่างใกล้ชิด ทั้งในขั้นการสร้างและเชื่อมโยงฐานความรู้ไปจนถึงการสร้างสรรค์สติปัญญา เพื่อให้นักศึกษาพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

4) ลักษณะของกิจกรรมในรายวิชา มุมมองจากอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้เสนอแนะวิธีการจัดรายวิชาที่มีประสิทธิภาพจากศึกษาดูงานตามสถาบันการศึกษาต่างแดนในต่างประเทศ ซึ่งควรจัดให้มีวิชาแกนที่มุ่งเน้นการสอนสาระสำคัญที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับความรู้ และทักษะในการบรรเลงคีตปฏิภาณ เช่น วิชาทักษะปฏิบัติเครื่องเอก หรือวิชาคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊ส โดยใช้รายวิชาอื่น ๆ เป็นฐานในการพัฒนาความรู้และทักษะย่อยในด้านอื่น ๆ โดยเน้นความสอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้อย่างมีลำดับขั้นตอน และต่อเนื่องกัน ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการวางแผน ทำความเข้าใจในกลุ่มบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง และติดตามประเมินเพื่อปรับปรุงอย่างใกล้ชิด

4. ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสื่อในการจัดการเรียนการสอนมากนัก เนื่องจากสื่อสำหรับการสอนในระดับมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปเป็นสื่อที่ใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่ได้มีการพัฒนาสื่อการสอนที่มีลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามผู้ให้

ข้อมูลจะมุ่งเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อม และข้อสังเกตสำหรับสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะของสื่อและสภาพแวดล้อมจากความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสามารถพิจารณาสื่อออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โน้ตเพลง ตำราเรียน 2) สื่อผสม เช่น สื่อเสียง วิดิทัศน์ 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน เช่น เครื่องควบคุมจังหวะ (Metronome) และ 4) เครื่องดนตรี และในด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนสามารถพิจารณาได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บรรยากาศของการเรียนการสอน 2) อุปกรณ์และห้องเรียน 3) อคูสติก 4) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมวงและผู้ชม และ 5) สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษา โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ตามประเด็นในการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อสอนสาระ ต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 แนวทางการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระ

(1 หมายถึง อาจารย์ผู้สอน, 2 หมายถึง ศิลปิน, 3 หมายถึง บัณฑิต)

สื่อและสภาพแวดล้อม	เนื้อหา สาระ ดนตรี	ทักษะ ดนตรี	ทักษะ กระบวนการ รับรู้	ความถนัด ในการคิด สร้างสรรค์	สถานะที่ ส่งเสริมคิด ปฏิภาณ
1. สื่อการสอน					
1.1 สื่อสิ่งพิมพ์	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-	-
1.2 สื่อผสม	1,2,3	1,2,3	1,2	1,2,3	-
1.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน	-	1,2,3	1,2,3	1,2,3	-
1.4 เครื่องดนตรี	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3
2. สภาพแวดล้อม					
2.1 บรรยากาศของการเรียนการสอน	2,3	2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3
2.2 อุปกรณ์และห้องเรียน	1,2,3	1,2,3	2	-	-
2.3 อคูสติก	1,2,3	1,2,3	2	-	1,2,3
2.4 ปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมวงและผู้ชม	-	-	2	1,2	1,2,3
2.5 สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษา	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3

4.1 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสอนเนื้อหาสาระดนตรี

ด้านสื่อที่ใช้ในการสอนเนื้อหาสาระดนตรี ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะร่วมกันหลายประการ สามารถสรุปได้ว่าในการจัดสื่อการสอนในกิจกรรมการสอนสาระดนตรีร่วมกับทักษะดนตรี มีลักษณะของสื่อที่ต้องคำนึงถึงทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ ควรมุ่งเน้นสื่อเพื่อช่วยในการเรียนรู้และสื่อสารเนื้อหาสาระดนตรี เช่น โน้ตเพลง ตำราเรียน และบันทึกโน้ตถอด

เสียง (Transcription) 2) สื่อผสม ควรมุ่งเน้นสื่อที่กระตุ้นการรับรู้สาระดนตรีโดยตรง โดยเฉพาะด้านสำเนียงภาษาแจ๊สและบลูส์ ซึ่งนักศึกษาจะสามารถซึมซับและลอกเลียนแบบจากศิลปินต้นฉบับ เช่น สื่อเสียง วิดีทัศน์ นอกจากนี้ในปัจจุบันนักศึกษาสามารถค้นหาแล้วเข้าถึงสื่อเสียงและวีดิทัศน์ได้จากทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีเว็บไซต์ฐานข้อมูลที่รวบรวมสื่อสารสนเทศไว้มากมาย อย่างไรก็ตามจากปัญหาในสภาพจริงที่พบว่า การเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบันที่มีความสะดวกมาก นักศึกษาอาจมีปัญหาในการจัดการเลือกสรรข้อมูล ซึ่งหนึ่งในอาจารย์ และบัณฑิตได้เสนอแนะว่าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นให้นักศึกษาตั้งคำถามในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ 3) เครื่องดนตรีเป็นสื่ออีกประเภทที่อาจารย์ผู้สอนเน้นย้ำว่าควรจัดให้มีคุณภาพที่ดีที่สุดตามกำลังของนักศึกษา เพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้และบรรเลงเครื่องดนตรี อีกทั้งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการฟังของนักศึกษาอีกด้วย

ด้านสภาพแวดล้อมผู้ให้ข้อมูลมุ่งเน้นที่ 1) บรรยากาศของห้องเรียนโดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา ควรจัดห้องเรียนแบบสตูดิโอ ซึ่งผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา อีกทั้งควรมีบรรยากาศในการสอนที่ผ่อนคลาย 2) ด้านอุปกรณ์และห้องเรียน จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่าอุปกรณ์และห้องเรียนควรมีจำนวน และคุณภาพที่เหมาะสมกับนักศึกษา เนื่องจากการเรียนรู้ดนตรีโดยเฉพาะคีตปฏิบัติเป็นกิจกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่ง อุปกรณ์และห้องเรียนที่เพียงพอ และมีคุณภาพดีจะทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างราบรื่น ลดปัญหาที่เกิดขึ้นในทางเทคนิคได้

4.2 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสอนทักษะดนตรี

ด้านสื่อการสอนจากตารางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกับสื่อการสอนเนื้อหาสาระ แต่ก็มีข้อแตกต่างบางประเด็น โดยมุ่งเน้นไปที่อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝนว่าควรใช้แบบฝึกหัดช่วยในการกำหนดแนวทางการฝึกซ้อม ทั้งนี้แบบฝึกหัดควรมีความหลากหลายและยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนให้มีความซับซ้อนขึ้นตามเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ นอกจากนี้ในการฝึกซ้อม เครื่องควบคุมจังหวะเป็นสื่อที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากการฝึกฝนทักษะดนตรีในเนื้อหาต่าง ๆ ส่วนหนึ่งของความชำนาญมาจากการฝึกฝนในกรอบของเวลาที่จำกัด สื่ออีกประเภทที่ควรใช้ในการจัดกิจกรรมได้แก่ บันทึกโน้ตถอดเสียง เพื่อใช้ในการเรียนรู้และซึมซับสำเนียงภาษาแจ๊สและบลูส์ รวมทั้งความชำนาญในการบรรเลงอีกด้วย โดยในด้านสภาพแวดล้อมผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้เสนอแนะแตกต่างจากการสอนเนื้อหาสาระดนตรีเป็นพิเศษ

4.3 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสอนทักษะและกระบวนการรับรู้

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่สื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ และการคิดวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ โดยด้านสื่อการสอน ได้แก่

1) เครื่องดนตรี โดยทั่วไปควรมีลักษณะคล้ายกับการสอนทักษะดนตรี แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรใช้เปียโน และเครื่องเคาะจังหวะ เพื่อการเรียนรู้สาระในมุมมองที่กว้างขวางกว่าเพียงการเล่นเครื่องมือที่ถนัด 2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน ผู้ให้ข้อมูลแนะนำให้ใช้สื่อช่วยบรรเลงประกอบ เช่น โปรแกรม Band-in-a-Box หรือแอปพลิเคชัน iReal b โดยใช้ในการบรรเลงประกอบ เพื่อนำสาระและทักษะที่ได้เรียนรู้มาทดลองใช้บรรเลงคีตปฏิภาณ หรือการฝึกฝนการเชื่อมโยงองค์ประกอบดนตรีด้านต่าง ๆ เข้ากับบทเพลง ทั้งนี้ในด้านสภาพแวดล้อมผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มุ่งเน้นเป็นพิเศษ เพียงแต่เสนอว่าบรรยากาศของชั้นเรียนควรผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้นักศึกษาตั้งคำถามได้

4.4 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์

สื่อและสภาพแวดล้อมควรมุ่งเน้นการกระตุ้นให้นักศึกษาทดลองใช้เนื้อหาสาระและทักษะในการบรรเลงคีตปฏิภาณและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้น โดยสื่อที่ใช้สามารถพิจารณาได้ดังนี้ 1) เครื่องดนตรีที่ถนัดจะต้องมีคุณภาพที่ดีตามกำลังของนักศึกษา เพื่อลดข้อจำกัดในการสร้างสรรค์ และสร้างคุณภาพเสียงที่ดี ซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจและสุนทรียภาพของนักศึกษา 2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน ผู้ให้ข้อมูลแนะนำให้ใช้สื่อช่วยบรรเลงประกอบ เช่น โปรแกรม Band-in-a-Box หรือแอปพลิเคชัน iReal b โดยใช้ประกอบการฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ ทั้งนี้ควรใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกการบรรเลงและนำมาศึกษาประเมินเพื่อแก้ไขปรับปรุงในภายหลัง อย่างไรก็ตามจากข้อจำกัดในสภาพการสอน อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตส่วนใหญ่แนะนำว่าการใช้โปรแกรมช่วยบรรเลงประกอบเหมาะสำหรับการฝึกฝนสร้างสรรค์ในช่วงต้น ซึ่งนักศึกษควรมุ่งเน้นพัฒนาโดยการสร้างสรรค์การบรรเลงคีตปฏิภาณในสถานการณ์จริงมากกว่า ดังนั้นสภาพแวดล้อมจึงมีความสำคัญตามที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากได้เน้นย้ำ อันประกอบด้วย 1) บรรยากาศของการเรียนการสอน ในห้องเรียนควรมีบรรยากาศผ่อนคลาย ผู้สอนไม่ควรยัดยัด ปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาทดลองสร้างสรรค์คีตปฏิภาณโดยไม่กลัวผิด นอกจากนี้สำหรับบรรยากาศของกิจกรรมนอกห้องเรียนควรผ่อนคลายเช่นกัน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองสร้างสรรค์ ทั้งนี้ควรเป็นลักษณะของสถานที่เล่นดนตรีจริง ที่มีผู้ร่วมวงและผู้ชมที่หลากหลาย

4.5 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ

ในด้านสื่อผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะเพียงด้านเครื่องดนตรี ซึ่งควรมีคุณภาพที่ดีคล้ายการสอนทักษะ อย่างไรก็ตามในด้านสภาพแวดล้อมนั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้พิจารณาเป็นประเด็นสำคัญและเสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจ โดยในด้าน 1) บรรยากาศของการเรียนการสอน ด้วยกิจกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่นักศึกษาได้บรรเลงคีตปฏิภาณในสถานการณ์จริง บรรยากาศของสถานที่บรรเลงคีตปฏิภาณดังกล่าวควรมีความผ่อนคลาย เพื่อให้นักศึกษาไม่เครียดไม่รู้สึกรู้สึกว่าตนเองกำลังถูกยัดยัด และกลัวเล่นผิด ซึ่งจากการสัมภาษณ์บัณฑิตทั้งหมดได้แสดงความคิดเห็นตรงกันว่า เมื่อมีความกดดันจากบรรยากาศในสถานที่แสดง เช่น อาจารย์ผู้สอนคอย

ประเมินจับผิด ผู้ร่วมวงคอยจับผิดการเล่น สภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณโดยเฉพาะสภาวะสิ้นไหลจะเกิดขึ้นได้ยากมาก 2) อคูสติคและการสะท้อนเสียงในสถานที่บรรเลงจะต้องมีความเหมาะสม ศิลปินทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่าการบรรเลงในสถานที่ผู้บรรเลงได้ยินเสียงตนเอง และเสียงในวงอย่างสมดุลชัดเจน จะทำให้การเล่นเกิดขึ้นอย่างมั่นใจ นำไปสู่การเกิดสุนทรียภาพ และสภาวะสิ้นไหล 3) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นในวงและผู้ชม ศิลปินส่วนใหญ่เน้นย้ำว่าในการบรรเลงคีตปฏิภาณ สิ่งสำคัญที่สนับสนุนการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณคือการมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนภายในวง ทั้งแรงบันดาลใจและการตอบสนองในชั่วขณะที่เกิดจากการรับฟังระหว่างกันภายในวง ล้วนส่งเสริมและพัฒนาให้คีตปฏิภาณของผู้เล่นแต่ละคนในวงมีความสัมพันธ์กันอย่างลงตัว นอกจากนี้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม ทั้งการส่งเสียงเชียร์ การตั้งใจฟัง และการโยกเข้าจังหวะกับผู้เล่น ส่งผลต่อบรรยากาศโดยรวมของการแสดงซึ่งนำไปสู่การกระตุ้นสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณทั้งสิ้นโดยเฉพาะด้านสภาวะสิ้นไหล 4) ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ศิลปินท่านหนึ่งได้เน้นย้ำว่าเมื่อได้บรรเลงร่วมกับบุคคลที่มีความคุ้นเคยรู้จักกัน หรือมีความศรัทธาเชื่อมั่นในทักษะฝีมือและประสบการณ์ จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการบรรเลงนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทางดนตรีด้วยปฏิสัมพันธ์ในการเล่น ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวสภาวะสิ้นไหลและการเสีียงมักจะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

4.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกเหนือจากขอบเขตในการศึกษาด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมตามกิจกรรมการสอนที่กล่าวมา มีปัจจัยบางประการที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะไว้อย่างมีความสำคัญ ในกรณีที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้อธิบายจากประสบการณ์การสอนว่านักศึกษาที่เติบโตในครอบครัวที่ผู้ปกครองชอบฟังดนตรีแจ๊ส เป็นนักดนตรี หรือให้การสนับสนุนในด้านดนตรี มักจะมีพัฒนาการทางดนตรีแจ๊ส และการบรรเลงคีตปฏิภาณที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในการเติบโตของนักศึกษา แม้จะเป็นปัจจัยที่การจัดการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยไม่ได้สามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตามผู้เกี่ยวข้องสามารถผลักดันการจัดกิจกรรมเพื่อขยายขอบข่ายของผู้ฟังดนตรีแจ๊สไปสู่กลุ่มผู้ฟังหน้าใหม่ และพัฒนาคุณภาพของการฟังในฐานะผู้ฟังที่มีอยู่ได้ เพื่อเสนอทางเลือกในการฟังดนตรีแจ๊สแก่คนในสังคม นำไปสู่การเห็นคุณค่าในการบริโภคดนตรี ไม่เพียงแต่ส่งผลดีในการส่งเสริมให้นักศึกษารุ่นใหม่มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา แต่รวมไปถึงการสร้างตลาดทางวิชาชีพเพื่อรองรับนักศึกษาที่จบการศึกษาอีกด้วย

นอกจากนี้ในด้านสังคมภายในมหาวิทยาลัยที่แวดล้อมนักศึกษา มีผลต่อการพัฒนาจากความช่วยเหลือสนับสนุนของนักศึกษารุ่นพี่ เพื่อน และรุ่นน้อง จากที่บัณฑิตท่านหนึ่งได้อธิบายว่า ในสังคมของมหาวิทยาลัยนักศึกษารุ่นพี่รุ่นน้องต้องให้ความช่วยเหลือ แบ่งปัน และให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน เนื่องจากเมื่อจบการศึกษาไปนักศึกษาทุกคนต้องประกอบวิชาชีพ และใช้ชีวิตในสังคมเดียวกันซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมไปถึงแรงผลักดันในการพัฒนาจากเพื่อนฝูงในรุ่นเดียวกัน

ซึ่งอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้อธิบายว่าเมื่อนักศึกษาอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความเอาใจใส่ในการเรียน มีแนวโน้มสูงที่นักศึกษาจะมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเช่นเดียวกัน

5. ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านการวัดผลประเมินผล

การวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส และบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส สามารถพิจารณาตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) หลักการทั่วไปในการวัดผลประเมินผล 2) การประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 3) การประเมินการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และ 4) การประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 หลักการทั่วไปในการวัดผลประเมินผล

การวัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเป็นประเด็นสำคัญที่อาจารย์ผู้สอนทุกท่านให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าผู้ประเมินเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด เนื่องจากการประเมินทางด้านดนตรีเป็นการประเมินโดยการตีความจากเสียงซึ่งมีลักษณะเป็นศิลปะ และมีเกณฑ์ในการประเมินตามประเพณีนิยมของดนตรีนั้น ๆ ดังนั้นประสบการณ์และความชำนาญของผู้ประเมินจะทำให้การประเมินมีทิศทางที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้เน้นย้ำว่าการประเมินด้านดนตรีมักเกิดความคาดเคลื่อนเนื่องจากระสนิยมที่แตกต่างของผู้ประเมิน ดังนั้นจึงควรกำหนดเกณฑ์และวัตถุประสงค์ในการประเมินให้ชัดเจน ซึ่งความคาดเคลื่อนดังกล่าวสามารถสร้างปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ โดยสองในสามของบัณฑิตได้เสนอแนะว่าผลของการประเมินไม่ควรนำไปสู่การตัดสินว่านักศึกษาไม่มีความสามารถ เพราะจะส่งผลต่อกำลังใจและความเชื่อมั่นของนักศึกษา แต่ควรชี้ให้นักศึกษาเห็นถึงข้อผิดพลาดและความไม่สมบูรณ์ และนำเสนอวิธีการแก้ไขพัฒนา

นอกจากนี้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้เสนอว่าเกณฑ์การประเมินควรมีความยืดหยุ่นตามพัฒนาของนักศึกษาเนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานที่แตกต่างกัน แม้หลักสูตรจะมีเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แต่จุดมุ่งหมายของการประเมินไม่ควรเป็นแค่เพียงการวัดว่าผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการสอนหรือไม่ แต่ควรใช้การประเมินเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนา

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสอนหนึ่งในศิลปินได้แสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจ คือผู้สอนควรประเมินการสอนโดยมีการควบคุมปัจจัยและติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการที่คล้ายการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลของการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่มีความแตกต่าง

5.2 การประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เสนอความเห็นว่าการประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ควรมุ่งเน้นการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาสาระตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์การสอน ทั้งนี้ผลการเรียนรู้สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออก โดยผู้สอนควรใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ถูกต้องครบถ้วน และป้องกันข้อจำกัดที่แตกต่างของวิธีการประเมิน โดยวิธีการที่ควรใช้ประกอบด้วย การทดสอบโดยแบบทดสอบและแบบฝึกหัด การสอบถามความเข้าใจ ซึ่งผู้ประเมินควรให้ความสำคัญในการประเมินสาระย่อยอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ทราบถึงข้อบกพร่องอย่างทันที่

5.3 การประเมินการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้สามารถแสดงออกผ่านทางปฏิบัติ และการอธิบายความเข้าใจ ดังนั้นการประเมินควรมุ่งเน้นการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้การทดสอบด้วยแบบทดสอบหรือฝึกหัด นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้เสนอแนะให้ทดสอบโดยการบันทึกโน้ตที่นักศึกษาบรรเลงคีตปฏิภาณ เนื่องจากสามารถสะท้อนความเข้าใจในการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้งานโดยลดข้อจำกัดที่เกิดจากการเล่นเครื่องดนตรี นอกจากนี้ในความเข้าใจสาระที่เป็นแนวคิด เช่น ประวัติศาสตร์ดนตรี ควรสอดแทรกการสอบถามระหว่างการสอนสาระดนตรีเพื่อวัดความเชื่อมโยงระหว่างสาระต่าง ๆ

5.4 การประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ

การประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้มีความซับซ้อนในการประเมิน โดยอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรประเมินในสองด้าน ได้แก่ 1) ความถูกต้องของเนื้อหา และ 2) คุณภาพของคีตปฏิภาณ โดยในด้านความถูกต้องของเนื้อหามุ่งเน้นการประเมินว่านักศึกษาสามารถบรรเลงคีตปฏิภาณได้ถูกต้องตามองค์ประกอบดนตรีและเนื้อหาสาระที่เป็นสาระสำคัญควรถ้วนและถูกต้องหรือไม่ ด้านการประเมินคุณภาพของคีตปฏิภาณมุ่งประเมินสไตล์และการสร้างสรรค์ โดยไม่มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าของผู้ประเมิน อย่างไรก็ตามในการประเมินการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณควรเน้นการประเมินความเข้าใจในวิธีการสร้างสรรค์เพื่อให้นักศึกษาสามารถพัฒนาต่อยอดหลังจบการศึกษาได้ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่า การประเมินสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนักศึกษาซึ่งสามารถประเมินได้ยาก อย่างไรก็ตามหนึ่งในศิลปินได้ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจ แต่ไม่ควรใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินได้ เนื่องจากอาจมีปัจจัยแทรกซ้อนที่สร้างความคลาดเคลื่อน โดยให้สังเกตพฤติกรรมการบรรเลงของนักศึกษาซึ่งจะมีความละเอียด ลื่นไหล การหายใจไม่ติดขัด อีกทั้งนักศึกษาจะมีความสุขในการบรรเลง และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวงในขณะแสดง

6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับการพิจารณาข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง สามารถสังเคราะห์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สใน คีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมุ่งนำเสนอหลักการสำคัญเพื่อใช้ในการ พิจารณาจัดองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อและ สภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนควรพิจารณาหลักการสำคัญ ในการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ 4 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการ สร้างสรรค์คีตปฏิภาณ และ 4) การพัฒนาความเข้าใจในระดับที่เพียงพอสำหรับการนำองค์ความรู้ และทักษะไปทบทวน และพัฒนาต่อยอดด้วยตนเองหลังจบการศึกษา

6.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ

การกำหนดเนื้อหาสาระของการจัดการเรียนการสอนควรพิจารณาสาระสำคัญแบ่ง ตามหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 3 หลักการ ได้แก่ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัว ผู้เรียน เน้นสาระ 3 ด้านคือ เนื้อหาสาระดนตรี ทักษะดนตรี และทัศนคติ 2) การเชื่อมโยงระหว่าง ฐานความรู้ในตัวผู้เรียน เน้นสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ (Perception) และ 3) การกระตุ้น ให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ เน้นสาระด้านความถนัดในการคิด สร้างสรรค์ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวที่ ผู้เรียนจะต้องรับรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรเน้นการสร้างกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมเพื่อ สนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเกิดสภาวะ จากหลักการดังกล่าวสามารถแสดงรายละเอียดในแต่ละ สาระโดยจัดแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 6 หน่วยดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เนื้อหาสาระดนตรี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบดนตรีพื้นฐาน หมายถึงความเข้าใจในองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ ได้แก่ องค์ประกอบ ประเภทจังหวะ ประกอบด้วย ซีพเจอร์จังหวะ ความยาวโน้ตและการหยุด องค์ประกอบประเภททำนอง ประกอบด้วย บันไดเสียงและโมด อาเพจจีโอ โน้ตในคอร์ดและเทนชัน (Chord Tone and Tension) องค์ประกอบประเภทเสียงประสาน ประกอบด้วย ชั้นคู่ ทริยแอด คอร์ดทบเจ็ด ความสัมพันธ์ระหว่าง ทำนองและคอร์ด 2) สำเนียงภาษาแจ๊สและบลูส์ หมายถึง ความเข้าใจในองค์ประกอบดนตรีที่เป็น

ลักษณะสำคัญของสำเนียงภาษาแบบแจ๊สและบลูส์ โดยสำเนียงภาษาแจ๊ส ประกอบด้วย จังหวะสวิง การควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) แนวทำนองเบส (Bass line) การแปรทำนองแบบแจ๊ส ทางเดินคอร์ด และการแปรทางเดินคอร์ด ในด้านสำเนียงภาษาแบบบลูส์ ประกอบด้วย โน้ตบลูส์ บันไดเสียงบลูส์ และการแปรทำนองแบบบลูส์ 3) เทคนิคกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณแบบแจ๊ส หมายถึง เทคนิคและกระบวนการที่ผู้เล่นใช้เป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ ได้แก่ คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ (Motivic Improvisation) คีตปฏิภาณแบบตามหลัก (Formulaic Improvisation) และคีตปฏิภาณแบบเรียบเรียงแปร (Paraphrase Improvisation) และ 3) บทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์และประวัติศาสตร์ดนตรี หมายถึงบทเพลงที่มีคีตลักษณะแบบ 12 ห้องบลูส์ สามารถจัดประเภทตามทางเดินคอร์ดของบทเพลง ได้แก่ 1) บลูส์ประเพณีนิยม (บลูส์แบบโดมินันท์) เช่น เพลง Now's the Time 2) บลูส์แบบบีบ็อพ (บลูส์แบบเมเจอร์) เช่น เพลง Blue for Alice 3) บลูส์แบบไมเนอร์ เช่น เพลง Footprints ทั้งนี้ในการจัดการสอนสาระเกี่ยวกับบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์ควรสอดแทรกและเชื่อมโยงสาระเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบทเพลง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ทักษะดนตรี ประกอบด้วย 1) ทักษะหลัก ได้แก่ ทักษะความชำนาญในการบรรเลงองค์ประกอบดนตรีด้วยเครื่องมือเอก และเทคนิคการเล่นสำเนียงภาษาแบบแจ๊สและบลูส์ 2) ทักษะรอง ได้แก่ ทักษะการฟังเพื่อจดจำ เลียนแบบ วิเคราะห์แยกแยะลักษณะของเสียง และประสบการณ์ในการฟังองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ ทักษะการร้องจังหวะ ระดับเสียง คีตปฏิภาณ และสามารถร้องโดยใช้ระบบการออกเสียงแบบโซลเฟจ (Solfege) ทักษะการเล่นเปียโน ได้แก่ การเล่นองค์ประกอบดนตรีพื้นฐานและการบรรเลงคีตปฏิภาณเบื้องต้น นอกจากนี้ทักษะการอ่านและเขียนโน้ตดนตรี เป็นทักษะที่ช่วยในการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทศนคติ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจตนเอง หมายถึงความเข้าใจและรู้จักตนเอง ค้นหาและตั้งคำถาม พยายามทำความเข้าใจตนเองและจุดมุ่งหมายของชีวิต 2) ความใฝ่รู้ หมายถึงความรักในการเรียนรู้สามารถมองทุกสถานการณ์เป็นการเรียนรู้ สนุกกับการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง และ 3) การเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ หมายถึงวุฒิภาวะความเข้าใจในกาลเทศะที่เหมาะสมในการบรรเลงคีตปฏิภาณทั้งการเป็นผู้นำและผู้สนับสนุนที่ดี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ทักษะและกระบวนการรับรู้ (Perception) หมายถึงทักษะการรับรู้และการคิดนอกเหนือจากทักษะด้านดนตรี ประกอบด้วย 1) ทักษะการจดจำ เน้นกลยุทธ์ในการจดจำความรู้และทักษะโดยสามารถเชื่อมโยงและจัดระเบียบเข้ากับโครงสร้างฐานความรู้เดิม 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ เน้นการวิเคราะห์แยกแยะสาระสำคัญเพื่อสามารถเชื่อมโยงกับฐานความรู้ 3) ทักษะการแก้ปัญหา หมายถึงการประมวลความรู้และประสบการณ์ในการหาวิธีการแก้ปัญหาทั้งในการฝึกฝนและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะบรรเลงคีตปฏิภาณ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ควรเรียงลำดับสาระในการจัดการสอน ได้แก่ 1) ความคล่องแคล่ว หมายถึงความชำนาญในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณด้วยเครื่องดนตรีหรือการขับร้อง 2) ความยืดหยุ่น หมายถึงความสามารถในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณได้หลากหลายรูปแบบและทิศทาง 3) ความละเอียดลออ หมายถึงความสามารถในการตกแต่ง หรือขยายคิดปฏิภาณให้ได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) ความเป็นต้นแบบ หมายถึงความสามารถในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณที่แปลกใหม่ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคิดปฏิภาณธรรมดาทั่วไป และ 5) ความคิดนอกกรอบ หมายถึงความสามารถในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณโดยไม่จำกัดการสร้างสรรคกับความเคยชินหรือกรอบความคิดของผู้อื่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สภาวะที่ส่งเสริมคิดปฏิภาณ ประกอบด้วย 1) สภาวะลื่นไหล (Flow States) หมายถึงสภาวะปิติที่เกิดขึ้นในขณะที่บรรเลงคิดปฏิภาณส่งผลต่อความลื่นไหลในการสร้างสรรค์ 2) การเสี่ยง (Risk Taking) หมายถึงการเสี่ยงสร้างสรรค์ทันทีจากมวลรวมของประสบการณ์และความชำนาญโดยละทิ้งแผนการที่เตรียมไว้ เป็นการเสี่ยงทดลองโดยไม่กลัวผิด และเสี่ยงโดยตอบสนองจากการได้ยินในช่วงขณะปัจจุบัน 3) การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition) หมายถึงความรู้สึกในการบรรเลงคิดปฏิภาณที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที เป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องพยายามบังคับควบคุม และ 4) สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากการฟัง โดยผู้เล่นใช้ในการสื่อสารผ่านการจัดเรียงเรื่องราวของคิดปฏิภาณ ซึ่งรายละเอียดของสาระในหน่วยการเรียนรู้ต่างๆดังกล่าว สามารถสรุปและแสดงเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 รายละเอียดของเนื้อหาสาระในหน่วยการเรียนรู้

สาระ	องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เนื้อหาสาระดนตรี	1. องค์ประกอบดนตรีพื้นฐาน	1. จังหวะ ประกอบด้วย 1) ซี่พวงจังหวะ 2) ความยาวโน้ตและการหยุด 2. ทำนอง ประกอบด้วย 1) บันไดเสียงและโมด 2) อาเพจจีโอ 3) โน้ตในคอร์ดและเทนชัน (Chord Tone and Tension) 3. เสียงประสาน ประกอบด้วย 1) ชั้นคู่ 2) ทริยแอด 3) คอร์ดทบเจ็ด 4) ความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตและคอร์ด
	2. สำเนียงภาษาแจ๊สและบลูส์	1. สำเนียงภาษาแจ๊ส ประกอบด้วย 1) จังหวะสวิง 2) การควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) 3) แนวทำนองเบส 4) การแปรทำนองแบบแจ๊ส 5) ทางเดินคอร์ด และ 6) การแปรทางเดินคอร์ด 2. สำเนียงภาษาแบบบลูส์ ประกอบด้วย 1) โน้ตบลูส์ 2) บันไดเสียงบลูส์ และ 3) การแปรทำนองแบบบลูส์
	3. บทเพลงแจ๊สที่มีคิตลักษณะบลูส์ และประวัติศาสตร์ดนตรี	1. บลูส์ประเพณีนิยม (โดมินันท์) เช่น เพลง Now's the Time 2. บลูส์แบบบีบ็อพ (เมเจอร์) เช่น เพลง Blue for Alice 3. บลูส์แบบไมเนอร์ เช่น เพลง Footprints
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ทักษะดนตรี	1. ทักษะหลัก	1. ความชำนาญการบรรเลงองค์ประกอบดนตรีโดยเครื่องมือเอก 2. เทคนิคการเล่นสำเนียงภาษาแบบแจ๊สและบลูส์
	2. ทักษะรอง	1. ทักษะการฟัง 2. ทักษะการร้อง 3. ทักษะการเล่นเปียโน 4. ทักษะการอ่านและเขียนโน้ต
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทัศนคติ	1. ความเข้าใจตนเอง 2. ความใฝ่รู้ 3. การเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ทักษะและกระบวนการรับรู้	1. ทักษะการจดจำ 2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ 3. ทักษะการแก้ปัญหา	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	1. ความคล่องแคล่ว 2. ความยืดหยุ่น 3. ความละเอียดลออ	4. ความไวต่อปัญหา 5. ความเป็นต้นแบบ 6. ความคิดนอกกรอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ	1. สภาวะลื่นไหล (Flow States) 2. การเสี่ยง (Risk Taking) 3. การรู้อย่างจับพลัน (Intuition) 4. สุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี	

6.3 การจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรพิจารณาตามหลักการทั่วไปดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมการสอนในช่วงต้นเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมที่มีแนวทางและแบบแผน เครื่องครัดชัดเจน
- 2) กิจกรรมการสอนในช่วงปลายควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
- 3) ควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยไม่ตีกรอบความคิด เน้นเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนทดลองใช้และนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง
- 4) กิจกรรมในห้องเรียนเน้นการพัฒนาเพิ่มพูนและเชื่อมโยงฐานความรู้
- 5) กิจกรรมนอกห้องเรียนเน้นการประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม
- 6) ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ซึ่งต้องมีศักยภาพ มีความรู้ลึกและรู้จริง เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอน และสามารถประเมินเพื่อแนะนำผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ควรจัดให้มีวิชาแกน เช่น วิชาที่เน้นพัฒนาทักษะปฏิบัติ เครื่องมือหลัก หรือวิชาที่เน้นพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊ส ให้เป็นวิชาที่มุ่งเน้นการสอนสาระสำคัญ และจัดให้มีวิชาพื้นฐาน เช่น วิชาที่เน้นพัฒนาทักษะรอง วิชาที่เน้นพัฒนาความเข้าใจในองค์ประกอบดนตรีพื้นฐาน เป็นวิชาที่มุ่งเน้นการสอนสาระพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับศิลปกรรม และ
- 8) กิจกรรมที่จัดในแต่ละวิชาควรมีการวางแผนและติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เนื้อหาสาระมีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ในรายละเอียดการสอนในแต่ละสาระควรพิจารณาตามหลักการดังต่อไปนี้

การจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรี ควรจัดกิจกรรมการสอนควบคู่กับการสอนทักษะดนตรี เน้นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเริ่มต้นจากการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การซึมซับ การฝึกฝน และการปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยชี้แนะและสาธิตให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบอุปนัย กล่าวคือการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสโดยตรงแล้วจึงสรุปเทียบเคียงเป็นหลักการหรือทฤษฎี

การจัดกิจกรรมการสอนทักษะดนตรี ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเริ่มต้นจากการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การฝึกฝน และการปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยชี้แนะ สาธิต และมอบหมายแบบฝึกหัดที่เน้นความคล่องตัว และความหลากหลายในการฝึก เน้นให้ผู้เรียนควบคุมการปฏิบัติทักษะจากช้าไปสู่เร็ว และง่ายไปสู่ซับซ้อน

การจัดกิจกรรมการสอนทัศนคติ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยเทียบเคียงจากประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดี คอยชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าคำตอบ และให้คุณค่ากับการมีทัศนคติที่ดี

การจัดกิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้ เน้นการสอนดนตรีเพื่อเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ควรเป็นกิจกรรมต่อเนื่องและสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมการสอนดนตรี เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเสมอ โดยมีหลักการสำคัญคือ 1) ควรจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ผีภพ นำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาทดลองใช้ในชีวิตจริง และค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง 2) การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนเชื่อมโยงระหว่างทักษะการฟัง การร้อง การอ่าน การบรรเลง และการคิด ผ่านเนื้อหาสาระดนตรีในหลากหลายรูปแบบ 3) ควรใช้เวลาผู้เรียนในการทบทวนเพื่อเชื่อมโยง และตกลึกความรู้และทักษะ

การจัดกิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ เน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ฐานความรู้ในการฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จริง กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนทดลองและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยติดตามชี้แนะ และประเมินเพื่อสะท้อนให้ผู้เรียนเห็นจุดบกพร่องและเสนอแนะวิธีการปรับปรุง โดยไม่ควรจำกัดกรอบในการสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนแต่ควรเสนอแนวทางให้นักศึกษาทดลองใช้เพื่อเรียนรู้และประยุกต์ดัดแปลงให้เข้ากับธรรมชาติของตน

การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ เน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาหรือเตรียมตัวได้ เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องเป็นตัวอย่าง คอยติดตาม และให้คำปรึกษาในด้านประสบการณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้น และแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้สภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณมักจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมคือ 1) ต้องจัดเตรียมนักศึกษาให้มีฐานความรู้และความชำนาญมากเพียงพอ 2) ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องกล้าแสดงออก ไม่กลัวการเล่นผิด 3) ต้องฝึกฝนและบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะและประสบการณ์มากเพียงพอ มีความเข้าใจในธรรมชาติของจิตใจ สามารถปล่อยวางความกังวลและความคิด โดยมุ่งสมาธิไปที่การบรรเลงคีตปฏิภาณโดยตอบสนองต่อประสาทสัมผัสในขณะปัจจุบัน

6.4 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม

การใช้สื่อการสอนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญรองจากองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนด้านอื่น เนื่องจากการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิตส่วนมากมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาปฏิบัติ สื่อที่ใช้จึงมีลักษณะทั่วไปตรงตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน ไม่ได้มีการพัฒนาสื่อที่มีลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมเพื่อการกระตุ้นผู้เรียนให้ประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ สภาพแวดล้อมนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ ในรายละเอียดการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมจึงควรพิจารณาตามการสอนสาระต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระดนตรี ด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นการสอนควบคู่กับทักษะดนตรี สื่อที่ใช้จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) เครื่องดนตรี เช่น เครื่องมือเอกของนักศึกษา เปียโน 2) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โน้ตเพลง บันทึกโน้ตถอดเสียง (Transcription) และตำราเรียน 3) สื่อผสม เช่น สื่อเสียง วิดิทัศน์ เว็บไซต์

สภาพแวดล้อมของห้องเรียนควรมีขนาดและจำนวนเพียงพอต่อผู้เรียน เป็นห้องเรียนแบบสตูดิโอ อคูสติกของห้องเรียนควรมีระดับการสะท้อนเสียงที่พอดี และให้คุณภาพเสียงที่ดี

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะดนตรี สื่อและสภาพแวดล้อมควรมี ลักษณะคล้ายกับการสอนเนื้อหาสาระดนตรี อย่างไรก็ตามการสอนทักษะปฏิบัติควรคำนึงถึงการ ฝึกซ้อมของผู้เรียนนอกห้องเรียน สื่อที่มีความสำคัญในการฝึกซ้อมได้แก่ 1) เครื่องควบคุมจังหวะ (Metronome) 2) แบบฝึกหัดทักษะ และ 3) บันทึกโน้ตถอดเสียง

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทัศนคติ สภาพแวดล้อมในการสอนมี ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ 1) การเป็นตัวอย่งที่ดีของผู้สอน 2) บรรยากาศของห้องเรียนที่เปิด โอกาสให้ตั้งคำถามและเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็น และ 3) ผู้สอนและสังคมโดยรอบ ผู้เรียนให้คุณค่ากับทัศนคติที่ดี

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้ ด้วยกิจกรรม การสอนที่เน้นการเชื่อมโยงฐานความรู้โดยการทดลองใช้ฐานความรู้ สื่อที่ใช้จึงเน้นเครื่องมือที่ใช้ ปฏิบัติ ได้แก่ 1) เครื่องดนตรี เช่น เครื่องมือเอกของนักศึกษา และ เปียโน 2) สื่อช่วยบรรเลงประกอบ เช่น โปรแกรม Band-in-a-Box และแอปพลิเคชัน iReal b

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ด้วย ลักษณะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียน สภาพแวดล้อมจึงมีบทบาทสำคัญซึ่งควร พิจารณาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การเรียนการสอนในห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ผู้สอนไม่ คอยจับผิด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างสรรค์โดยไม่กลัวผิด 2) กิจกรรมนอกห้องเรียนควรมี บรรยากาศไม่ตึงเครียด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ มีลักษณะเป็นสถานที่ เล่นดนตรีจริงที่มีผู้เล่นร่วมวงและผู้ชมที่มีลักษณะหลากหลาย

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ ด้วย ลักษณะกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียน สภาพแวดล้อมขณะบรรเลงคีตปฏิภาณนับเป็น หนึ่งในปัจจัยหลักที่ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ โดยสภาพแวดล้อมควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ 1) เกิดปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างผู้เล่นร่วมวงในขณะที่บรรเลงคีตปฏิภาณ 2) ผู้ชมมี ปฏิสัมพันธ์ที่กระตุ้นและส่งเสริมผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ เช่น การส่งเสียงชื่นชม การตั้งใจรับชม 3) ผู้เรียนต้องมีความรู้ใจ หรือเชื่อมั่นในผู้เล่นร่วมวง 4) บรรยากาศในขณะที่แสดงไม่ตึงเครียด ผู้เล่นไม่ รู้สึกว่าตนเองถูกจับผิดหรือมีความกังวล และ 5) อคูสติกของสถานที่บรรเลงดนตรีต้องมีระดับการ สะท้อนเสียงเสียงพอดี ผู้เล่นได้ยินเสียงชัดเจนและมีคุณภาพเสียงที่ดี

นอกจากนี้มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมบางประการที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของ การจัดการเรียนการสอน แต่ก็มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งผู้จัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึง

ได้แก่ 1) การส่งเสริมและประสบการณ์ฟังดนตรีของครอบครัว และ 2) สิ่งแวดล้อมทางสังคมในมหาวิทยาลัย และแรงผลักดันในการพัฒนาจากกลุ่มเพื่อนฝูง

6.5 การวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผลคือศิลปวิทยาที่มีหลักการสำคัญที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ประเมินมีบทบาทสำคัญ ซึ่งต้องมีศักยภาพ สามารถประเมินวิเคราะห์ และสะท้อนให้ผู้เรียนทราบถึงปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขอย่างชัดเจน
- 2) ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากระบบนิยามของผู้ประเมินที่แตกต่างกัน
- 3) ควรให้ความสำคัญกับการประเมินระหว่างกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นที่พัฒนาการของนักศึกษา
- 4) ผู้สอนควรประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการสอนโดยมีการควบคุมปัจจัยและการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องคล้ายการวิจัยชั้นเรียน เพื่อนำผลของการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง ทั้งนี้ในการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ซึ่งสามารถพิจารณาตามหลักการดังต่อไปนี้

การวัดผลประเมินผลด้านการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ควรมุ่งเน้นการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาสาระตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์การสอน โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมจากการปฏิบัติ การทดสอบโดยแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด การสอบถาม ทั้งนี้การวัดผลประเมินผลควรให้ความสำคัญในสาระย่อยต่าง ๆ โดยเน้นความถูกต้องและครบถ้วน

การวัดผลประเมินผลด้านการเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ควรมุ่งเน้นการประเมินทักษะการปฏิบัติ และการวิเคราะห์เชื่อมโยงเนื้อหาสาระต่าง ๆ ตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์การสอน โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม การทดสอบโดยแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด การทดสอบด้วยการบันทึกโน้ตที่นักศึกษาประพันธ์ศิลปวิทยา และการสอบถาม

การวัดผลประเมินผลด้านการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปวิทยา ควรมุ่งเน้นการประเมินคุณภาพของศิลปวิทยา และการสร้างสรรค์ ซึ่งไม่มีเกณฑ์ในการประเมินตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทและการให้คุณค่าของผู้ประเมิน อย่างไรก็ตามควรเน้นประเมินความเข้าใจในวิธีการสร้างสรรค์เพื่อให้นักศึกษาสามารถพัฒนาต่อหลังจบการศึกษา ทั้งนี้ผลของการประเมินไม่ควรเป็นกรอบที่จำกัดการสร้างสรรค์ของนักศึกษา แต่ควรเป็นการเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง ในด้านวิธีการประเมินควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมจากการปฏิบัติเป็นหลัก นอกจากนี้ในสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมศิลปวิทยาการประเมินเป็นไปได้ยากเนื่องจากเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนักศึกษา อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่น่าสนใจแต่อาจไม่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินที่แม่นยำได้คือ พฤติกรรมการบรรเลงของนักศึกษาจะมีความละเอียด ลื่นไหล การหายใจไม่ติดขัด นักศึกษามีความสุขในการบรรเลง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมวง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิด
ปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถสรุปสาระสำคัญได้
ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สใน
คีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรี
แจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิด
การวิจัยที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตของการศึกษาใน
สาขาวิชาดนตรีแจ๊สจาก 3 สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร และ
มหาวิทยาลัยรังสิต คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดย
เน้นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) เอกสารประมวลรายวิชา ตำรา
และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์
2) ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกดนตรีแจ๊ส 3) อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน 4) ศิลปินด้าน
ดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน 5) บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน และ
6) นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
ได้แก่ 1) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน 3) แบบสัมภาษณ์
อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส 4) แบบสัมภาษณ์ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส 5) แบบสัมภาษณ์บัณฑิตที่จบ
การศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และ 6) แบบสัมภาษณ์นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรี
แจ๊ส

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน 2) การสังเกตชั้นเรียนทักษะปฏิบัติเครื่องเอกแจ๊สในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน 3) การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน 4) การสัมภาษณ์ศิลปินในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน 5) การสัมภาษณ์บัณฑิตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และ 6) การสัมภาษณ์นักศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามลักษณะของข้อมูลโดย 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และตีความเชิงบรรยาย 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเภท เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน นำมาสังเคราะห์พัฒนาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน และให้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมิน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีแจ๊ส 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะคีตปฏิภาณ และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา แล้วจึงปรับปรุงและนำเสนอแนวทางจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถสรุปผลแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สภาพการจัดการเรียนการสอนสามารถสรุปผลตามประเด็นในการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระ 3) สภาพการจัดกิจกรรม 4) สภาพการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และ 5) สภาพการวัดผลประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สภาพการกำหนดวัตถุประสงค์

การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในสภาพจริงมีการสอนครบถ้วนตามกรอบแนวคิดทั้ง 3 ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนให้ความสำคัญมุ่งเน้นไปที่ 2 ประเด็นแรกเนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลา นอกจากนี้มีการกระตุ้นให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ฐานความรู้ใน

การสร้างสรรคคีตปฏิภาณในระดับหนึ่ง โดยเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้ค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และไม่ได้กำหนดระดับของการสร้างสรรค์ชัดเจน

2. สภาพการกำหนดเนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระของการเรียนการสอนในสภาพจริง มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรี ทักษะดนตรี ทักษะและกระบวนการคิด โดยในการกระตุ้นให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ มุ่งเน้นการสอนสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน ประกอบด้วย ความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออ ส่วนด้านความเป็นต้นแบบ และความคิดนอกกรอบไม่ได้มุ่งเน้นจัดการสอน แต่มีการปลูกฝังให้นักศึกษาพัฒนาต่อด้วยตนเองหลังจบการศึกษา นอกจากนี้ด้านสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณไม่ได้มีการจัดการสอนโดยตรง แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเองจากกิจกรรม และสภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสม

3. สภาพการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมในช่วงต้นเน้นจัดกิจกรรมที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือมีความเข้มงวดและมีแนวทางปฏิบัติให้นักศึกษาฝึกฝนตามอย่างชัดเจน และเมื่อนักศึกษามีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงค่อย ๆ ลดบทบาทลง และเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือเปิดโอกาสให้นักศึกษาเป็นผู้ทดลอง ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางของตนเอง โดยในรายละเอียดกิจกรรมการสอนในแต่ละเนื้อหาสาระสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรีมุ่งเน้นการสอนสาระดนตรีย่อยที่ละสาระ โดยควบคุมระหว่างการสอนทักษะปฏิบัติและการสอนทฤษฎี วิธีการที่ใช้ประกอบด้วย สาดิต บรรยายชี้แนะสาระสำคัญ รวมทั้งมอบหมายแบบฝึกหัดให้นักศึกษาฝึกฝน 2) กิจกรรมการสอนทักษะดนตรีมุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกฝนตามแบบฝึกหัด โดยมีผู้สอนเป็นผู้สาดิตและบรรยายชี้แนะ 3) กิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้สอดแทรกอยู่ในการสอนเพื่อเชื่อมโยงฐานความรู้ระหว่างทักษะและเนื้อหาสาระดนตรี โดยเน้นการสาดิต อภิปรายวิเคราะห์ การสืบสวนสอบสวน และการปฏิบัติ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ 4) กิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์เน้นการสาดิต การปฏิบัติฝึกฝน เปิดโอกาสให้นักศึกษาทดลองบรรเลงคีตปฏิภาณโดยบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข และ 5) กิจกรรมการสอนเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณไม่ได้มุ่งเน้นการสอน อย่างไรก็ตามสภาวะดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติภายใต้สภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในสถานการณ์จริง เช่น การให้นักศึกษาจัดแสดงดนตรีเที่ยงวัน และการจัดกิจกรรมแจ๊สแจม

4. สภาพการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม

การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในสภาพจริงสามารถสรุปตามการใช้งานในการสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้แก่ 1) สภาพการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระดนตรีมุ่งเน้น

สื่อที่ใช้ร่วมกับการสอนทักษะปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจองค์ประกอบดนตรีได้ดีขึ้น ประกอบด้วย เครื่องดนตรี สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อผสม ด้านสภาพแวดล้อมมีลักษณะเหมือนการจัดการสอนดนตรีโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามก็พบข้อจำกัดในด้านอุปกรณ์ ห้องเรียน และคุณภาพของการสะท้อนเสียงในห้อง 2) สภาพการจัดการสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะดนตรีมีลักษณะคล้ายการสอนเนื้อหาดนตรี อย่างไรก็ตามมีสื่อที่มีลักษณะเฉพาะที่มุ่งเน้นการสอนทักษะดนตรี ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะแบบฝึกหัดและบันทึกโน้ตลดเสียง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน 3) สภาพการจัดการสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้มุ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้โดยการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และจดจำ ได้แก่ สื่อสำหรับการอ่าน อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝน โดยเฉพาะโปรแกรมช่วยบรรเลงประกอบ และเครื่องดนตรี ด้านสภาพแวดล้อม บรรยากาศของห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม โดยผู้สอนร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักศึกษา 4) สภาพการจัดการสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์เน้นช่วยให้นักศึกษาได้ทดลองและฝึกฝนการบรรเลงคีตปฏิภาณ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกฝนด้านโปรแกรมช่วยบรรเลงประกอบ ด้านสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมักมีบรรยากาศไม่ตึงเครียด และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองนำฐานความรู้มาใช้บรรเลงคีตปฏิภาณ 5) สภาพการจัดการสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณไม่มีการจัดสื่อการสอนโดยตรง อย่างไรก็ตามด้านสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะบรรยากาศของห้องเรียนมักไม่ตึงเครียด และสภาพแวดล้อมของกิจกรรมนอกห้องเรียนมักมีลักษณะสำคัญคือ บรรยากาศในกิจกรรมมีลักษณะเป็นการแสดงดนตรีจริง ๆ มีปฏิสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนด้านดนตรีเกิดขึ้นระหว่างผู้เล่นในวงและผู้ชม อย่างไรก็ตามอคติการสะท้อนเสียงของสถานที่บางครั้งสร้างความกังวลให้กับนักศึกษาเป็นอย่างมาก ในข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสามารถสรุปได้ว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสการแข่งขันของสังคมในหมู่นักศึกษา ทำให้คีตปฏิภาณถูกใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับของนักศึกษา เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของนักศึกษาตามทักษะฝีมือ

5. สภาพการวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผลในสภาพจริงมีวิธีการที่ใช้โดยทั่วไปทั้งหมด 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรม 2) การทดสอบ และ 3) การสอบถาม โดยมุ่งเน้นการวัดผลประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ได้แก่ 1) สภาพการประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเน้นความครบถ้วนและความถูกต้องของเนื้อหาสาระดนตรีและทักษะดนตรี โดยใช้วิธีการทดสอบ สังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด และสอบถามความเข้าใจ 2) สภาพการประเมินการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเน้นการวัดความเข้าใจและการแสดงออกให้เห็นว่านักศึกษาสามารถเชื่อมโยงฐานความรู้ได้ โดยใช้วิธีการทดสอบ การสอบถาม และการบันทึกโน้ตคีตปฏิภาณที่แต่งขึ้น 3) สภาพการประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณมีความยากและมีข้อจำกัดหลายด้าน โดยมีการประเมินว่านักศึกษาได้นำเนื้อหาสาระมาใช้

ในการสร้างสรรค์ศิลปะทัศนศิลป์ตามที่ได้จัดการสอนไปครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ และการประเมินคุณภาพของการสร้างสรรค์ศิลปะทัศนศิลป์ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับประเพณีนิยมตามรูปแบบของเพลงที่บรรเลงหรือ ทั้งนี้การประเมินการสร้างสรรค์ไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะทัศนศิลป์ดนตรีแจ๊สในคิตลักษณะบุคลิกของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสามารถสรุปผลตามประเด็นในการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระ 3) แนวทางการจัดกิจกรรม 4) แนวทางการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และ 5) แนวทางการวัดผลประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์

ควรกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักการสำคัญจากกรอบแนวคิดในการศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะทัศนศิลป์ โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาพื้นฐานความเข้าใจในระดับที่นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ และทักษะไปพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเองหลังจากจบการศึกษา

2. แนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระ

ควรกำหนดเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ในการจัดการสอนโดยพิจารณาในรายละเอียดตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน เน้นสาระ 3 ด้าน คือ เนื้อหาสาระดนตรี ทักษะดนตรี 2) การเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัวผู้เรียน เน้นสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ (Perception) และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ ศิลปะทัศนศิลป์ เน้นสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงสาระด้านสถานะที่ส่งเสริมศิลปะทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวที่ผู้เรียนจะต้องรับรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรเน้นการสร้างกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเกิดสถานะ นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะว่าในการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ควรเพิ่มสาระด้านทัศนคติประกอบด้วย ความเข้าใจตนเอง ความใฝ่รู้ และความเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงศิลปะทัศนศิลป์

3. แนวทางการจัดกิจกรรม

ควรจัดกิจกรรมการสอนในช่วงต้นโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเรียนรู้และฝึกฝนตามแนวทางและแบบแผนที่ผู้สอนกำหนดขึ้นอย่างเคร่งครัดชัดเจน เพื่อสร้างและเชื่อมโยงฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้บรรเลงศิลปะทัศนศิลป์ โดยไม่จำกัดกรอบความคิดว่าสิ่งที่ผู้สอนสอนเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด แต่ควรเน้นนำเสนอแนวทางพัฒนาที่มาจากประสบการณ์ของผู้สอนให้

นักศึกษานำมาทดลองใช้ และประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง ในการสอนช่วงปลายควรจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้และแนวทางของตนเอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ ในรายละเอียดของกิจกรรมการสอนในแต่ละสาระสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กิจกรรมการสอนเนื้อหาสาระดนตรีควรจัดการสอนควบคู่กับการสอนทักษะดนตรีเสมอ เน้นการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นจากการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การชิมชั๊บ การฝึกฝน และการปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยชี้แนะและสาธิตให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ เน้นให้นักศึกษาเรียนรู้แบบอุปนัย กล่าวคือการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสโดยตรงแล้วจึงสรุปเทียบเคียงเป็นหลักการหรือทฤษฎี 2) กิจกรรมการสอนทักษะดนตรี ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นจากการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การฝึกฝน และการปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยชี้แนะสาธิต และมอบหมายแบบฝึกหัดที่เน้นความคล่องตัว และความหลากหลายในการฝึก เน้นให้ผู้เรียนควบคุมการปฏิบัติทักษะจากช้าไปสู่วีเร็ว และง่ายไปสู่ซับซ้อน 3) กิจกรรมการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้ เน้นการสอนดนตรีเพื่อเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัวผู้เรียน ควรเป็นกิจกรรมต่อเนื่องและสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน โดยมีหลักการสำคัญคือ ควรให้นักศึกษาวิเคราะห์ ฝึกฝน นำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาทดลองใช้ในชีวิตจริง รวมทั้งนักศึกษาฝึกฝนเชื่อมโยงระหว่างทักษะการฟัง การร้อง การอ่าน การบรรเลง และการคิด ผ่านเนื้อหาสาระดนตรีในหลากหลายรูปแบบ และควรให้เวลานักศึกษาในการทบทวนเพื่อเชื่อมโยงและตกผลึกความรู้และทักษะ 4) กิจกรรมการสอนความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ เน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ฐานความรู้ในการฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จริง กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องกระตุ้นให้นักศึกษาทดลองและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยติดตามชี้แนะ และประเมินเพื่อสะท้อนให้นักศึกษาเห็นจุดบกพร่องและเสนอแนะวิธีการปรับปรุง 5) กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเกิดสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ เน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกซ้อมบรรเลงคีตปฏิภาณ และบรรเลงคีตปฏิภาณร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาหรือเตรียมตัวได้ เน้นให้นักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องเป็นตัวอย่าง คอยติดตาม ให้คำปรึกษาในด้านประสบการณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้น และแนวทางปฏิบัติ นอกจากนี้ในข้อเสนอนี้เพิ่มเติมจากสาระดังกล่าวมา ควรจัดกิจกรรมการสอนสาระด้านความเข้าใจตนเอง ความใฝ่รู้ และการเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ โดยเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาเรียนรู้โดยเทียบเคียงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดี คอยชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ และให้คุณค่ากับการมีทัศนคติที่ดี

4. แนวทางการจัดสื่อและสภาพแวดล้อม

การใช้สื่อการสอนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญรองจากองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนด้านอื่น แต่ว่าการจัดสภาพแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยสามารถสรุปสื่อและสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนเนื้อหาสาระดนตรี ด้วยลักษณะของการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นการสอนควบคู่กับทักษะดนตรี สื่อที่ใช้จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ประกอบด้วย เครื่องดนตรี สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อผสม สภาพแวดล้อมของห้องเรียนควรมีขนาดและจำนวนเพียงพอต่อนักศึกษา เป็นห้องเรียนแบบสตูดิโอ อคูสติคของห้องเรียนควรมีระดับการสะท้อนเสียงที่พอดี และให้คุณภาพเสียงที่ดี 2) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะดนตรีควรมีลักษณะคล้ายกับการสอนเนื้อหาสาระดนตรี แต่มีจุดเน้นด้านสื่อที่ใช้ในการฝึกซ้อม ได้แก่ เครื่องควบคุมจังหวะ (Metronome) แบบฝึกหัดทักษะ และ บันทึกโน้ตถอดเสียง 3) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนทักษะและกระบวนการรับรู้เน้นเครื่องมือที่ใช้ปฏิบัติ ได้แก่ เครื่องดนตรี และสื่อช่วยบรรเลงประกอบ 4) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมในการสอนความคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นไปที่สภาพแวดล้อมซึ่งควรพิจารณาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ บรรยากาศการสอนควรมีความผ่อนคลาย ผู้สอนไม่ควรจับผิด และเปิดโอกาสให้นักศึกษาสร้างสรรค์โดยไม่กลัวผิด กิจกรรมนอกห้องเรียนควรมีบรรยากาศไม่ตึงเครียด เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองสร้างสรรค์คิดปฏิภาณ มีลักษณะเป็นสถานที่เล่นดนตรีจริงที่มีผู้เล่นร่วมวงและผู้ชมที่มีลักษณะหลากหลาย 5) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาวะที่ส่งเสริมคิดปฏิภาณเน้นเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมซึ่งควรมีลักษณะคือ มีการปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างผู้เล่นร่วมวงในขณะบรรเลงคิดปฏิภาณ ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์ที่กระตุ้นและส่งเสริมผู้บรรเลงคิดปฏิภาณ นักศึกษาต้องมีความรู้ใจ หรือเชื่อมั่นในผู้เล่นร่วมวง บรรยากาศในขณะแสดงไม่ตึงเครียด ผู้เล่นไม่รู้สึกว่าตนเองถูกจับผิดหรือมีความกังวล และอคูสติคของสถานที่บรรเลงดนตรีต้องมีระดับการสะท้อนเสียงเสียงพอดี นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดสภาพแวดล้อมของการสอนสาระด้านทัศนคติว่า ผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดี บรรยากาศของห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้ตั้งคำถามและเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็น และผู้สอนและสังคมโดยรอบนักศึกษาให้คุณค่ากับทัศนคติที่ดี อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมบางประการที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของการจัดการเรียนการสอน แต่ก็มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของนักศึกษาซึ่งผู้จัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึง ได้แก่ การส่งเสริมและประสบการณ์ฟังดนตรีของครอบครัว และการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมภายในมหาวิทยาลัย

5. แนวทางการวัดผลประเมินผล

แนวทางการวัดประเมินผลควรประเมินตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1) การประเมินการพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียนควร

มุ่งเน้นการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาสาระตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์การสอน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ถูกต้อง ประกอบด้วย การทดสอบโดยแบบทดสอบและแบบฝึกหัด และการสอบถามความเข้าใจ 2) การประเมินการเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียนเน้นการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้การทดสอบด้วยแบบทดสอบ แบบฝึกหัด การบันทึกโน้ตที่นักศึกษาบรรเลงคีตปฏิภาณ และการสอบถามระหว่างการสอน 3) การประเมินการกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณควรประเมินในสองด้าน ได้แก่ ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ และคุณภาพของคีตปฏิภาณซึ่งไม่มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าของผู้ประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง แม้ผลการวิจัยด้านสภาพและแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนส่วนมากมีความสอดคล้องกันในด้าน 1) การพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน และ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอเพิ่มเติมในด้านแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์คือ ควรพัฒนาความเข้าใจในระดับที่นักศึกษาสามารถนำความรู้และทักษะไปพัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองหลังจบการศึกษาได้ เนื่องจากในระยะเวลา 4 ปี ไม่เพียงพอที่จะพัฒนานักศึกษาให้สามารถสร้างสรรค์คีตปฏิภาณได้อย่างสมบูรณ์แบบ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญด้านธรรมชาติในการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ กล่าวคือการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ นอกจากต้องเรียนรู้ชิมชั้บกรอบของประเพณีนิยม และจัดเตรียมพื้นฐานความรู้อย่างเพียงพอแล้ว ยังต้องใช้เวลาในการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์จากชีวิตจริง ลองผิดลองถูกแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เคนนี และเกลริช ที่อธิบายว่าการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณต้องการการเตรียมตัวทั้งจากประสบการณ์ด้านดนตรี และประสบการณ์ตลอดชีวิต บนพื้นฐานของความความชำนาญต่อโลก (Sophisticated) และทักษะในการสรรหาความรู้ด้วยตนเอง (Eclectic Skill) (Kenny & Gellrich, 2002) ลักษณะที่สอดคล้องดังกล่าวเน้นย้ำให้เห็นถึงคุณค่าของการเรียนรู้การสร้างสรรค์คีตปฏิภาณซึ่งสามารถเชื่อมโยงมาสู่การพัฒนาทักษะในการใช้ชีวิต ซึ่งต่อยอดจากแนวคิดที่ได้นำเสนอในบทนำเกี่ยวกับคุณค่า 3 ประการของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี ประกอบด้วยประการที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีของตนเอง ประการที่ 2 ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความพยายามอย่างมีความหมายของตน และประการที่ 3 ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ดนตรีได้ดีขึ้น (Abeles et al., 1995)

ประเด็นที่สอง ผลการวิจัยด้านสภาพและแนวทางการกำหนดเนื้อหาสาระส่วนมากมีความสอดคล้องกันในด้าน 1) เนื้อหาสาระดนตรี 2) ทักษะดนตรี 3) ทักษะและกระบวนการรับรู้ 4) ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ และ 5) สภาวะที่ส่งเสริมจิตปัญญา อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากได้เสนอแนวทางว่าควรจัดการสอนในสาระด้านทัศนคติที่ประกอบด้วย ความเข้าใจตนเอง ความใฝ่รู้ และการเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปัญญา สอดคล้องกับประเด็นในการกำหนดวัตถุประสงค์กล่าวคือทัศนคติเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดหลังจบการศึกษา และสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับสาเหตุและความสำคัญในการเสนอสาระดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาชาวไทยส่วนหนึ่งในสายอาชีพดนตรี ที่มักขาดความเข้าใจตนเอง ชอบเรียนรู้และเชื่อตามสิ่งที่ผู้อื่น ๆ ทำตามกันมา มักไม่วิเคราะห์ ตั้งคำถาม และค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง นำไปสู่ปัญหาที่นักศึกษาไม่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาที่แท้จริง และเลือกเรียนดนตรีเป็นสายอาชีพทางเลือก จากมุมมองตามประสบการณ์ของผู้วิจัยปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นแค่กับสายอาชีพดนตรี แต่เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยทั่วไป สาเหตุหลักของปัญหาน่าจะมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่เติบโตในวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ให้คุณค่ากับความศรัทธา และความเชื่อมากกว่าการใช้ปัญญา ดังนั้นการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทัศนคติในด้านความเข้าใจตนเอง ความใฝ่รู้ และการเคารพสิทธิและหน้าที่ในการบรรเลงคีตปัญญา จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สามารถขยายขอบเขตจากเรียนดนตรีไปสู่การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม เช่น การเข้าใจตนเองและผู้อื่นในสังคม การค้นคว้าหาข้อมูลและพิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งการเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและคนในสังคม

ประเด็นที่ 3 สาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แบ่งระดับ และลำดับเวลาในการสอนความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นจากการสร้างสรรค์ที่เน้นการดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ภายในกรอบ ไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ภายนอกกรอบ โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความคล่องแคล่ว 2) ความยืดหยุ่น 3) ความละเอียดลออ 4) ความเป็นต้นแบบ และ 5) ความคิดนอกกรอบ การลำดับเนื้อหาสาระดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของคีตปัญญาที่ แอมเมอร์ และเบอร์โควิทซ์ ได้นำเสนอว่าคีตปัญญาเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ทั้งหมด หรือปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ และเป็นการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าใจได้และน่าสนใจ (Ammer, 2004; Berkowitz, 2010) กล่าวคือการสอนเริ่มต้นจากความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ภายใต้กรอบพื้นฐานประเพณีนิยมที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจร่วมกันได้ อย่างไรก็ตามในช่วงปลายก็สอดแทรกความเป็นต้นแบบ และความคิดนอกกรอบเพื่อทำให้คีตปัญญาที่มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ โดยผู้ฟังยังสามารถเข้าใจได้เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับประเพณีนิยมที่พัฒนาจากการเรียนในช่วงต้น

ประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพ และแนวทางการจัดการเรียนการสอน มีเนื้อหาครอบคลุมหลักสำคัญในการจัดการเรียนการ

สอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีประเภทอื่นที่มีจุดมุ่งหมายในการบรรเลงคีตปฏิภาณได้ ทั้งนี้บริบทของดนตรีศึกษาในประเทศไทย ดนตรีไทยนับเป็นวัฒนธรรมทางดนตรีที่มีคุณค่าสำหรับสังคม ซึ่งระหว่างกระบวนการวิจัยผู้วิจัยมีโอกาสปริक्षाอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยหลายท่าน ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดในการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณสำหรับดนตรีไทย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนแปล (Translation) หมายถึงขั้นการทำนองและแปลให้เป็นทางของตนเองได้โดยการเลียนแบบซิมซับจากครู 2) ขั้นการแปร (Variation) หมายถึงขั้นการเริ่มพัฒนาสร้างสรรค์จากฐานความรู้เดิมเป็นทางใหม่ โดยครูควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะการแปรสามารถผิดเพี้ยนจากประเพณีนิยมได้ง่าย 3) ขั้นการผูก (Combination) หมายถึงขั้นการนำฐานความรู้ทั้งที่ได้รับจากครู และจากการแปรด้วยตนเอง มาผูกโยงสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะของการด้นสด (Impromptu) มากขึ้น และ 4) ขั้นการรังสรรค์ (Improvisation) หมายถึงขั้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เหมาะกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าโดยฉับพลันทันที กระบวนการทั้ง 4 ขั้นต้องอาศัยการสะสม และบ่มเพาะโดยเฉพาะในขั้นที่ 3 เป็นระยะเวลายาวพอสมควร (พิชิต ชัยเสรี, **สัมภาษณ์**, 12 มิถุนายน 2556) ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในสองประเด็น ประเด็นแรก การสร้างและเชื่อมโยงฐานความรู้ สอดคล้องกับการสะสมฐานความรู้ในขั้นการแปล การแปร และการผูก ประเด็นที่สอง การกระตุ้นการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณสอดคล้องกับขั้นการรังสรรค์ หลักการที่มีความสอดคล้องกันดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าวิธีการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณสำหรับดนตรีไทย และดนตรีแจ๊สมีความคล้ายคลึงในหลักการสำคัญ ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นน่าจะสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทักษะคีตปฏิภาณสำหรับดนตรีไทยได้ ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรด้านการสอนดนตรีไทย ในการนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนไม่มากก็น้อย

ประเด็นที่ 5 การศึกษาวิจัยด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนจากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตชั้นเรียน และการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และนักศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัด และผลจากการจัดการเรียนการสอนในทางปฏิบัติ โดยนำมาพิจารณาประกอบกับความความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน จากตำราเรียน ความความคิดเห็นของอาจารย์ บัณฑิตในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านการพิจารณาปัจจัยอย่างครอบคลุมทั้งในทางทฤษฎี และปฏิบัติ ดังนั้นผลการศึกษาในด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนจึงมิได้ครอบคลุมสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นทั้งหมด อีกทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยด้านสภาพและความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน อิงตามข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีลักษณะของบริบทที่เกี่ยวข้องตามสถานะของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำ

ผลการวิจัยไปใช้ควรคำนึงถึงปัจจัยดังที่กล่าวมา โดยได้เสนอแนะเพิ่มเติมในหัวข้อข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ประเด็นที่ 6 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพบข้อจำกัดด้านระยะเวลาซึ่งสามารถพิจารณาในประการแรกคือ ช่วงเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตชั้นเรียนเป็นช่วงการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่สอง ซึ่งหลักสูตรส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับบทเพลงแจ๊สที่มีคิตลักษณะบลูส์ในภาคเรียนที่ 1 อย่างไรก็ตามในการสังเกตก็พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นเป็นการต่อยอดจากภาคเรียนแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกันในสาระสำคัญของการสอนทักษะคีตปฏิภาณทำให้สามารถรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ นอกจากนี้ในประการที่สอง ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีจำกัด ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรวบรัด และมุ่งเน้นครอบคลุมความครบถ้วนของประเด็นสำคัญในการศึกษา จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นข้อเสนอที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาน้อย แต่อาจมีความน่าสนใจ อีกทั้งระยะเวลาที่จำกัดยังส่งผลต่อการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มุ่งเน้นปริมาณที่น้อย แต่ตรงตามประเด็นการศึกษา ซึ่งสำหรับการศึกษาต่อไปสามารถพิจารณาข้อจำกัดเหล่านี้เพื่อพัฒนาวิธีการวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกในการวิจัยเน้นผู้ที่ให้ข้อมูลตรงตามประเด็นการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นในการศึกษาด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสำคัญที่ตรงตามกรอบแนวคิดในการศึกษา ไม่ได้ครอบคลุมสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นทั้งหมด ในการนำผลการวิจัยด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนไปใช้จึงควรพิจารณาบริบทของการเรียนการสอนที่แตกต่างร่วมด้วย

2. ผู้วิจัยพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากการสังเคราะห์ข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแนวทางการจัดการเรียนการสอนมีเนื้อที่ครอบคลุมหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน สำหรับผู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการสอนควรพิจารณาบริบทของการเรียนการสอนที่แตกต่างร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สนั้นเกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ ทั้งในการศึกษาในระบบ ได้แก่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เช่น หลักสูตรเตรียมอุดมดนตรี) และระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งการศึกษาดตามอัธยาศัย ซึ่งมีบริบทของผู้สอน ผู้เรียน และเนื้อหาสาระที่ต่างกันใน การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ

ดนตรีแจ๊สใน ระดับการศึกษาต่าง ๆ โดยสามารถพัฒนาต่อยอดแนวคิดและหลักการจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อใช้ศึกษาให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. จากผลการศึกษาวิจัยที่พบว่านักศึกษาไทยมักมีข้อจำกัดในการเรียนรู้สำเนียงภาษาแจ๊ส เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มักเริ่มฟังและศึกษาดนตรีแจ๊สในช่วงก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย อีกทั้งในชีวิตประจำวันไม่ค่อยมีโอกาสในการซึมซับวัฒนธรรมของแจ๊ส ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าทักษะการฟังมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งมีความน่าสนใจในการศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการฟังเพื่อเรียนรู้สำเนียงภาษาแจ๊ส อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาที่ไม่ครอบคลุมรายละเอียดเชิงลึกของประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาวิจัยการพัฒนาทักษะการฟังเพื่อการเรียนรู้สำเนียงภาษาแจ๊สที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2551). คู่มือการรับสมัครเข้าศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต.
- คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2554). รายละเอียดของหลักสูตร หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2554).
- คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2555). คู่มือการรับสมัครเข้าศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556.
- ทีศนา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล ธีรธาตล. (2544). การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวการเดินทางเบสและการดันเบสในดนตรีแจ๊สของชาร์ล มิงกัส เรย์ บราวน์และเอ็ดดี้โกเมส. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.
- มหาวิทยาลัยมหิดล, ว. (2556). คู่มือการสอบระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2557. Retrieved 20 กันยายน 2556 http://www.music.mahidol.ac.th/en/admission/handbook_bm.pdf
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A-L ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต. (2556). การรับสมัครสอบ ระดับปริญญาตรี. Retrieved 20 กันยายน 2556 <http://www.rsu.ac.th/music/RegisterBachelor.aspx>
- สมพงษ์ ทองคำ. (2544). แจ๊สในประเทศไทย : กรณีศึกษาทำนองอิมโพรไวเซชันของเทวีญู ทรัพย์แสนยากร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Abeles, H. F., Hoffer, C. R., & Klotman, R. H. (1995). *Foundations of music education*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Aebersold, J. (2010). *Jazz handbook*. Indiana: Jamey Aebersold Jazz.
- Ammer, C. (Ed.) (2004) *The facts on file dictionary of music*. New York: Facts On File, Inc.

- Baker, D. (1985). *Arranging & composing: for the small ensemble: Jazz/R&B/Jazz-Rock*. Indiana: Frangipani Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
- Berkowitz, A. L. (2010). *The improvising mind: Cognition and creativity in the musical moment*. New York: Oxford University Press Inc.
- Berle, A. (1972). *Arnie berle's complete handbook for jazz improvisation*. New York: Amsco Music Publishing Company
- Booranapanitpan, T. (2008). *A love supreme : The music of John Coltrane = A love supreme*. (Master's Thesis), Mahidol University, College of Music.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development *American Psychologist*, 32, 513-531.
- Buch, M. B. (1973). *Review of research on theory of teaching*. Baroda: Centre of Advanced Study of Baroda.
- Collier, J. L. (Ed.) (1991) *The new grove dictionary of jazz* (Vols. 1). Hong kong: Macmilan Press Ltd.
- Ferguson, J. (1997). *All blues for jazz guitar: Comping styles, chords & grooves*. California Guitar Master Class Publications.
- Fuangaugorn, N. (2010). *A comparative study of the selected bachelor of music programs majoring jazz studies in The United States of America, England, Canada, Australia and Thailand*. (Master's degree), Mahidol University, College of Music.
- Goodkin, D. (2007). *Now's the time: Teaching jazz to all ages*. San Francisco: Pentatonic Press.
- Gridley, M. (1991). *Jazz styles: History & analysis*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Guildford, J. P. (1977). *Way beyond the I.Q. creative education foundation*. New York.
- Hill, W. L. (2002). Jazz improvisation: An introduction. In J. R. Dunscomb & W. L. H. Jr. (Eds.), *Jazz pedagogy: The jazz educator's handbook and resource guide*. Florida: Warner Bros. Publications.
- Inthanin, K. (2012). *An analysis of Scott Henderson's jazz fusion improvisation - case study : Minor blues*. (Master's Thesis), Mahidol University, College of Music.
- Johnson-Laird, P. (2002). How jazz musicians improvise. *Music Perception*, 19(3), 415-422.
- Kajornvaekin, P. (2011). *A method to approach jazz guitar in the styles of Kurt Rosenwinkel, Ben Monder and Gilad Hekselman*. (Master's Thesis), Mahidol University, College of Music.
- Kenny, B. J., & Gellrich, M. (2002). Improvisation. In R. Parncutt & G. E. McPherson (Eds.), *The science & psychology of music performance: Creative strategies for teaching and learning*. New York: Oxford University Press.

- Kernfeld, B. (Ed.) (2001) *The new grove dictionary of music and musicians*. New York: Oxford University Press.
- Kim, U. (2007). *Creativity: A handbook for teachers* (A.-G. Tan Ed.). Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.
- Lawn, R. J., & Hellmer, J. L. (1996). *Jazz: Theory and practice*. Los Angeles: Alfred Publishing Co.
- Madura, P. D. (1996). Relationships among vocal jazz improvisation achievement, jazz theory knowledge, imitative ability, musical experience, creativity, and gender. *Journal of Research in Music Education*, 44(3), 252-267.
- May, L. F. (2003). Factors and abilities influencing achievement in instrumental jazz improvisation. *Journal of Research in Music Education*, 51(3), 245-258.
- Mayer, R. (2003). *Learning and instruction*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Merrill, D. (1971). *Instructional design: Readings*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Meyer, L. (1989). *Style and music: Theory, history, and ideology*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Monk, A. (2012). The five improvisation "brains": A pedagogical model for jazz improvisation at high school and the undergraduate level. Retrieved 20 December 2012, from sage publications
- Nettl, B. (Ed.) (2001) *The new grove dictionary of music and musicians*. New York: Oxford University Press.
- Oliver, P. (Ed.) (2001) *The new grove dictionary of music and musicians*. New York: Oxford University Press.
- Piazza, T. (2005). *Understanding jazz: Ways to listen*. New York: The Random House Publishing Group.
- Pressing, J. (1998). Psychological constraints on improvisational expertise and communication. In B. Nettl & M. Russell (Eds.), *In the course of performance: Studies in the world of musical improvisation*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Pressing, J. (2000). Improvisation: Methods and Models. In J. A. Sloboda (Ed.), *Generative processes in music: the psychology of performance, improvisation, and composition*. New York: Oxford University Press Inc.
- Reeves, S. D. (2007). *Creative jazz improvisation*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Sangiamsri, T. (2010). *The improvisation of Kenny Garrett*. (Master's Thesis), Mahidol University, College of Music.
- Sawyer, R. K. (2011). Improvisation. In M. A. Runko & S. R. Pritzker (Eds.), *Encyclopedia of creativity* (2 ed.). Burlington: Elsevier publications.

- Shipton, A. (2007). *A new history of jazz*. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.
- Smith, D. T. (2009). Development and Validation of a Rating Scale for Wind Jazz Improvisation Performance. *Journal of Research in Music Education*, 57(3), 217-235.
- Stiles, L. J. (1960). *Instruction Encyclopedia of educational research*. New York: The Macmilan Company.
- Sudnow, D. (1978). *Ways of the hand: The organization of improvised conduct*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tanchareon, T. (1993). *Development of a teaching model based on metacognition to improve music improvisation ability*. (Doctoral Dissertation), Chulalongkorn University.
- The partnership for 21st century skills. (2009, <http://www/p21.org/overview/skills-framework>). P21 framework definitions. Retrieved 12 June 2556
- Ward-Steinman, P. M. (2008). Vocal improvisation and creative thinking by Australian and American University jazz singers: A factor analytic study. *Journal of Research in Music Education*, 56(1), 5-17.
- Webster, P. (1999). Creativity as creative thinking. In G. Spruce (Ed.), *Teaching music*. New York: RoutledgeFalmer.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. อาจารย์ ดร.ชิตพงศ์ ตรีมาศ

ประธานสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. อาจารย์ ดร.ดนิญา อุทัยสุข

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแนวทางการจัดการเรียนการสอน

1. อาจารย์ วุฒิชัย เลิศสถากิจ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. อาจารย์ สมพล ผดุงแสง

อาจารย์พิเศษ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

1. อาจารย์ ดร.ริน พันธุมโกมล

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2. อาจารย์ วุฒิชัย เลิศสถากิจ

คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. อาจารย์ ช่างต้น กุญชร ณ อยุธยา

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

1. คุณวิโรจน์ สถาปนาวัตร

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรังสิต และศิลปินวง Infinity

2. คุณนุ วุฒิวิชัย

ศิลปินวงแมนส์รี

3. คุณสมพล ผดุงแสง

อาจารย์พิเศษ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

1. คุณอนิก แสงประดับ

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2. คุณวรัท ศรีขจร

คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. คุณบัณฑิตา ประชามอญ

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

1. คุณจุฑามาศ สายแสง

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2. คุณณัฐพัชร์ สมนิตนุกุลกิจ

คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. คุณภิศเดช เฉลิมพัทธ์

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ และเครื่องมือ 3 ประเภท ได้แก่

1. เอกสารอธิบายคำศัพท์และทฤษฎีประกอบการสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร
3. แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน
4. แบบสัมภาษณ์
 - 1) สำหรับอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส
 - 2) สำหรับศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส
 - 3) สำหรับบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส
 - 4) สำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

เอกสารอธิบายศัพท์และทฤษฎีประกอบการสัมภาษณ์

ชื่อผู้วิจัย นายปองภพ สุกิตติวงศ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 08312300xx

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

PROPOSED GUIDELINES FOR ORGANIZING MUSIC INSTRUCTION TO
DEVELOP JAZZ IMPROVISATION SKILLS IN BLUES FORM FOR
UNDERGRADUATE STUDENTS

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรีที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีแจ๊สไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้แก่
 - 1) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 2) คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 3) วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต
2. ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในบทเพลงที่มีคีตลักษณ์บลูส์ตั้งแต่ยุคสมัยนิวออลีนส์ สวิง จนถึง ปีบ็อบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ทักษะคีตปฏิภาณ หมายถึง ทักษะการแสดงดนตรีที่มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการสร้างสรรค์โดยการแสดงดนตรี 2) เป็นการสร้างสรรค์โดยฉับพลันทันที 3) เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้บริบทและวัฒนธรรมดนตรี 4) เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ทั้งหมด หรือปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ และ 5) เป็นการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าใจได้และน่าสนใจ ทั้งนี้ในงานวิจัยจะมุ่งศึกษาเฉพาะเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงคีตปฏิภาณด้วยตนเองได้
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางที่บรรยายหลักการในการเลือกสรรและกำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน โดยในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) การกำหนด

วัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรม 4) การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และ 5) การวัดผลประเมินผล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) เอกสารประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ 2) ชั้นเรียนปฏิบัติเครื่องเอกดนตรีแจ๊ส 3) อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน 4) ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน 5) บัณฑิตที่จบการศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส จำนวน 3 คน และ 6) นักศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊สจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน 3) แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนดนตรีแจ๊ส 4) แบบสัมภาษณ์ศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส 5) แบบสัมภาษณ์บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส และ 6) แบบสัมภาษณ์นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสารประมวลรายวิชา ตำรา และเอกสารประกอบการสอน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน 2) การสังเกตชั้นเรียนทักษะปฏิบัติเครื่องเอกดนตรีแจ๊สในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน 3) การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน 4) การสัมภาษณ์ศิลปินในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน 5) การสัมภาษณ์บัณฑิตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และ 6) การสัมภาษณ์นักศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามลักษณะของข้อมูลโดย 1) ข้อมูลจากแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) ข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน และแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามประเภทของข้อมูลคือ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเชิงบรรยาย 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย โดยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งความคิดเห็นด้านสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอน นำมาสังเคราะห์พัฒนาเป็นแนวทางการ

จัดการเรียนการสอน และให้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมิน แล้วจึงปรับปรุงและนำเสนอแนวทางจัดการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน

2. ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณ

ฐานความรู้	
เนื้อหาสาระดนตรี	
ปัจจัย	รายละเอียด
จังหวะ	หมายถึงองค์ประกอบดนตรีสำคัญด้านจังหวะที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณในคีตลักษณ์บลูส์ ประกอบด้วย 1) จังหวะสวิง
ทำนอง	หมายถึงองค์ประกอบดนตรีสำคัญด้านทำนองที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณในคีตลักษณ์บลูส์ ประกอบด้วย 1. บันไดเสียง 2. การแปรบันไดเสียง 3. การแปรโมทีฟทำนอง
เสียงประสาน	หมายถึงองค์ประกอบดนตรีสำคัญด้านเสียงประสานที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณในคีตลักษณ์บลูส์ ประกอบด้วย 1. ทางเดินคอร์ด 2. ทริยโทน 3. ทางเดินเบส 4. การแปรทางเดินคอร์ด
คีตลักษณ์	หมายถึงองค์ประกอบดนตรีสำคัญด้านคีตลักษณ์ที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณในคีตลักษณ์บลูส์ ประกอบด้วย 1. โครงสร้าง 3 ประโยค 2. ท่อนโนบทเพลง

บทเพลง	หมายถึงวิธีการใช้หรือการจำแนกบทเพลงแจ๊สที่มีคีตลักษณะบลูส์
เทคนิค กระบวนการ บรรเลงคีตปฏิภาณ	หมายถึงแนวคิดหลักที่ใช้ในการสร้างสรรค์คีตปฏิภาณ ประกอบด้วย 1. คีตปฏิภาณแบบเรียบเรียงแปร (Paraphrase Improvisation) เป็นการถอดความ เรียบเรียงแปรทำนองหรือเสียงประสานหลักของบทเพลงเดิม โดยประดับตกแต่ง (Ornament) ให้มีความเปลี่ยนแปลงจากต้นฉบับ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของทำนองหรือเสียงประสานเดิม 2. คีตปฏิภาณแบบตามหลัก (Formulaic Improvisation) เป็นการผสมหลักต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในแนวทำนองที่มีความต่อเนื่อง โดยมีความเหมาะสมกับโครงสร้างจังหวะและเสียงประสานเดิม ทั้งในด้านอัตราจังหวะ ความยาวของประโยค (Phrase Lengths) ความสัมพันธ์กับท่วงเสียง (Tonal Relationship) และเสียงประสานหลักที่เป็นจุดหมาย (Principal Harmonic Goals) ตัวอย่างของผู้ที่มีชื่อเสียงด้านคีตปฏิภาณแบบตามหลักก็คือชาร์ลี พาร์กเกอร์ (Charlie Parker) 3. คีตปฏิภาณแบบโมทีฟ (Motivic Improvisation) เป็นคีตปฏิภาณด้วยการใช้โมทีฟหนึ่ง หรือมากกว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานสำหรับคีตปฏิภาณในตอนของบทเพลง หรือทั้งหมดในบทเพลง โมทีฟถูกพัฒนา หรือแปรด้วยกระบวนการตกแต่ง (Ornamentation) การทดเสียง (Transposition) การเปลี่ยนที่จังหวะ (Rhythmic Displacement) การลด (Diminution) การขยาย (Augmentation) และการพลิกกลับ (Inversion)
ทักษะดนตรี	
ทักษะดนตรีหลัก	หมายถึงทักษะการร้องหรือเล่นเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการบรรเลงคีตปฏิภาณ
ทักษะดนตรีรอง	หมายถึงทักษะดนตรีนอกเหนือจากทักษะปฏิบัติเครื่องที่ถนัด ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การร้อง การอ่าน การเขียน เป็นต้น
ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์	
ความคล่องแคล่ว	หมายถึงความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด
ความยืดหยุ่น	หมายถึงความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง
ความละเอียดลออ	หมายถึงความสามารถในการคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ความเป็นต้นแบบ	หมายถึงความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากสิ่งธรรมดาทั่วไป

ความคิดนอกกรอบ	หมายถึงความสามารถในการคิดโดยไม่จำกัดความคิดไว้กับความเคยชิน หรือความคิดที่ผู้อื่นตีกรอบไว้
ทักษะและกระบวนการรับรู้	
ทักษะการจดจำ	หมายถึงวิธีการจดจำข้อมูล การเรียบเรียงเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ให้เป็นโครงสร้างที่สามารถจดจำได้ง่าย
ทักษะการแก้ปัญหา	หมายถึงการทำความเข้าใจ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาจากประมวลประสบการณ์ให้สำเร็จลุล่วง

สภาวะที่ส่งเสริมจิตปฏิภาณ	
ปัจจัย	รายละเอียด
สภาวะลื่นไหล (Flow States)	หมายถึงสภาวะปิติที่เกิดขึ้นในจิตใจขณะที่ผู้บรรเลงคีตปฏิภาณถูกห้อมล้อมด้วยห้วงขณะของการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลให้ผู้บรรเลงอยู่เหนือข้อจำกัดของกระบวนการรับรู้ โดยสภาวะลื่นไหลมักเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไข คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. สภาวะดังกล่าวเคยเกิดขึ้นในอดีต 2. ผู้เล่นเริ่มไม่ใส่ใจและลืมปัญหาส่วนตัว 3. ผู้เล่นเลิกจับผิดตนเอง 4. ผู้เล่นเลิกใส่ใจเวลา 5. ผู้เล่นเลิกตัดสินคุณค่าวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำ
การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)	หมายถึงการตัดสินใจจากการรู้อย่างเชื่อมั่นภายในตัวบุคคล โดยไม่ได้เกิดจากการพยายามไตร่ตรองอย่างสำนึกรู้ตัว แต่เกิดจากการตัดสินใจภายใต้ความเชื่อมโยงของประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอารมณ์ความรู้สึกจากเหตุการณ์ในชีวิตที่แตกต่าง และซ้ำซ้อนกัน เป็นตัวนำทางในการตัดสินใจในสร้างสรรค์
การเสี่ยง (Risk Taking)	หมายถึงการเสี่ยงสร้างสรรค์ทันที โดยละทิ้งแผนการที่เตรียมไว้ ปล่อยให้มือและหูนำไปสู่การตอบสนองทางดนตรีที่ต้องการ
สุนทรียภาพ และ อารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี	หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการฟังดนตรี ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้ฟังบนพื้นฐานของระดับความเข้าใจทางดนตรี สามารถเกิดจากการได้ฟังสิ่งที่คาดหวังหรือได้ฟังสิ่งที่ไม่ได้คาดหวัง

บริบท	
ปัจจัย	รายละเอียด
อคูสติค	หมายถึงลักษณะอคูสติคของสถานที่ ซึ่งมีผลต่อการได้ยินของผู้เล่นในขณะที่บรรเลงคีตปฏิภาณ หรือฝึกฝน
เครื่องดนตรี	หมายถึงคุณภาพเครื่องดนตรี ความเหมาะสมของเครื่องดนตรีในการให้กำเนิดเสียงได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้บรรเลง
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวง และกับผู้ฟัง	หมายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการบรรเลงคีตปฏิภาณ ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นในวง เช่น การสื่อสาร แลกเปลี่ยนในการบรรเลง และปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟัง เช่น สีหน้า ท่าทาง อารมณ์ขันในการแสดง
สิ่งแวดล้อมทางสังคม	หมายถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมของผู้บรรเลงคีตปฏิภาณ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะ

<p>แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร</p> <p>การวิจัยเรื่อง</p> <p>การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิบัติภาคดนตรีแจ๊สในคีต ลักษณะบุลส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต</p>

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	
1. ชื่อเอกสาร	
2. ประเภทของเอกสาร	☐ ประมวลรายวิชา ☐ ตำราหรือหนังสือเรียน ☐ เอกสารประกอบการสอน
3. ชื่อสถานศึกษา	☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ☐ มหาวิทยาลัยรังสิต
4. ที่มาของเอกสาร	

ตอนที่ 2 บันทึกการวิเคราะห์เอกสาร			
หัวข้อ	เนื้อหาสาระ	สาระย่อย	หมายเหตุ
1. จังหวะ	☐ 1.1 จังหวะสวิง		
	☐ 1.2 อื่น ๆ		
2. ทำนอง	☐ 2.1 บันไดเสียง	☐ 1) บันไดเสียงและโน้ตบลูส์	
	☐ 2.2 การแปรบันไดเสียง	☐ 1) การดัดแปลงบันไดเสียงบลูส์ ☐ 2) การผสมบันไดเสียงบลูส์ ☐ 3) การเพิ่มโตนในบันไดเสียง	
	☐ 2.3 การแปรโมทีฟทำนอง		
	☐ 2.4 อื่น ๆ		
3. เสียงประสาน	☐ 3.1 ทางเดินคอร์ด	☐ 1) บลูส์พื้นฐาน ☐ 2) บลูส์ประเพณีนิยม ☐ 3) บลูส์แบบบีบ็อพ ☐ 4) บลูส์แบบไมเนอร์ ☐ 5) บลูส์ที่มีท่อนเชื่อม ☐ 6) บลูส์ที่มีการยึดคีตลักษณ์	

	☐ 3.2 ทรีโยทอน		
	☐ 3.3 ทางเดินเบส		
	☐ 3.4 การแปรทางเดินคอร์ด	☐ 1) การแปรโน้ตทรีโยทอน ☐ 2) การเพิ่มคอร์ดผ่าน ☐ 3) การใช้คอร์ดยึด ☐ 4) การแทนทางเดินคอร์ด ii V ☐ 5) การเปลี่ยนกุญแจเสียง ☐ 6) การพลิกกลับคอร์ด ☐ 7) การแทนคอร์ดตามลำดับดีมินิชท์ ☐ 8) การละศูนย์กลางกุญแจเสียง	
	☐ 3.5 อื่น ๆ		
4. คีตลักษณ์	☐ 4.1 โครงสร้าง 3 ประโยค		
	☐ 4.2 ท่อนในบทเพลง		
	☐ 4.3 อื่น ๆ		
5. บทเพลงที่ใช้			
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิบัติ	☐ 6.1 คีตปฏิบัติแบบเรียบเรียงแปร		
	☐ 6.2 คีตปฏิบัติแบบโมทีฟ		
	☐ 6.3 คีตปฏิบัติแบบตามหลัก		
	☐ 6.4 อื่น ๆ		
7. อื่น ๆ			

<p>แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน</p> <p>การวิจัยเรื่อง</p> <p>การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคิดปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีต ลักษณะบุลล์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต</p>
--

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	
1. สถานศึกษา	☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ☐ มหาวิทยาลัยรังสิต
2. ชั้นเรียน หรือสถานที่	
3. วันที่	
4. เวลา	
5. ผู้ร่วมเหตุการณ์	
6. หัวข้อเรื่องที่จัดการสอน	

ตอนที่ 2 บันทึกการสังเกตชั้นเรียน		
การกำหนดวัตถุประสงค์		
วัตถุประสงค์	มีการสอน	หมายเหตุ
มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อนถึงวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้หรือไม่		
1. เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
2. เพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
3. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์คิดปฏิภาณ		
มีการจัดการสอนที่จะสะท้อนถึงวัตถุประสงค์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้อย่างไร		

การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การจัดสื่อการสอน สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล		
เนื้อหาสาระ	รายละเอียดของเนื้อหาสาระ	การจัดกิจกรรม สื่อสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล
1. เนื้อหา สาระดนตรี	☐ จังหวะ ประกอบด้วย จังหวะสวิง ☐ ทำนอง ประกอบด้วย 1) บันไดเสียง 2) การแปรบันไดเสียง 3) การแปรโมทีฟทำนอง ☐ เสียงประสาน ประกอบด้วย 1) ทางเดินคอร์ด 2) ทริยโทน 3) ทางเดินเบส 4) การแปรทางเดินคอร์ด ☐ คีตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 3 ประโยค 2) ท่อนในบทเพลง ☐ บทเพลง ได้แก่ ☐ เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ ประกอบด้วย 1) แบบเรียบเรียงแปร 2) แบบตามหลัก 3) แบบโมทีฟ	กิจกรรม
		สื่อและสภาพแวดล้อม
	อื่น ๆ	การวัดผลประเมินผล
ทักษะดนตรี	☐ ทักษะหลัก ได้แก่ ☐ ทักษะรอง ได้แก่	กิจกรรม
		สื่อและสภาพแวดล้อม
		การวัดผลประเมินผล
ทักษะและ กระบวนการ รับรู้	☐ ทักษะการจัดจำ ☐ ทักษะการแก้ปัญหา	กิจกรรม
		สื่อและสภาพแวดล้อม
		การวัดผลประเมินผล

ความถนัด ในการคิด สร้างสรรค์	☐ ความคล่องแคล่ว ☐ ความยืดหยุ่น ☐ ความละเอียดลออ ☐ ความเป็นต้นแบบ ☐ ความคิดนอกกรอบ อื่น ๆ	กิจกรรม
		สื่อและสภาพแวดล้อม
		การวัดผลประเมินผล
สภาวะที่ ส่งเสริมจิต ปัญญา	☐ สภาวะลื่นไหล (Flow States) ☐ การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition) ☐ การเสี่ยง (Risk Taking) ☐ สนทริยภาพ และอารมณ์ความรู้สึกทาง ดนตรี อื่น ๆ	กิจกรรม
		สื่อและสภาพแวดล้อม
		การวัดผลประเมินผล

แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

การวิจัยเรื่อง

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อสถานภาพในการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
คำชี้แจง
1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นตามคำชี้แจงในแต่ละหัวข้อ
2. คำถามบางข้อสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1. ชื่อ นามสกุล		
2. เบอร์โทรศัพท์		
3. อีเมลล์		
4. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
5. อายุ	☐ 20-25 ปี	☐ 26-30 ปี
	☐ 31-35 ปี	☐ 36-40 ปี
	☐ 41-45 ปี	☐ 46-50 ปี
	☐ 51-55 ปี	☐ 56 ปีขึ้นไป
6. ประวัติการศึกษา	สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี	
	สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท	
	สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาเอก	
	ประวัติการศึกษาอื่นๆ	
7. หน้าที่รับผิดชอบการสอนระดับปริญญาบัณฑิตในปัจจุบัน	สถาบันการศึกษา	☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ☐ มหาวิทยาลัยรังสิต
	ตำแหน่ง	☐ อาจารย์ประจำ ☐ อาจารย์พิเศษ ☐ อื่น
	เครื่องดนตรีหลักที่สอน	☐ ซับร้อง ☐ กีตาร์ ☐ เปียโน ☐ เบสไฟฟ้า ☐ ดับเบิลเบส ☐ อื่นๆ
	ประสบการณ์ในการสอน	☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ 1-4 ปี ☐ 5-9 ปี ☐ 10 ปีขึ้นไป
8. รายวิชาที่รับผิดชอบ		

**ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะ
ศึตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลัษณ์บรูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

คำชี้แจง

1. ทำเครื่องหมาย ✓ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ เป็นหลักการสำคัญที่ควรใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. เติมข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับข้อความปลายเปิด

การกำหนดวัตถุประสงค์		
หลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญดังต่อไปนี้		
1. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
2. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
3. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศึตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีหลักการใดนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้ประยุกต์ใช้หลักการตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
โปรดเรียงลำดับความสำคัญของหลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนจากมากไปหาน้อย ตามความคิดเห็นของท่าน		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 3		
ลำดับที่ 4		
ลำดับที่ 5		
ท่านมีเหตุผลในการจัดลำดับความสำคัญอย่างไร และในการจัดการสอนตามสภาพจริงได้ให้ความสำคัญตามความคิดเห็นของท่านหรือไม่ อย่างไร		

การกำหนดเนื้อหาสาระ		
เนื้อหาสาระ	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยกับเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้หรือไม่		
เนื้อหาสาระดนตรี		
1. จังหวะ		
2. ทำนอง		
3. เสียงประสาน		
4. คีตลักษณ์		
5. บทเพลง		
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระดนตรีตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะดนตรี		
1. ทักษะดนตรีหลัก		
2. ทักษะดนตรีรอง		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะและกระบวนการรับรู้		
1. ทักษะการจดจำ		
2. ทักษะการแก้ปัญหา		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์		
1. ความคล่องแคล่ว		

2. ความยืดหยุ่น		
3. ความละเอียดลออ		
4. ความเป็นต้นแบบ		
5. ความคิดนอกกรอบ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
สถานะที่ส่งเสริมสติปัญญา		
1. สภาวะลื่นไหล (Flow States)		
2. การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)		
3. การเสี่ยง (Risk Taking)		
4. สุนทรีย์ภาพ และอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านสถานะที่ส่งเสริมสติปัญญานอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสถานะที่ส่งเสริมสติปัญญาตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ?		

การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล			
ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้อย่างไร ?			
เนื้อหาสาระ	กิจกรรม	สื่อและสภาพแวดล้อม	การวัดผลประเมินผล
1. เนื้อหาสาระดนตรี			
2. ทักษะดนตรี			
3. ทักษะและกระบวนการรับรู้			
4. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
5. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
6. สภาวะที่ส่งเสริมศักยภาพ			
มีเนื้อหาสาระประเภทใดที่ควรใช้วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร ?			
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการจัดกิจกรรม สื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?			

แบบสัมภาษณ์สำหรับศิลปินด้านดนตรีแจ๊ส

การวิจัยเรื่อง

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นด้านแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อสถานภาพในการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
คำชี้แจง
1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นตามคำชี้แจงในแต่ละหัวข้อ
2. คำถามบางข้อสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1. ชื่อ นามสกุล		
2. เบอร์โทรศัพท์		
3. อีเมลล์		
4. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
5. อายุ	☐ 20-25 ปี	☐ 26-30 ปี
	☐ 31-35 ปี	☐ 36-40 ปี
	☐ 41-45 ปี	☐ 46-50 ปี
	☐ 51-55 ปี	☐ 56 ปีขึ้นไป
6. ประวัติการศึกษา	สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี	
	สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก	
	ประวัติการศึกษาอื่นๆ	
7. การประกอบอาชีพด้านดนตรีแจ๊ส	เครื่องดนตรีที่ถนัด	☐ ขลุ่ย ☐ กีตาร์ ☐ เปียโน ☐ เบสไฟฟ้า ☐ ดับเบิลเบส
		☐ อื่นๆ
	ประสบการณ์ที่ประทับใจในการแสดงดนตรีแจ๊ส	
	รางวัลหรือผลงานที่เกี่ยวข้องกับดนตรีแจ๊ส	

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21

คำชี้แจง

- ทำเครื่องหมาย ✓ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ เป็นหลักการสำคัญที่ควรใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- เติมข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับข้อความปลายเปิด

การกำหนดวัตถุประสงค์		
หลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญดังต่อไปนี้		
1. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
2. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
3. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศตวรรษที่ 21		
ท่านคิดว่ามีหลักการใดนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
โปรดเรียงลำดับความสำคัญของหลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนจากมากไปหาน้อย ตามความคิดเห็นของท่าน		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 3		
ลำดับที่ 4		
ลำดับที่ 5		
ท่านมีเหตุผลในการจัดลำดับความสำคัญ		

การกำหนดเนื้อหาสาระ		
เนื้อหาสาระ	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยกับเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้หรือไม่		
เนื้อหาสาระดนตรี		
1. จังหวะ		
2. ทำนอง		
3. เสียงประสาน		
4. คีตลักษณ์		
5. บทเพลง		

6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะดนตรี		
1. ทักษะดนตรีหลัก		
2. ทักษะดนตรีรอง		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะและกระบวนการรับรู้		
1. ทักษะการจดจำ		
2. ทักษะการแก้ปัญหา		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์		
1. ความคล่องแคล่ว		
2. ความยืดหยุ่น		
3. ความละเอียดลออ		
4. ความเป็นต้นแบบ		
5. ความคิดนอกกรอบ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
สภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณ		
1. สภาวะสั่นไหว (Flow States)		
2. การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)		
3. การเสี่ยง (Risk Taking)		
4. สุนทรียภาพ และอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมคีตปฏิภาณนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ?		

การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล			
ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้อย่างไร ?			
เนื้อหาสาระ	กิจกรรม	สื่อและสภาพแวดล้อม	การวัดผลประเมินผล
1. เนื้อหาสาระดนตรี			
2. ทักษะดนตรี			
3. ทักษะและกระบวนการรับรู้			
4. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
5. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
6. สภาวะที่ส่งเสริมคิตปัญญา			
มีเนื้อหาสาระประเภทใดที่ควรใช้วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร ?			

แบบสัมภาษณ์สำหรับบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

การวิจัยเรื่อง

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความคิดเห็นด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อสถานภาพในการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
คำชี้แจง
1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นตามคำชี้แจงในแต่ละหัวข้อ
2. คำถามบางข้อสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1. ชื่อ นามสกุล		
2. เบอร์โทรศัพท์		
3. อีเมลล์		
4. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
5. อายุ		
6. ประวัติการศึกษา	สถาบันการศึกษา	☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ☐ มหาวิทยาลัยรังสิต
	เครื่องดนตรีเอก	☐ ขลุ่ย ☐ กีตาร์ ☐ เปียโน ☐ เบลไฟฟ้า ☐ ดับเบิลเบส ☐ อื่นๆ
	เคยศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทเพลงแจ๊สที่มีศิลปินระดับโลก	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
	เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊สตั้งแต่อายุเท่าใด	
7. ความถี่ในการแสดงดนตรีแจ๊สภายใน 1 เดือน	☐ ไม่ได้แสดง ☐ 1 ครั้ง ☐ 2 ครั้ง ☐ มากกว่า 2 ครั้ง ระบุจำนวน ครั้ง	
8. อาชีพในปัจจุบัน	☐ นักดนตรี ☐ อาจารย์ผู้สอนดนตรี ☐ อื่นๆ	

**ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะ
ศึตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคิตลัษณ์บรูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

คำชี้แจง

1. ทำเครื่องหมาย ✓ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ เป็นหลักการสำคัญที่ควรใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. เติมข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับข้อความปลายเปิด

การกำหนดวัตถุประสงค์		
หลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญดังต่อไปนี้		
1. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
2. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
3. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศึตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีหลักการใดนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงมีการประยุกต์ใช้หลักการตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
โปรดเรียงลำดับความสำคัญของหลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนจากมากไปหาน้อย ตามความคิดเห็นของท่าน		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 1		
ลำดับที่ 3		
ลำดับที่ 4		
ลำดับที่ 5		
ท่านมีเหตุผลในการจัดลำดับความสำคัญอย่างไร และในการจัดการสอนตามสภาพจริงมีการให้ความสำคัญตามความคิดเห็นของท่านหรือไม่ อย่างไร		

การกำหนดเนื้อหาสาระ		
เนื้อหาสาระ	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ท่านเห็นด้วยกับเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้หรือไม่		
เนื้อหาสาระดนตรี		
1. จังหวะ		
2. ทำนอง		
3. เสียงประสาน		
4. คีตลักษณ์		
5. บทเพลง		
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระดนตรีตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะดนตรี		
1. ทักษะดนตรีหลัก		
2. ทักษะดนตรีรอง		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีนอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะและกระบวนการรับรู้		
1. ทักษะการจดจำ		
2. ทักษะการแก้ปัญหา		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้ตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์		
1. ความคล่องแคล่ว		

2. ความยืดหยุ่น		
3. ความละเอียดลออ		
4. ความเป็นต้นแบบ		
5. ความคิดนอกกรอบ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์นอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์ตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
สถานะที่ส่งเสริมสติปัญญา		
1. สภาวะลื่นไหล (Flow States)		
2. การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)		
3. การเสี่ยง (Risk Taking)		
4. สุนทรีย์ภาพ และอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านสถานะที่ส่งเสริมสติปัญญานอกจากนี้ ที่ควรใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระด้านสถานะที่ส่งเสริมสติปัญญาตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ?		

การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล			
ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้อย่างไร ?			
เนื้อหาสาระ	กิจกรรม	สื่อและสภาพแวดล้อม	การวัดผลประเมินผล
1. เนื้อหาสาระดนตรี			
2. ทักษะดนตรี			
3. ทักษะและกระบวนการรับรู้			
4. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
5. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
6. สภาพาส่งเสริมสติปัญญา			
มีเนื้อหาสาระประเภทใดที่ควรใช้วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร ?			
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการจัดกิจกรรม สื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลตามความเห็นของท่านครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?			

แบบสัมภาษณ์สำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีแจ๊ส

การวิจัยเรื่อง

การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพในการจัดการเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อสถานภาพในการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะคีตปฏิภาณดนตรีแจ๊สในคีตลักษณ์บลูส์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
คำชี้แจง
1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นตามคำชี้แจงในแต่ละหัวข้อ
2. คำถามบางข้อสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

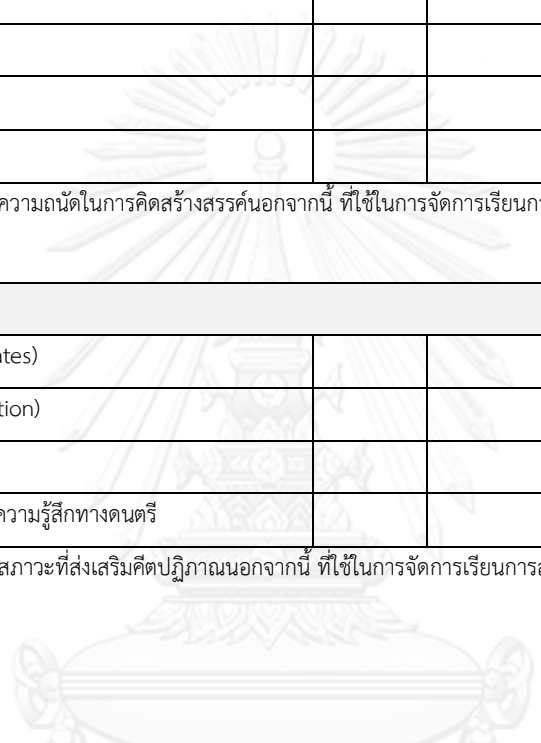
1. ชื่อ นามสกุล		
2. เบอร์โทรศัพท์		
3. อีเมลล์		
4. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
5. อายุ		
6. ประวัติการศึกษา	สถาบันการศึกษา	☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ☐ มหาวิทยาลัยรังสิต
	เครื่องดนตรีเอก	☐ ซับร้อง ☐ กีตาร์ ☐ เปียโน ☐ เบลไฟฟ้า ☐ ดับเบิลเบส ☐ อื่นๆ
	เคยศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทเพลงแจ๊สที่มีศิลปินระดับโลก	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
	เริ่มศึกษาดนตรีแจ๊สตั้งแต่อายุเท่าใด	
7. ความถี่ในการแสดงดนตรีแจ๊สภายใน 1 เดือน	☐ ไม่ได้แสดง ☐ 1 ครั้ง ☐ 2 ครั้ง ☐ มากกว่า 2 ครั้ง ระบุจำนวน ครั้ง	

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21		
คำชี้แจง		
1. ทำเครื่องหมาย ✓ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ เป็นหลักการสำคัญที่ควรใช้ในการจัดการเรียนการสอน		
2. เติมข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับข้อความปลายเปิด		

การกำหนดวัตถุประสงค์		
หลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริงมีการประยุกต์ใช้หลักการดังต่อไปนี้ครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
1. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
2. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานความรู้ในตัวผู้เรียน		
3. ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ศตวรรษที่ 21		
ท่านคิดว่ามีหลักการใดนอกจากนี้ ที่ใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		

การกำหนดเนื้อหาสาระ		
เนื้อหาสาระ	เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
การจัดการเรียนการสอนในสภาพจริงมีการกำหนดเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ครบถ้วนหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?		
เนื้อหาสาระดนตรี		
1. จังหวะ		
2. ทำนอง		
3. เสียงประสาน		
4. คีตลักษณ์		
5. บทเพลง		
6. เทคนิคและกระบวนการบรรเลงคีตปฏิภาณ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านเนื้อหาสาระดนตรีนอกจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะดนตรี		
1. ทักษะดนตรีหลัก		
2. ทักษะดนตรีรอง		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะดนตรีนอกจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ทักษะและกระบวนการรับรู้		

1. ทักษะการจดจำ		
2. ทักษะการแก้ปัญหา		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านทักษะและกระบวนการรับรู้รอบนอกจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์		
1. ความคล่องแคล่ว		
2. ความยืดหยุ่น		
3. ความละเอียดลออ		
4. ความเป็นต้นแบบ		
5. ความคิดนอกกรอบ		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านความถนัดในการคิดสร้างสรรค์นอกจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
สภาวะที่ส่งเสริมสติปัญญา		
1. สภาวะลื่นไหล (Flow States)		
2. การรู้อย่างฉับพลัน (Intuition)		
3. การเสี่ยง (Risk Taking)		
4. สุนทรียภาพ และอารมณ์ความรู้สึกทางดนตรี		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านสภาวะที่ส่งเสริมสติปัญญานอกจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหรือไม่ อย่างไร ?		
ท่านคิดว่ามีเนื้อหาสาระด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ?		

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การจัดกิจกรรม การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผล			
ท่านคิดว่ามีการจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ตามสภาพจริงอย่างไร ?			
เนื้อหาสาระ	กิจกรรม	สื่อและสภาพแวดล้อม	การวัดผลประเมินผล
1. เนื้อหาสาระดนตรี			
2. ทักษะดนตรี			
3. ทักษะและกระบวนการรับรู้			
4. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
5. ความถนัดในการคิดสร้างสรรค์			
6. สภาวะที่ส่งเสริมศักยภาพ			
มีเนื้อหาสาระประเภทใดที่มีการจัดกิจกรรม สื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร ?			
การจัดการสอนในสภาพจริงได้มีการจัดกิจกรรม สื่อและสภาพแวดล้อม และการวัดผลประเมินผลที่เกิดขึ้นมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ?			

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายปองภพ สุกิตติวงศ์ เกิดวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ในปี พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาดนตรีแจ๊ส คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2554 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2555

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY